

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

IOSEPHI SCALIGERI *authoris damnoti*
IVL. CÆS. F. *opus hoc peremptum*

26.310 DE
RE NUMMARIA

Dissertatio,

LIBER POSTHVMVS:

*Ex Bibliotheca Academia
Lugd. Bat.*

*Scaliger &
Jepus & Alcala*

EX OFFICINA PLANTINIANA
RAPHELENGIJ,

1616.

B. 145446

IOSEPHI SCALIGERI *auctoris & demeriti*
IVL CÆS. F. *opini hanc perit*

26.810 DE
RE NUMMARIA *Duplicata* 737

Dissertatio, Es 1

LIBER POSTHVMVS:

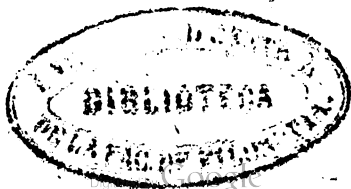
Ex Bibliotheca Academia
Lugd. Bat.

de la Comte de
Jepus & Alcala

EX OFFICINA PLANTINIANA
RAPHELENGI,

1616.

Nobilissimis & Amplissimis Viris,
Academia Lugduno-Bataua
CURATORIBVS,

ADRIANO A. MATENES,
Domino in Matenes, & Opmeer:

CORNELIO VANDER MIILE,
Domino in Mijlen, Equiti:

ET
Amplissimis Prudentissimisque Viris,
Reipublica Leydensis
CONSVLIBVS,

IOANNI IISENHOUTIO VANDER NES,
FRANCONI DVICKIO,
CASPARO BANCHEMIO,
CORNELIO WESPPIO:

Amplissimo Prudentissimoque Viro
NICOLAO SEYSTIO,
Eiusdem Reip. SYNDICO, & DD.
Curatoribus A SECRETIS.

VIRI AMPLISSIMI,

QVANTAM nummariæ
rei cognitio veterum
scriptis lucem afferat,
vt non utilis solum,
sed etiam necessaria vi-
deatur, tot loca, tamque illustria apud
philologos, oratores, historicos passim
obuia satis superque demonstrant; quæ
vt à peritis rerum summa cum oble-
ctatione leguntur, ita ab imperitis plu-
rimum sine fructu aut vtilitate vlla
transmittuntur. Nam quem non ista
in admirationem rapiunt, si frugalita-
tem infantiae Imperii Romani, cum
illa adultæ ætatis effusione, hoc est, si
prima cum mediis & extremis conten-
das: cum impendia, quæ in rempubli-
cam, in militiam, donationes, delubra,
amphitheatra, porticus, aquæductus,
hoc est, publicam munificentiam: de-
inde priuatorum hominum censum,
Imperatorum & Regum liberalita-
tem,

tem, aliorum immensam cupiditatem
& avaritiam, horum prodigentiam,
hoc est, illam hominum vitam & mo-
res tot retro seculis actam cum animo
tuo tecum ipse subduces, & tanquam
tabulas accepti & expensi in abaco tuo
ipse conficies, atque pretia singulo-
rum definies. Necesse profecto est ani-
mum ista perspicuè & intelligenter
explicantem summa oblectatione &
gaudio affici, si quando illa tempora
cum suo quisque seculo comparabit.
Cum videbit populum Romanum,
cuius imperium iisdem, quibus vrbs
ipsa limitibus initio continebatur, fru-
galitate & continentia à tam parvis
incunabulis exorsum, pene totius or-
bis imperio potitum; tandem summa
omnium rerum affluentia, tanquam
prædones publicos totius mundi ra-
pinis spoliisque onustos, mole sua
grauatum corruisse. Hic enim ille
populus est orbis domitor, cui ne in
nuptiis quidem ac repotiis licuerit
3 amplius

amplius quam centenos æris infumere, quæ summa eo seculo valebat denariis decem, & habent pondus argenti quinque & septuaginta stuferrum Hollandicorum. atque id quidem iam Asia deuicta, quæ tamen luxuriam primum misit in Italiam. Hac enim animi magnitudine populus ille fuit, vt cum priuatis in rebus suisque sumptibus minimo contentus tenuissimo cultu viueret, in Imperio atque publica dignitate omnia ad gloriam splendoremque reuocaret. Cum tamen Reipublicæ annui reditus vsque ad Pompeium Magnum non admodum magni fuerint. Is enim post subactum Orientem, cum de tot regibus populisque amplissime triumphasset, literis recitatis declarauit, quod cum Respublica antea e vectigalibus caperet denariûm quingenties, tum e ditionibus a se adiectis accessissent denariûm octingenties. Ergo cum Respub. antea possideret annuatim florenos

florenos nostrates 16520210, siue da-
 leros Hispanicos 7029876, postmo-
 dum e redditibus annuis habuit flore-
 nos 42952548, quæ summa etsi ampla
 pro magnitudine tamen Imperii Ro-
 mani haud magna hodie videatur, &
 tot legionibus alendis, sociorumque
 auxiliis vix suffectura, nisi stipendii ex-
 ilitas omniumque rerum vilitas eo se-
 culo summa fuisset. tum enim militis
 diurnum fuit denarii pars tertia, stuferi
 nostrates 2 $\frac{1}{2}$. Verum vt ista infra me-
 diocritatem, ita illud contra omnem
 modum & propemodum fidem exce-
 dere videtur, quod de vno Caligula
 Tranquillus narrat, qui tanquam gur-
 ges & vorago publici patrimonii se-
 stertiûm vicies septies millies, qui sunt
 floreni Hollandici 223022847 non to-
 to vertente anno absumserit; vt iam
 minus incredibile videatur quod de Ve-
 spasiano idem prodidit: Professus est,
 inquit, quadringenties millies opus es-
 se, vt respublica stare posset: quod cum
 4 ipse

ipse imperare cœpisset summa esset
ærarîi fiscique inopia. ea summa ad
Hollandicos florenos redacta, valet
florenis 3304042179, hoc est tōnis au-
ri nostris amplius triginta tribus mil-
libus & quadraginta: quæ profecto
immensa pecuniæ vis est. Longum es-
set singula referre & spissum opus.
Quare cum ista, cæteraque huius ge-
neris compluria, vnde maximarum
sæpe rerum momenta pendent, abs-
que veterum nummorum æstimatione
ac pretio cognosci & intelligi non
possint, eam ob causam doctissimus
quisque hic operam suam vtilissime
collocari putavit. sed cum ardua &
magnæ difficultatis ea res esset, post
Alciatum, Budæum cæterosque, qui
hanc inter primos aggressi sunt, non
desierūt de eadem re suam sententiam
publicis literis consignare viri doctis-
simi Agricola, Horomannus, aliique:
sed singuli e suæ eruditionis & obser-
vationum penu tanquam symbolam
aliquam

aliquam huc contulerunt, & quæ à
 prioribus vel non observata vel minus
 rectè annotata deprehendissent, tan-
 quam in commune consultantes, pro-
 tulerunt. Multa enim sunt quæ aliter
 Græci, aliter Latini de eadem re prodi-
 derunt, qui error non animaduersus
 illis quoque errandi occasionem inie-
 cit: nonnulla etiam ὀλογερῶς enuntiata
 si nimis pressè & angustè accipiantur, à
 vero abesse videbuntur: verum hæc
 etiam fortassis leuiora, præ iis quod sæ-
 pe locos minus sanos quilibet pro se
 rapiat. atque ideo cum tantopere in-
 tricata, & tot difficultatibus obsepta
 esset huius rei explicatio, non miran-
 dum est tam multos commentarios à
 doctissimis semper viris de hac vna re
 conscriptos extare: vt etiam ii qui ex
 professo id non agunt, tamen vbi oc-
 casio oblata id sinât, non aliquid inde
 sibi delibandū putent. Quamòbrem
~~omni modis cum illo Placito~~ Iosephus
 Scaliger etiam hanc rem sua cura &
 indu-

industria non indignam existimaue-
rit, & ipse multa ab aliis male expres-
sa, vel in alienum sensum detorta, vel
denique nondum observata in hanc
diatribam coniecerit, cuius copiam
sibi fieri omnes undique efflagitant,
eam vestro nomini, Viri Amplissimi,
nunc offero. Postquam enim doctissi-
mi & clarissimi viri hunc librum pu-
blica luce dignissimum censuerunt,
non puto equidem quidpiam causæ
esse, cur etsi mole exiguus sit, vestri
nominis splendore & titulo minus di-
gnum arbitrari quis possit: cum non
magnitudine sed bonitate istæ mer-
ces, ut gemmæ, æstimandæ sint.
Et quoniam hunc librum vestræ Bi-
bliothecæ ab autore dicatum priuatim
receperitis, eundem publico omnium
usui vestris auspiciis expositum, etiam
tanto gratiorem futurum confido,
quanto publica utilitas privata est
anteferenda. de quo ut non dubitem
facit animus & affectus vester literis
promo-

promouendis natus : quem vt perpetuum nobis esse velit, summum illud numen supplex veneror.

Vestra Amplitudini

addictissimus

WILLEBRORDVS SNELLIUS

R. F.

NO.

NOMINA AVTORVM VETERVM ET RECENTIORVM

qui hoc libello citantur, explicantur, aut
emendantur.

<p>A.</p> <p>ACTA Marcellini Pa- pa 65 Aelianus 20. 16 Agricola Georgius 4. ab eo dissensum 4. 7. 30. 38. 72. 88 Alexander Mammæa apud I. C. 52 Ambrosius 58. emendatus 40 Ammonius 2 Anastasius 22 Anaxandrides Comicus 13 Anthologia Epigrammatum Græcorum 12, 57. 65 Antonius Augustinus 91. ab eo dissensum 92 Antonius Piso 48. 71 Appianus 33. emendatus 86 Apuleius 73 Aristophanes 3. 14. 24 Aristoteles 4. 5. 8 Arnobius 8 Aschenaus 14 Aurelianus Imp. apud I. C. 58 Ausonius 8</p>	<p>BEDA 8. 16. 40 Bereschibh Rabba 60 Biblia Græca 93 Brodaw, & ab eo dissensum 66 Budens 18. ei nō assensum. 18. 30. 38. 81. 82. 88 CAPITOLINVS emen- datum 77 Cassianus 100 Cassiodorus 59 Cato. 26 Catullus 28. 56. 73 Cedrenus 55. 89 Celsus 36. emendatus 40 Charisius 68, 69. 72. 80 Ciacconus, Petrus 83. ab eius sententiâ abutū. 100 Cicero 25, 73. 75. 76, 77. 78, 79, 80, 85, 87, 97. 99. emendatus 75, 78. 80, 86 Cleopatras 35. 38. 43. 46 Codex Theodosianus 53. 56, 57, 64, 65 Codex vetustus Comm. in Matthæum Græcus, ex Biblio-</p>
---	---

<i>Bibliotheca Budensi</i>	99	<i>emendatus</i>	80
<i>Columella</i>	70	<i>Glossa gracolat.</i>	54.64.87.
<i>Crates Comicus</i>	22	100.veteres	10.14.28.53
<i>Curpalates.</i>	62,63	<i>Glyca Annales.</i>	57
<i>Curcius</i>	73	<i>Gregorius Magnus</i>	62
<i>Cyprianus</i>	73	<i>Gregorius Turonensis</i>	53
D <i>ARDANVS, apud</i>		H <i>ARMENOPVL</i>	
<i>Priscianum</i>	29	<i>Scholiasles.</i>	63
<i>Demosthenes</i>	21,22,23,94	<i>Harpocration</i>	13. 20. 26.
<i>Didymus</i>	11	94 <i>emendatus</i>	52
<i>Digesta emendata.</i>	53	<i>Hero Alexandrinus, Ma-</i>	
<i>Diocassius</i>	86,87 eius error	<i>thematicus</i>	19. 35. 41.
97 <i>emendatus</i>	86, 87.	43. 44. 48. <i>emendatus</i>	
<i>reprehensus</i>	97	43. 45. <i>reprehensus</i>	19.
<i>Diodorus Siculus</i>	8. 66	44. 45	
E <i>PICHARMVS</i>	6,7.	<i>Herodotus</i>	25. 47. 98. eius
<i>emendatus</i>	7	<i>intricata numeratio</i>	98,
<i>Epiphanius</i>	55, 56, 58. 60	99. <i>emendatus</i>	25
<i>emendatus</i>	56	<i>Hesychius</i>	1. 5. 6. 12. 18.
<i>Etymologicum vetus Gra-</i>		25. 26. 58 <i>emendatus</i>	5.
<i>cum</i>	2.19.27	58. 60. <i>reprehensus</i>	6. 59
<i>Euangelium Gracum</i>	58, 59	<i>Hieronymus</i>	10. 57. 101.
<i>Euclides</i>	49, 50	<i>emendatus</i>	58
<i>Eugenii Panegyricus</i>	98	<i>Hilarius</i>	58
<i>Eupolis</i>	18	<i>Hippocrates Comicus</i>	18
<i>Eusebius</i>	56	<i>Hipponax</i>	27, 28
<i>Eustathius</i>	2. in <i>Homerum</i>	<i>Homerus</i>	3. 7
19. <i>reprehensus.</i>	19	<i>Horatius</i>	25, 28, 53, 72, 73,
F <i>ASTI Siculi</i>	57	81, 90	
<i>Festus Pompeius</i>	4. 30.	I <i>NSCRIPTIONES anti-</i>	
47, 48		<i>qua, marmorea, aene-</i>	
G <i>ALENVS</i>	36	<i>Ec.</i>	51. 53, 54, 56, 70,
<i>Gellius</i>	47. 73. 80.	71, 72, 73. 80. 83, 84,	
		90,	

90, 91, 92, 93, 94, 95, 96

Iosephus 86

Isaas 95

Isidorus 30, 54, 55, 56, 57,

64. eius ineptia 30

C. Iulius Romanus, apud

Charisium 68

Iuriscōsultus 42, 70, 71, 95.

Vide Digest. Pandect. &c.

Ius Constantinopolit. 89,

90, 95. orientale 53, 95

Iuuenalis 1. 28. 56, 73. eius

Glossa. 73

L A PRIDIVS 22, 36,

57, 60. emendatus.

36

Legatio Armeniorum 62

Leges Francorum 61, 62

Leges Frisionum. 62

Leges Ripuariorum 57, 61.

70. emendata 70

Leunclavius 53

Lexicon in Iliadem Home-

ri 19, 27

Liber de Limitibus agro-

rum 9, 61

Linus 13, 20, 29, 31, 32,

33, 37, 38, 43, 79, 80.

82, 84, 85, 86, 100.

emendatus 13, 37, 80.

84, 86

Lucilius 24, 67, 68

Lyfias 12, 20, 21

M ACROBIUS 58, 74

Matius Volusianus,

aut Volusius. 89, 90.

emendatus 90

Manilius 51

Manutius, Paulus 78. ab eo

diffensum ibid.

Marcellinus Comes 53, 60

Martialis 11, 56, 81, 97

Martianus Capella 81, 82

Menander 2

Monumenta antiqua. vide

Inscriptiones.

Moses 23

N EPOS. Cornelius Ne-

pos 76

Nicandri appendix 54

Nicandri interpres 35, 48

Notitia Imperii Romani

24, 55

Nouella Iustiniani 57

Nouella Theodosii 61

O RIGENES 101

Ostio manus. seu An-

tonius Hottomannus 77.

ab eo diffensum. 77, 78.

82, 84, 85

P ALLADAS in Antho-

log. Grac. Epigr. 65

Pandecta 53. emendati 53

Persii Glossa veteres 83

Persii Vita emendata 83

Persius 27, 41

Phi-

Philemo 19
Philostrophus de Vita Apol-
lonii 24

Pincianus, Fredenandus 51

Plantus 2, 10, 13, 14, 15,
16, 17, 20, 24, 25, 26.
28, 31, 32, 45, 68, 69.
emendatus 10. 17

Plinius 13, 36, 37, 49, 50,
51, 82, 84, 85, 93, 101.
emendatus. 36, 37, 49,
50, 81, 82, 84

Plutarchus 33, 49, 74.
76, 77, 84, 85, 87, emē-
datus 48, 49, 85, 88.
97. eius error repre-
bensus 85. 97

Pollux 4. 5. 11. 13. 15. 16.
18. 20. 22. 41. 26. 28.
47. eius error 5. 23.
emendatus 5. 7. 18. 19

Polus Venetus 100

Polybius 13. 15. 23

Pomponius Attellanarius
90

Priscianus 29, 30. 34, 73,
76. eius nugatio 29

Procopius 63

Propertius 92

REMNIUS Fauinus
34, 35. emendatus
69

SALLVSTIVS 73
Scholiastes Homerive-
tus. 19

Seneca vterque 20, 21, 30,
32. 73, 76, 79, 80, 96.

emendatus 79, 80

Septuaginta Interpretes.
23

Seruius 100

Sidonius 23

Solinus. 81

Spartianus 86

Stattius 52

Strabo 85. eius error. 85

Suetonius 33, 41, 74, 76.
77, 78, 79, 81. 86, 97,
emendatus. 78

Suidas 3, 4, 12. 14, 24, 26,
55, 57, 58, 60, 94.
emendatus 3, 4, 55, 58

Synodus quarta Carthagi-
nienfis 57

TACITVS 73, 77, 78.
81, 82. emenda-
datus 77, 78, 81, 87

Tactica 23. 26

Talmud. 27. 60

Terentius 16, 20, 28, 31.

100

Tertullianus 74, 83

Testamentum Cretense
Gracum in marmore
incisum 23

Testa-

<i>Testamentum Nouum Gra-</i>	<i>Vellaius</i> 77.78.96.100.
<i>cum</i> 93	<i>emendatus</i> 79
<i>Theodoritus</i> 53. <i>emenda-</i>	<i>Vincentius Beluacensis</i> 63.
<i>tus</i> 53	<i>eius locus corruptus. ibid.</i>
<i>Theognis</i> 26	63
<i>Theopompus Comicus</i> 6	<i>Virgilius</i> 19.20.28. <i>eius</i>
<i>Thucydides</i> 15	<i>Vita</i> 10. 74
<i>Turci Aproniani Edictū</i> 54	<i>Vita Imperatorum</i> 57.
<i>Turnebus</i> 81.82	<i>emendata</i> 58
<i>Tyrius, Gulielmus</i> 63.	<i>Vitruuius</i> 6.24.26
<i>emendatus</i> 63	<i>Vopiscus in Bonoso</i> 58
V ALERIUS <i>Maxi-</i>	X ENOPHON. 13.27.
<i>mus</i> 76.84.100	94
<i>Varro</i> 7.9.42.49.54.68.	Z ONARAS 12. 54.
69	57. 87. <i>emenda-</i>
<i>Vegetius</i> 10	<i>tus.</i> 87.88

HOTOMANVS ad illum Liuii locum : *Signati argenti esse-
ginta quatuor millia fuisse Atticorum. et ad paxus vocant, triums
fieri denariorum in singulis esse pondus: tandem post longam dissertatio-
nem subiicit:*

Dixerit nunc aliquis, Ecquid igitur Conciliationis, aut Solutio-
nis affert? Ad Ciceronem, inquit Aquilius Gallus, si quis ad eum
de facto rettulisset. Ad Scaligerum igitur, aut Puteanum, aut Passe-
ratium, aut Lipsium, inquam ego: vel alium pari ingenii felicita-
tem præditum. &c.

IOSEPHI SCALIGERI
IVL CÆS. F.
DE
RE NUMMARIA
ANTIQVORVM,
DISSERTATIO;
Liber posthumus.

QVOD Latinis Pecuniæ signatæ nomine intelligitur, id Græcis Νομισμα dicitur: ut sunt Nummi; qui non dicuntur Pecunia, sed pecuniæ nomine censentur. Neque enim dicimus: Denarius est pecunia argentea valens sexdecim assibus: sed, Denarius est pecuniæ argenteæ nummus. Νομισμα mediæ vetustatis Græci pro quavis specie Nummi dicunt. Sic Hesychius: Νομισμα ἑξ ἀργυρίου δαχμῶν δίδυμι. Vetustissimi autem nummum non νομισμα, sed νομισματιον esse dicebant. Talentum vero νομισμα vocabant, quia dinumeratione, non corpore constabat. Non enim Talentum est nummus; sed νομισματιον ἀργυρίου δραχμῶν ἑξακισχίλιων Nummus, ut ait Iuuenalis, est

Contisum argentum in vultus faciesq; minutas: cuiusmodi est Drachma & Denarius. At Talentum non ita: quod non nummi, sed pecuniæ nomine,

A

mine, intelligitur. Non enim est ἀργυροῦ π χαῖμα, sed ἀργυρῶ νομισμα ὁ ὅλην, ἢ ἀθροισμα. Locus est luculentus apud Ammonium: Τετραῖχμον, τὸ νόμισμα. Τετραδέχαχμον ὃ ἔστι πωάρον δραχμῶν. Qui aliis Σπατήρ vel Τετραδέχαχμον dicitur, hoc proprie dicitur Τετραῖχμον. Valor autem eius ut quatuor drachmæ, aut xx i i i i oboli. Mihi contra sentire videtur, Staterem ipsum proprie dici Tetradrachmon, & speciem nummi argentei; Τετραῖχμον autem eius valorem, puta iv drachmas aut xx i i i i obolos, aut ε x ε i i χαλκῆς. Eustathius putat deprauatum esse ex Τετραδέχαχμ. Etymologicon negat. Porro ἀθροισμα, siue νόμισμα, aut pondere aut dinumerationeungebatur. Menander:

Ὁ λυκὸν παλάντῃ χρυσῆσι, ταῖς ἰσῖν,

Ἐστὶς πρῶν.

Pondus talenti auri tibi appensum seruo, o puer. Non enim nummum se præsentare potuit, cuius modi nullus erat, sed pondus. Aliter dinumerabatur. Plautus:

Talentum argenti ipsius sua dinumerat manu.

Quod igitur traditione vnus speciei præstari non poterat, hoc fiebat aut pondere, aut dinumeratione, ut ostensum est. Nulla enim gens est, quæ non solum nummis, sed etiam certæ nummorum collectione non utatur, quæ nummi quidem vnus vice fungitur, sed tamen nummus non est, quia tantiponderis species cudi non possunt; cuiusmodi Talentum, Mina, Libra, & apud Teutonas Tonna auri, quæ est ὅλην, aut ποσὶς, non nummus. Ἐν νόμισματι Græcorum huiusmodi ἀθροίσματα duo sunt, Mina & Talentum; in Romana pecunia, vnica Libra est: quod verbum triplici notione fungitur.

gitur. Nam & certum pondus significat; unde Librales lapides dicuntur: & id, ad quod pondera examinantur; unde Libripens, ὁ σαθμῆχες: & pecuniæ corpus, quod tam numero quàm pondere fungitur. Hæc tria quoque in vno nomine Ταλάντη deprehenduntur. Nam & ponderis nomen est, quod dicitur ἐατικὸν τάλαντον, unde ταλαντιαῖοι λίθοι, & ταλαντιαία χάλαζα, quod Latinis Librales lapides, & Libralis grando: & examen, vel trutina. ut Homero:

— δὴν ἐτίτανε τάλαντα.

Aristophanes:

ἀλλ' ἢ τάλαντον μουσική σαθμήσιν.

& denique νομίσματα ἄθροισμα π. Unde Talentum Euboicum; Ægineticum; Babylonium; Atticum; Siculum.

PECUNIAE, ut iam diximus, maximus modus apud Græcos Talentum; apud Romanos Libra. Apud Siculos Talentum erat ἀνάλογον Libræ Romanæ, non autem ἰσδυάμων. Et quidem ἀνάλογον, quatenus duodecima eius pars erat Νῦμμος, ut Libræ Romanæ Vncia. Ἰσδυάμων autem Romanæ Libræ non erat; utpotè quod Denarii Romani vix septima pars esset. Igitur Talentum Siculum prius erat $\pi\chi\iota\iota\iota$ νύμμων: postea $\pi\iota\iota$ æstimatum est, eratque non nummus, sed ἄθροισμα, siue ὀλκή. Νῦμμος autem erat $\pi\rho\iota\omega\eta$ ἡμισβολίων, hoc est $\chi\iota\iota$ χαλκῶν, quantorum octo est obolus Atticus. Sed Tarentinis νύμμος erat argenteus, cui incusus erat Taras Neptuni filius Delphino insidens. cuiusmodi multos vidimus hodie drachmæ pondere, si bene memini. Apud Suidam: Τὸ Τά-

λαττον ἢ τὸ νῦν λεγόμενον Ἀττικόν, ὅθεν Σικελιώταις τὸ
 μὲν ἀρχαῖον ἦν μῖον καὶ δ', νῦν ἢ ἱβ'. Legendum νέμμιον
 καὶ δ'. Quæ mendosa lectio imposuit doctissimo
 Agricola pag. 296. *Siculum*, inquit, *vetus, fuit*
quattuor & viginti minarum. Itaque Talentum
 Siculum erat $\epsilon\chi\lambda\iota\iota\iota\iota$ χαλκῶν, $\chi\nu\iota\iota\iota$ obolorum,
 trium drachmarum Atticarum. Quod & Festi au-
 thoritate comprobatur; apud quem legimus: *Alex-*
xandrinum (Talentum) $\chi\iota\iota$ denariūm: *Neapoli-*
tanum sex denariūm: *Syracusanum triū denariūm*:
Rheginum victoriati. Atque ita Talentum Sicu-
 lum erat ἀνάλογον Libræ Romanæ, quatenus, ut
 diximus, in duodecim νέμμις tribuebatur, ut Li-
 bra Romana in totidem uncias: cuius partibus
 longe convenientius respondebat Ἀίτσα. Nam &
 Libra est nomen Siculum, quod ipsis Αἴτσα diceba-
 tur: & Uncia, Sextans, Quadrans, Triens, Dextans
 sunt plane Sicula nomina. Et Αἴτσα non erat num-
 mus; sed ἄλκῃ, ποσότης, ἀθροίσμα. Eius duodecima
 pars dicebatur ἐγλή, duodecimæ duæ ἐκτάς: tres
 πετᾶς, quatuor σιτᾶς, quinque duodecimæ πε-
 πύγκιον, dimidium ἡμίμβρον, septem duodecimæ
 ἐπιδύγκιον, vel ἐπιδύγκιον, & sic deinceps. Quare Un-
 cia non est Romanum, sed Siculum, ut Sextans,
 quod est ἐκτάς, ἐκτάνη. prius dictum ἐκτάς, &
 postea ἐκτάς. ut quod aliis φωνήεις, πηκίης, ἀγλάεις,
 Siculis & Doribus omnibus φωνᾶς φωνᾶνη, τιμᾶς
 τιμᾶνη, ἀγλάας ἀγλᾶνη. Pollux libro IV, post-
 quam docuit Αἴτσα esse verbum Siculum, & Do-
 rienarium, subiicit: Ἀριστοτέλης ἢ ἐν μὲν Ἀθηναίων
 πολιτείᾳ φησὶ πᾶν, ὡς ἐξ ημεῶν πνυτήματα Ἀίτσαι, ἐπά-
 ρει. Ἡ δὲ Ἀίτσα δυνάμει ὅσον Ἀθηνᾶν. ἐν δὲ Γερμαίων πο-
 λιτείᾳ φησὶ, ὡς οἱ μὲν Σικελῶν τὴν δύο χαλκὺς ἐξ Αἴτσα
 πάλιν,

χαλῆσι, τὸ ἓν ἐγκλίαν. Aristoteles, inquit, duos areolos à Siculis ἐξάλιτρα vocari perhibet; vnum autem ἐγκλίαν. Mirum verò genus loquendi, ἐξάλιτρα vocari, pro sexta parte τὴν λίτρας, quod ἑλληνικώτερον diceretur ἐκτὸς μέρειν τὴν λίτρας. Mirum, inquam, genus loquendi: sed quod exemplo non caret. Nam quo modo dicitur τριτομηνὶς ἢ τρίτῃ τῷ μηνὶ, eodem dicendum esset ἐκτὸς μηνος. Nam ἐξάμηνον sunt sex menses; & ad hanc analogiam ἐξάλιτρον essent sex libræ, non sexta pars libræ. Et τριμηνον sunt tres menses, τριτομηνὶς tertia pars mensis. Sed error est in codicibus Pollucis, & legendum, τὴν δὲ χαλκῆς ἐξτάνα χαλῆσι. quod postea demonstrabimus. Sequitur, τὸ ἓν ἐν ἐγκλίαν, τὴν δὲ τρεῖς βιάκοντα. Sane βιάκοντα nō est verbum Siculum: neque vllō modo efficies, vt βιάκοντα sint τρεῖς χαλκοί. In libro ix hæc ferè repetuntur: Καὶ ἄρα τῇ Ἀκραγαγίῳ πολιτεία φησὶν Ἀριστοτέλης ζυμῶσαι πέντε βιάκοντα λίτρας. διώαδ' ὃ τὸ λίτρον ὁλοθὲν Αἰγυπτίον. ἀλλὰ μὲν τοι παρ' αὐτῶν ἐν τῇ Γραμμάτων πολιτεία, καὶ ἄλλα ὅροις Σικελῶν ἐνέματα. ὅσον ἐγκλίαν, ὅσον διώαδ' ὁλοθὲν ἓν· καὶ ἐξτάλαντα, ὅσον ὅτι δύο χαλκοί, καὶ τρία τάλαντα, ὅσον τρεῖς· καὶ ἡμίλιτρον, ὅσον ἓξ· καὶ λίτρον, ὅσον εἶναι ὁλοθὲν. Quod hic dicitur, tres areolos, siue tres vncias vocari τρία τάλαντα, supra libro quarto dicit vocari βιάκοντα. Atqui, vt diximus, neutrum est verbum Siculum; & præterea τρία τάλαντα non est vnum verbum, sed duo. Legendum igitur: καὶ τεῖαντα, ὅσον τρεῖς. Hesychius: Τεῖαντα, πόρην λαμβάνουσα βιάκοντα· ὅσον λεπτά εἴκοσι. Legendum omnino: Τεῖαντις, πόρην λαμβάνουσα τεῖαντα· ὅσον λεπτά εἴκοσι. Sed errat Pollux, qui τεῖαντα putat esse τρεῖς χαλκοί: quum dictum sit, non a numero duodecimarum, siue vnciarum,

sed à numero partium, quæ metiuntur duodenarium numerum, quæ sunt I, II, III, IIII, VI. hoc est, vncia, sextans, quadrans, triens, semis. Quod autem ἡ πόρτι, quæ mercedem acciperet βίαντα, dicta sit ab eo πριαντὶς, ἀνάλωρον est ei, quod apud Pollucem legitur: πρίαντων, quæ σαπύρα mercedem acciperet, σαπείδα dictam esse à Theopompo Comico ἐκ Κολυαίχου.

Οὐ φησιν εἶναι τῶν ἐπαίων τὰς μέρους

Σαπείδας. —

Aliter σαπείδας dicebantur. Nam σαπείδιον est σαπύρας ἄξων, ut δασχυμίδιον δασχυμῆς. Rursus apud Hesychium: Τετραγῆτα, τετραγώνον π χῆμα. ἁλοῖ δὲ καὶ τὸς τέσσαρας χαλκῆς. Idem error, qui Pollucis. Non enim Τετρεῖς quatuor duodecimas significat, sed quartam partem de duodecim. Non est tamen error, quatenus est ἰδιωτισμός. Ita enim loquebantur vulgo, atque eam κατάχρησιν cernere est apud Vitruvium, libro x, cap. xi, qui diuisionem in partes quatuor & octo, vocat tetrantes, & octantes. *In capitibus circino diuiduntur circinationibus eorum tetrantibus in partes quatuor, vel octantibus in partes octo ductis lineis.* Vides quadrati & octogoni designationes in circulo ἰδιωτικῶς καὶ κατάχρηστικῶς vocari tetrantes, & octantes. quod profecto idem est, quod Hesychius dixit, τετραγῆτα τετραγώνον τι χῆμα. Item: Τετραγῆτας, τετραγώνον, καὶ ἰσμεῖς. Tetrantes igitur, trientes, octantes sunt verba Sicula. Nam δεκάγῆτα eadem analogia efferre possumus, ut πεντάγῆτα, ἑξαγῆτα, ἑπτάγῆτα. Quincuncem vero vocabant, quo modo & Romani, πεμπύγκιον. Nam πέμπι illis est πέντε. Epicharmus: Ἡρ' αἰ* μαντῆαν, αἰθ' ὑπὸνέμον ὁ γυναικὲς μέγ' αἰ* πεμπύγκιον ἀργύρεον, ἄλλῃ

ἄλλα δὲ λίτραι, αἱ δ' αὖ ἡμίλιτρον διχομύουσαι. Lege: Ἡ δὲ αἱ μὲν τετρακτῶν, αἱ δ' ὡς τετρακτῶν. Idem: Ἐχὼ δὲ τὸ βαλάντιον λιτροδρακμίτρον ἐξάγγιον τι καὶ πεντάγγιον. πεντάγγιον dicit, quod supra πεντάγγιον: ἐξάγγιον autem, quod ibidem ἡμίλιτρον. Rectum enim erat πεντάγγιον, καὶ ἐξάγγιον.

QUIBUS animaduersis manifestum est Romanos a Siculis in re nummaria multa accepisse; *Nummum, unciam, sextantem, quadrantem, trientem, libram*: non autem Siculos a Romanis, ut falso credidit vir summus Georgius Agricola. Nam & Varronis auctoritate summoveri potest, qui ita scribit: *In argento NUMMI. id est à Siculis*. Pollux: Οὗ δὲ Νύμμου δοκοῖ ᾧ εἶναι Ῥωμαίων τῦτομα τῦτομισμα. ἔστι δὲ ἑλληνικὸν καὶ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ ἀρίον (Δωρίων legendum.) quæ Agricolæ aduersantur. Sane quæ partes metiuntur Assen, I, II, III, IIII, VI, uncia, sextans, quadrans, triens, ex omnino sunt à Siculis. Quincunx, septunx, ex quoque imitatione eorundem dicebantur, πεντάγγιον, ἐπεντάγγιον. BES, & DODRANS hæctenus originem suam non produunt. Bessum quidem scimus compositum esse, & posterius membrum esse ab Assē. Veterum hic mos fuit, ut assen siue integritatem trifariam secarent, quas Græci μοίρας vocant. Homerus:

Ἄσση δὲ δὴ τετρακτῆκε, παρὲν καὶ δὲ πλείονι καὶ

τῶν δύο μοίρας. —

δύο μοίρας illas δίμοιρον vocabant, Latini Bessum: quod prius Duellsem, ut Duellum, Bellum: Duonum, Bonum. Quia enim ex vno asse tres fecerant, ideo duos asses vocabant illas duas partes. Dodrans mire deficit ab origine sua. Nam ut De-

xtans dicitur pro Defextans ; ita Dequadrans prius dicebatur , cui quadrans deerat ad duodecim. Dequadrans igitur prius , postea Dodrans , mira detorsione. De , vt omnes sciunt , est *σενταῖον* *μύρον* : vt Demens , qui mentem non habet , sic Defextans , qui sextantem non habet , ad complendum duodenarium : Dequadrans , cui deest quadrans. Postea Dodrus & Dodralis sumptum pro nouenario ; vt apud Aufonium :

Δόδρα πένθ' ἢ δειθμός ἔχει μέλι, ἔθον, ἔλαιον,

Ἄρτον, ἄλας, βοτάνην, ζῆμον, ὕδωρ, πίππει.

& Latine Dodralis potus vocatur apud eundem Aufonium. Deuncis aperta est origination. Sed mirum Deuncem Iabussem , aut Labussem , vt quædam exemplaria habent , dici à Beda ; ab Arnobio Dibussem. Video quidem posterius membrum ex Afse , vt Besssem. Sed vt reliquum ignoramus , ita a putidis coniecturis calamum continebimus. Iam Litæ Siculæ valorem deprehendere non admodum operosum , quandoquidem Aristoteles *ἡλίαν* scripsit *δυνάμει δόλιν Αἰγναίων*. Obolus autem Ægineticus ad Atticum habebat rationem , quæ dicitur à priscis Latinis besaltera : id est solidum cum besse , vt x ad vi. Obolus Atticus erat *χαλκῶν* , siue æreolorum octo. Ergo obolus Ægineticus , qui & Corinthiacus , erit æreolorum xiii cum triente. Sic drachma Æginetica erat obolorum Atticorum decem. Sed repugnat Diodorus , qui ait *Διμαρτίον* nummum autem valuisse decem drachmis Atticis , & *πέντ' ἢ σαβμῶν* vocatum vulgo a Siculis *πεντηκοντάλιον*. Quod si *λίτρα* est *Αἰγναίῳ* *δολός* , in quinquaginta *λίγεις* , siue obolis Ægineticis , erunt oboli Attici 8 $\frac{1}{3}$. quæ sunt drachmæ Atticæ

Atticæ ferè 14, non 10. nam Σ drachmæ Atticæ sunt 36 $\lambda\lambda\epsilon\sigma\iota$ Siculæ. quæ multum absunt a Σ . Contra, ex verbis Diodori $\nu\lambda\tau\epsilon\gamma\iota$ esset drachma Attica. Vncia autem paulo maiuscula erit æreolo. Quemadmodum autem apud Atticos, & alias Græciæ gentes in argento non erat $\alpha\theta\rho\iota\sigma\mu\alpha$ maius Talento; ita apud Siculos in ære minus $\alpha\theta\rho\iota\sigma\mu\alpha$ erat τὸ δρεάλις, maius τὸ $\lambda\epsilon\delta\delta\epsilon\alpha\lambda\iota\varsigma$. Ultra illud nullum maius æris vocabulum erat. Τὸ δρεάλις quidem erat æreolorum cxxxiii & trientis: τὸ $\lambda\epsilon\delta\delta\epsilon\alpha\lambda\iota\varsigma$ autem mccciii & trientis, paulo plus quam obolorum Atticorum clxvi, drachmiarum Atticarum xxviii non solidarum. quod Græcè diceretur $\sigma\tau\alpha\chi\mu\acute{\omega}\nu\ \kappa\acute{\alpha}\beta\epsilon\alpha\chi\acute{\iota}\omega\nu$. In hoc quoque etiam Siculos Romani secuti sunt: apud quos modicum $\alpha\theta\rho\iota\sigma\mu\alpha$ est DECYSSIS, maximum CENTYSSIS. Varro: *Quot primum est ab decem asibus DECYSSIS. Secundum ab duobus decussibus VICYSSIS. Reliqua conveniunt: ut TRICYSSIS proportionem, usque ad CENTYSSIS, quo maius aris proprium vocabulum non est.* As igitur Romanis, ut $\lambda\lambda\epsilon\sigma\iota$ Siculis, est solidum quid, & integritas, non solum in re nummaria, sed etiam in magnitudinibus; ut hereditas, & pes: quia & hereditas in duodecim partes, & pes in duodecim pollices dividitur; quæ partes tam hereditatis quam pedis, Vnciæ vocantur. Nam pedis divisio duplex est, & eodem utraque recidit. Dividitur enim in sexdecim digitos, itemq. in duodecim vncias, qui sunt pollices; & hæc divisio fortasse dicitur monetalis, quia As & Vncia sunt monetariorum verba. Legimus in libris de Limitibus agrorum: *Item dicitur in Germania in Tugris pes Drusianus, qui*

A 5

habet

habet monetalem pedem, & fescunciam. Vides, quando pes diuiditur in vncias, pedem monetalem dici. Nam Vnciae sunt Pollices, vt apud Vegetium. Inde etiam Hieronymo Vnciales literae, id est Pollicares. Pes igitur ille Drusianus maior est Romano fescuncia. Fuit enim XXI digitorum, quantum sexdecim est pes Romanus. Ex quo colligimus pedem Drusianum omnino esse eum, qui hodie in Gallia & Belgio in usu est: qui profecto maior est sex digitis, quantum XVI est pes, qui Romae in hortis Angeli Colorii sculptus in saxo visitur. Eum enim nos cum pede Gallicano comparantes id verissimum esse deprehendimus. Pollices igitur vncias vocabant, vt ex Vegetio & Hieronymo docuimus. Et in Aquitania & maiori parte Galliae adhuc digiti vocantur vnciae. Hinc Plauto Copulae fescuncia, vel, vt tunc loquebantur, secuncia, hoc est sesquipollicari crassitudine. nimirum χειρὸς διὰ τετραδακτυλίων τὸ πᾶλιν. In Plauti Epidico in optimo exemplari summi viri Ioachimi Gauerarii ita legebatur:

— Nam per urbem duo defloccati senes

Quaritant me. in manibus gestant copulas secuncum suas.

vbi *secuncias* manifesto legendum. quod alii dicunt fescuncias; vt sexdecim, sedecim, tresdecim, tredecim; sedecimus sexdecimus in Vita Virgilii. Itaque Pondo, & As, erat pes: & Dupondius Columellae duo pedes; aut bipedalis mensura. Inde hic sesquis, hoc sesqui, ὁ ἡμιόλιος, τὸ ἡμιόλιον, quod est SEMIS CVM ASSE. Composita cum nomine As varie desinunt; Octussis, Octas; Sescussis, Sescuas. In Glossis: *Sesquias*, ἐν ἡμῶν ἀσάριον, χαλκοῖ ἐξ. Didy-

Didymus: Τὸ δὲ CHCKOYAC σὺνδιδύμῳ ἔστιν ὡς τὸ CH, καὶ τὸ KOYMH, καὶ τὸ AC, ACCIC. καὶ ἔστιν ἡμισυ σὺν ἀσάειον. τὰ δὲ ἔστιν ἡμισυ ἀσάειον. AS, & Assarius, idem est. sed alterum substantivum, alterum adiectivum. quod quum dicimus Assarius, intelligitur nummus, ut Denarius, & Sestertius. semper enim de nummo καταγορεύεται. Græcis vero semper neutro genere, τὸ ἀσάειον, τὸ ἀσάειον, τὸ σιστήριον. Sic Dupondium & Dupondius pro eodem quum dicerent, Dupondius nummus intelligitur. At Dupondium est substantivum. Quia vero initium pecuniæ in ære; propterea omnis ratio nummaria Æris nomine appellata. Nam AES pro Assæ. Varro: *Pro assibus nonnunquam AES dicebant antiqui. a quo dicimus assen tenentes*: HOC AB AERE AENEAQVE LIBRA: & MILLE AERIS LEGASSE. Numquam Æs pro Assæ dictum. Nam quod dicitur HOC AB AERE, id est, raudusculo, quod quum mutatum esset in assen, retinuit nomen æris, siue raudusculi. Et Martialis merito reprehendendus:

Amphora vigessi, modius venit ære quaterno.

æs quaternum, sunt quatuor asses. Et vini amphoræ precium quintuplum ad frumenti modium esse significat. Et tamen ad istud exemplum non dixeris argento quaterno, auro quaterno. quia argentum & aurum, pro collectione nummorum, non pro singulari nummo sumitur: Æs vero pro utroque. Nam Mille æris, est collectivum; Aere quaterno, est singulare. Sed hoc solus Martialis usurpavit. Athenis omnis pecunia χαλκός vocabatur, ut docet Pollux. Sic Romanis Aes est omnis pecunia.

mco

— *meo sum pauper in are.*

Inde ἀχαιῆν est pecuniam non habere. In Epigrammate:

— ἔπε ἀχαιῆ,

Μηκέτι πρῶτον δοῖς τὸ χρυσάειον.

Nummus aureus Athenis semper dictus fuit ΣΤΑΤΗΡ antiquitus. Nam posterioribus temporibus ΣΠΥΤΗΡ pro tetradrachmo acceptus est. Tetradrachmum igitur argenteus nummus erat, ΣΤΑΤΗΡ aureus, pondere duarum argentearum drachmarum, valore viginti. Zonaras: Παρὰ τῇ τοῖς Ἑλλησιν οἰκοῖ δραχμῶν τὸ χρυσὸν ἀλλάττει νόμισμα. Lybias ἑστέρ τῇ Ἀριστοφάνει χρημάτων ait quinque millia staterum, decem millia drachmarum, tria talenta, item decem, & septem talenta omnia simul conficere talenta x l. Sane summa omnium, præterquam staterum, conficiunt drachmarum centū triginta millia. quæ si de ducentis quadraginta millibus drachmarum, quot nimirum sunt in Talentis xl, deducantur; relinquentur centum decem millia drachmarum; quæ diuisa per quinque millia staterum, relinquent staterem drachmarum xxi l. Sed ὁλοχρῶς hæc dicta sunt, νό ἀκριβῶς. Dixit enim non πεπαισμένον Talenta esse, sed πεπαισμένον. Hesychius: Δραχμὴ χρυσίου ἑλκὴ νομισματῶ, οἱ λόγον ἀργυρίου διδραχμῶν ἔ. Idem Suidas repetit. Drachmam auream ait esse non nummum, sed pondus viginti drachmarum argenti. Sed ea est ὁ στατήρ. Nam δραχμὴ χρυσίου proprie erat decem drachmarum argenti. Idem: χρυσῆς. Πολέμῳ φησι δυνάμει φησι δὲ χρυσῶν ὅλα τοῖς Ἀπικοῖς δραχμαῖς δύο. τὴν δὲ τῷ χρυσῷ δραχμῶν νομισματῶ ἀργυρίου δραχμῶν δύο. Μῆνιν δὲ λέγουσιν τὴν πέντε χρυσῆς. Hic igitur

tur apertius quam priore loco, ait Drachmam auri valere drachmis decem argenti. Idè Mina erat decem drachmarum auri, staterum autem quinque, quos vocat πέντε χροῦς. Daricum eundem esse cum statere, nemo dubitat; & Harpocratio ostendit: Δέχεται δὲ πέντε δυνάμει δαρικὸν ἄργυρος δραχμαῖς δέκα. οἷς τὸ πέντε δαρικὸς δυνάμει μὲν ἄργυρος. Et mediocriter peritus censuerit legendum δραχμαῖς κ', non η'. Quæ similitudo in libris scriptis sit inter κ & η, non est monendum. Τετραχμία δαρικὸς Xenophonti sunt δέκα τάλαντα. Talentum autem 6000 drachmæ. Ergo δαρικὸς sunt 20 drachmæ. Auri enim potestas ad argentum decupla erat tam in re nummaria, quam ponderaria. Pollux, quod & ab aliis citatur: Τὸ δ' ἡ χρυσίον, ὅτι τὸ ἀργύριον διατετάσσεται ἢ, ὅπως αὖ τις ἐκ τῆς Μιναιίδου δραχμῆς μάθω. ἀργυρὸν γάρ.

Ὁ κλίω τάλαντε χρυσίον ἑοῖς, πενδίο,

Ἐστὺς πρῶν —

ἐπὶ γὰρ μὲ ταῦτα πρὸς ταυτὶ λέγον

Μακάριος ἐκεῖνος δὲ καταλάττει καταφρονῶν.

Talentum auri, decem talenta vocat. Polybius super fœdere Ætolico: Διδόντες τῇ δέκα μνῶν ἀργυρίου, χρυσίον μὲν. quod Liuius vertit: *Dum pro ab genteis decem aureis unius valeret.* ubi τὸ pro abundat. Ita loquitur Plinius. alioquin est barbarissimus, Nummus aureus valet pro decem drachmis. Drachma igitur auri est decem drachmarum argenti. Hanc drachmam Anaxandrides Comicus ἡμιχρυσὸν vocat; Plautus NUMMVM: Siculi Δημαρίτην νόμισμα. Neque Nummus absolute apud Plautum positus, aliter accipiendus. Vt in Pseudolo comicus ait:

*Illi drachmis essent miseri. me nemo potest
Minoris quisquam nummo, ut surgam, subigere.*
En hic plus est Nummus, quam aliquot drach-
mæ. Nam, ut putamus, quotidiana coqui merces
erat τριὰς δραχμῶν. ut illius apud Athenæum:

— ἀλλὰ διὰ τὰς τριῖς δραχμῶν

Δραχμῶν τριῶν, φησὶ, τὴν περὶ αὐτοῦ.
In Aulularia quoque cocus quum dicit:

*Nummo sum conductus, plus iam medico merce-
de est opus;*

ibi quoque Nummus est merces coqui decem ar-
gentæ drachmæ, aut ἡμυχουσ, ut Anaxandrides
vocavit. In Menæchmis porci sacres nummo præ-
stinantur. Quod si nummi nomine drachma, aut
nummus sestertius intelligeretur, quam ridicu-
lum esset porculos adultiores, drachma, aut mi-
noris venire? Sed apud Aristophanem porci sacres
tribus drachmis indicantur:

Εἰς χοίριον δάσεις μοι τρεῖς δραχμῆς.

Glossa apud Suidam: Ἐπὶ τῶν πολλόντων ἐποδῆσαι, ἢ
μυῖδες. ἔπει οἱ μύμενοι χοῖρον ἔδου. In Persa:

*Quid igitur? sexcenti nummi quid agunt? quas
turbas danunt?*

Sexaginta minas, quot scilicet puellâ vendita fuit,
sexcentos nummos vocat. hoc est sexcentas drach-
mas auri, quod est talentum Atticum. Drachma
enim auri est decima pars Minæ argenti. In Tru-
culento seruulus, qui vna minâ argenti opsonaue-
rat, quinque autem ad herilem amicam defert, ait
se de ea minâ, qua opsonauerat, partem Hercu-
laneam reliquarum quinque minarum detraxisse
quinque nummos. Pars Herculanea, est decuma.
& proinde decuma de quinque minis, siue quin-
gentis

gentis drachmis, sunt drachmæ quinquaginta, quas ipse nummos quinque vocat. Ergo quinque illi nummi sunt *πέντε δραχμαὶ χρυσῆς*, aut *πέντε ἡμιχρυσῆς*. quæ est Herculanea pars earum quinque minarum argenti, quas ad meretriculam deferrebat; nimirum quinquaginta drachmæ, quas domina, qua opsonauerat, detraxit. ut quinquaginta drachmis duntaxat opsonauerit; reliquas quinquaginta furatus sit. Hinc quod in Persa leno queritur de sexaginta minis, nummos sibi detractos duos; intelligendum nimirum de sex millibus drachmarum viginti drachmas delibatas esse. Neque aliam ob causam Trinummo fabulæ nomen factum credas, quam ob *τρεῖς δραχμὸν χρυσῆς*, quæ sunt drachmæ argenti xxx. In Mostellaria:

Ubi sunt isti plagipartida, ferri tribaces viri,

Isti, qui trium nummorum causa subeunt sub falas?

Memineris te legere palliatam argumenti Attici. Nihil enim hic Romanum est, quod putarunt viri eximie docti, colligentes ex Polybio *διδραχμοί*. Atqui *διδραχμοί* non sunt tres asses. *Σεσμο* est igitur de illis militibus Atticæ terræ, quibus drachma instipendium diurnum procedebat: ut menstruum stipendium fuerit triginta drachmarum argenti, quæ sunt drachmæ auri, siue *ἡμιχρυσῆς*, hoc est nummi Platini, tres. Thucydides de Atheniensibus: *Δραχμὴν γὰρ τὴν μίαν ἐκαστος ἐλάμβανεν*: & in extraordinario stipendio idem ponit *διδραχμὴν ὁπλίτης*. qui sane sunt, qui *διδραχμοὶ πλῆθ*. Polluci libro quarto, capite altero & vigesimo, in fine. ubi etiam quidam milites Comica vernilitate dicuntur *τεσσαρτὰ δραχμὰ πύρρι*; à triginta drachmis

misargenti menstrui stipendii; & Falis, quas, vt Plautus indicat, subibant. vt dubium non sit, quin Plautus ab eodem Comico illa desumpserit. In istis Plautinis versibus de stipendio Romani militis intelligere, est toto cælo errare. Polybius enim Plauto ætate inferior scribit sæculo suo militi Romano *δράχμα* diurnum stipendium fuisse, qui est triens denarii: ita vt militi menstruum stipendium esset *δράχμα* decem, qui est nummus Plautinus. Qui vero hoc putant, non cogitarunt nummum absolute positum apud Plautum esse *δράχμα* decem; argenti autem mentione adiecta, esse *δράχμην*. vt in Pseudolo:

Nimis miser sum: nummum nusquam reperire argenti queo.

hoc est, *δράχμην* argenti. vt in Epidico:

Locare argenti nemini nummum queo.

In Rudente verò expressit:

Nummi octingenti aurei in marsupio infuerunt. Ibi sunt *ὀκταχίμναι*, & *δράχμα* auri. Et in Epidico plane *ἡμιονία* dixit auream, hoc est *δράχμην*. vt Comicus, vnde accepit, *χρυσῶν*.

Non meministi me aureā ad te adferre natali die? *ὁ μίμνους χρυσῶν τοὶ περὶ τὰς ἡμετέρας γενέσεις οὐ;* Nummos enim adferri herilibus filiis natalibus diebus a seruulis, nemo ignorat. Et aliquid de hoc more delibatur in Phormione, scena, *Amicus summus meus, & popularis, Geta.* In Epidico:

Redde igitur, quot minis emit? *τῆ. Tot. quadraginta minis.*

(*Tot.* digito notauit quadraginta, ex Computo manuali, quem docet Beda.)

*Id est, argentum ab Danisba apud Thebas sum-
ptum sit fenore: ut dicitur in Genesi.*

In dies, minasque argenti singulis nummis. *Id est,*

Papa.

Vnius literula commutatione tota sententia per-
turbata. Legendum: *In dies, minasque argenti singulis nummis.*

In dies, minasque argenti singulis nummis. *Id est,*
id est drachmis auri. Immanis, & quatuordecim, ac ven-
re lenonia usura, quæ in duodecim mensibus con-
surgebat ad 14400 drachmas, quæ sunt centum
minæ. Singula enim Mene in annu reddunt
tantum XII drachmas: ac proinde ex his minis an-
nuæ redeunt CCCCLXXX drachmæ, quæ est trigesi-
ma pars huius lenonii fœnoris: ut merito seruus
exclamauerit, *papa.* Nam in XII diebus leno lu-
cratur, quot CCCXXX legitimo fœnore sperare ius
sinebat. Atque hæc satis de nummo Plautino tam
argenteo quam aureo. Sed ad *scrip.*, vnde defle-
ximus, reuertendum. Et etiam qui apud Plautum
nummum interpretantur *scrip.* Nam *scrip.*, ut
diximus, est duplus nummi Plautini. erat enim
pondere *scrip.* nummus aureus Plautinus

scrip. *scrip.*, quod Syracusanis dicebatur *scrip.*
scrip., ut diximus, apud veteres Atticos
erat nummus aureus valens drachmis argenti vi-
ginti. Nam argenteus *scrip.*, non hoc, sed *scrip.*
scrip. nomine vocabatur. *scrip.* dictus est
scrip., quod est ponderare; quemadmodum Sic-
clus Hebraeis, qui erat *scrip.* *scrip.*
scrip., similiter dictus ab eo verbo, quod He-
braice *scrip.*, & ponderare significat. Hoc enim
est *scrip.* Et quemadmodum Hebraeis Siclus pon-
dus momentaneæ laevis dicitur; ita etiam *scrip.*

B

Atticis,

Atticis; qui aliter *Μνα*. Pollux: *Οδὲ [χρυσῆς]* τῆς *μνᾶν ἡδυνάτο*. Dele vocem *χρυσῆς*, inclusam vitulis. Pliantissimus sensus relinquitur: *Οδὲ τῆς μνᾶν ἡδυνάτο, καὶ γὰρ τῆς ἰσαμένους τῆς μνᾶν τῆς ῥοπῆς ἐκτίθηκε ὀνομασίῃσιν*. Designat enim *Μνα* duplicem esse. alias enim *ῥοπῶν*, siue lancis momentaneæ pondus; alias *ῥομιῶμα* significari, & quidem *ῥοπῶν* illis versibus Eurolidis:

— *ὅτ' ὡς μὲν ποιεῖται τὸ χρῆμα* —

Πέντε σάτρηες οἷον καὶ μὲν τῶν Δία.

Νῦν δ' ῥύπτε γὰρ δύο τάλαντα ῥομιῶμας.

In his senariis citandis multa hallucinatur summus vir Budæus, cui vox obreptitia *χρυσῆς* imposuit. Nam tam *σατῆρ*, quam *τάλαντον* notionem *ῥοπῆς* habet, hoc est, non *ρομιῶμα*, sed ponderis. Inde *πεντασάτρηον*, id est *πεντάμνοιν*. Hippocrates Comicus *ἑξαταλῆκη*.

Ὅταν γὰρ οἶμαι, καλὸς ἀνδρῶν τῶν, παχὺς.

Ἀργυρὸν λαβὴ δίκυλλαν, ἐὼς θὰς τρυφᾶν,

Πέντε ἀδύρην, πῆγ' τὸ πένυμι ἀνῶ.

Ita enim castigandi hi senarii apud Pollucem. Ibi *πεντασάτρηες* *δίκυλλα* est *πεντάμνοις*, quod nimirum, ut ait Pollux, *σατῆρ* & *μνα* in se ponderaria sint idem. Itaque recte apud Hesychium: *Τετρασάτρηον*, τὸ τετραμνοῖν, in nummaria immane quantum diserepant. Sed quod Comicus dixit *πεντασάτρηες* compositō verbo, id simplici quoque dicebatur *σατῆρ*, quod Hesychius interpretatur *πεντάμνοιν*, quia pondus quoddam dicebatur *στάτηρ*. Idem Hesych. *Στάτης*, σκάση. ἄλλοι δ' αὖ τῆς *πῆγ' τῆς μνᾶς*. *Τάλαντον* autem *ρομιῶμα* duplex erat, *τάλαντον χρυσῆν*, καὶ *τάλαντον ἀργυρίν*, alterum quidem *τετὰν χρυσῶν*, sexaginta drachmarum argenti, alte-
rum

rum sexaginta minarum, sex millium drachmarum argenti. Pollux: Ἡ δυνάμις ὅς τ' ἔχει τὰ τέλαντων τρεῖς χερούς Ἀπικὰς, πὺν τὴν ἀργυρίαν ἐξαχίλιαν μᾶς Ἀπικὰς. In Etymologico ex veteribus Scholiis Iliados: Ἡ δυνάμις ἢ τέλαντων χερούς τρεῖς. Philemo:

— ἢ δύο λάβει

Τέλαντα, χερούς ἑξ ἔχον ἑπτά, Duo talenta sex aureas drachmas vocat: Nam ἑξ χερούς dicit, quod alii χερούς τρεῖς. Addit Grammaticus ex Lexico in eadem Homeri: ΤΑΛΑΝΤΑ. τὰ πῶν λεγόμενα περ' Ἀπικὰς ἐξαχίλιαν. Intelligit Scholia illa brevia Homeri, in quibus hodie ita legitur: *Iliad* 9. 7.

Ἐπ' αὐτοῖς τρίποδες, δύο δ' ἑνὶ τέλαντα. τὴς πῶν περ' Ἀπικὰς λεγόμενης ἐξαχίλιαν σατήρας. Sane omne talentum Atticum est ἐξαχίλιαν, quod si aliquod aureum talentum, ut vult ille Scholiastes, est sex millium drachmarum, ii fuerint χερούς trecenti. Sed id ridiculum esset, quum decem talenta cum septem tripodibus æneis conferantur, qui nullo modo possunt decem talentorum ἐξαχίλιαν æstimari. In eum locum Homeri Eustathius non dubitat olim Atheniensibus fuisse τέλαντων ἐξαχίλιαν σατήρων. Quod est ineptum. Virgilius tamen hunc locum Homeri in animo habens, intellexit de vero talento:

Et tripodas geminos, æuri duo magna talenta.
& alibi:

— *argenti magnam dat ferre talentum.*

Sed Hero Alexandrinus Mathematicus τέλαντων Homericum falso interpretatur Δαρεικόν. Τὸ δ' ἐπεὶ Ὀμήρῳ τέλαντων ἴσων ἐδύνατο πῶν μετὰ ταῦτα Δαρικῶν. Ἀλλ' ἢ τὸ χερούς τέλαντων Ἀπικὰς δραχμὰς δύο,

trouerſia v. lib. x: *Aſinius*, qui bellum cum omni-
 bus Attici gerebat, quum donaret illi *Cæſar* talen-
 tum, in quo xxiii ſeſtertia ſunt Athenienſium
 more, ἢ οὐδὲς, οὐοῖν, ἢ ἀφ' αὐτῆς, ἢ αὐτὴν Ἀ' αὐτὸν ἦ. Quia
 Talentum Atticum erat præciſe vi millium; *Aſi-*
 nius autem Atticos ita oderat, vt nihil, quod Atti-
 cum morem referret, amare poſſet, iubebat Talen-
 to Attico aliquid addi, aut ei aliquid detrahi. Et
 tamen ſemper vocabatur Talentum, ſiue quid illi
 deeſſet, ſiue acceſſiſſet. Omnino quod proxime
 aberat a iuſto modo Talenti, aut Minæ, ſiue plus,
 ſiue minus eſſet, hoc ex illa inæqualitate non
 amittebat appellationem Talenti aut Minæ, per-
 inde ac ſi iuſtus eius modus fuiſſet. vt in illo loco
Lyſia alibi à nobis producto ὡς ἔνδ' Ἀ' εὐοκῶν
 χρῆματων, viginti talenta, decem millia drachma-
 rum, quinque millia ſtaterum, quæ ſunt drachma-
 rum ducenta triginta millia, dicuntur eſſe οὗτοι πέν-
 τακκοντα τάλαντα, circiter quadraginta talenta,
 cum ſint tantum talenta xxxvi i i, drachmæ bis
 mille. Parua item ſumma, quæ ſupra modum iu-
 ſtum excurrit, non magis extinguit nomen libra-
 rum, quam illa longe maior, quæ deſcit, impedit,
 quo minus talenta quadraginta dicantur, in qui-
 bus trigeſimonono abſoluendo deſunt duo trien-
 tes, quæ ſunt drachmarum quatuor millia. vt
 apud *Demotheſenem* xxi Ἀ' οὐδὲς, centeſima uſura,
 quæ redit ex Minis lxxx, in annis duodecim, ea ſi-
 mul cum forte dicitur redigi ad Talenta tria. Cen-
 teſima uſura minarum lxxx in annis duodecim
 ſunt drachmæ 11520. quibus adde 8000 drach-
 mas minarum lxxx. Fiunt drachmæ 19520. quæ
 ſunt talenta tria ſolida. & præterea excurrentes
 drachmæ

drachmæ mille quingentæ viginti. Idem pater eloquentiæ alibi ait xxx minarum centesimam in octo annis æquari sorti. Sors sunt Minæ 3000. Vfsura octo annorum 2880. Desunt drachmæ cxx. Apud Anastasium 780. Talenta sedecim, quæ fiunt libræ mille trecentæ. Libræ, in quas incurrunt lxxi argentei, de quibus intelligit Anastasius, in talenta xvi, siue argenteos 96000, distributæ dant libras 1333 $\frac{1}{3}$. Excurrunt libræ 33 $\frac{1}{3}$. Lampridius Elagabalo: *Numquam cenauit minus centum sestertiis, hoc est argenti libris trecentis*. Centum sestertia denarii 25000. trecentæ libræ 25200. Excurrunt 200 denarii. Anastasius: Talenta sexdecim, quæ fiunt libræ mille trecentæ. xvi Talenta sunt 96000 drachmæ. diuisa per 1300 dant libram 74 drachmarum fere. Atqui 72 tantum drachmarum fuit Libra senescentis Imperii, de qua intelligit. Denique τὸ ἔξ ἡπὸρ, aut ἔξ μείζονος λέγειν, non aufert, minuit, auget, aut mutat appellationes summarum maximarum. Στατήρ, vt paulo ante vidimus, est drachmarum xx, & proinde obolorum cxx. quorum sexta pars xx oboli. At quidem apud Craterem Comicum in Lamia, dimidium sextæ partis τὰ στατήρ, sunt octo oboli. ita vt sexta pars sint oboli xvi, & proinde στατήρ sit tantum xvi, non xx drachmarum. Pollux: Οἱ δὲ δὴ ὀκτὼ ὀβολοὶ, ἡμίεκτον ἀνομαζόντο, ὥς φησὶν ὁ Λαμίας Κράτης.

H' ἡμίεκτον ἐστὶ χρυσὸν. μανθάνεις; ὀκτὼ ὀβολοί.

Ille qui apud Comicum hoc dicit, xvi drachmas argenti in manu habebat, quas στατήρα vocauit, quia quatuor tantum drachmis abest à Statere. propterea vt ἐλοχεῶς, non ἀπαρτιλόχως xvi drachmas

mas vocavit Staterem, ita octo obolos dimidium
 sextæ partis Stateris esse dixit, ut solebat fieri in
 summis, quæ propius abessent a iusto modo Ta-
 lenti, Minæ, Stateris, aut exiguo illum excede-
 rent. Errat enim Pollux, qui octo obolos putet
 esse τὸ ἡμίσητον τῆς στατήρης. Hoc enim ex occasione,
 non ex usu, pronunciatum est. Possem non paucos
 locos ex Demosthene adducere, in quibus Talen-
 ta vocantur, quæ nunc iusto maiora, nunc mino-
 ra sunt. In vetustissimo testamento Cretenſi non
 semel δαυδοναὶ δὲ οὐχμαὶ dicuntur, quæ antea dice-
 bantur δαυδοναὶ δὲ οὐχ. Polybius interpretatur τῶν
 ἡμισαυδονῶν, τὰ τέταρτον ὀβολῶν. quum ἡμισαυδωνῶν sit
 ἡμισαυδωνῶν χαλκῶν, αὐτὰ τέταρτον ὀβολῶν τὸ δὲ χαλκῶν. Sidonius
 Epistolæ xxxiiii libri i. i. i. *Canta centesima est fa-*
neratori, quæ per bilustre producta tempus modum
sortis ad duplam adduxit. Octennio dicit centesi-
 mam usuram sorti æquari, quum tamen adhuc
 quatuor menses desiderentur. Qui *bilustre tem-*
pus interpretantur decennium, quantum eos de-
 eipi necesse sit, nemo non videt. Nam Lustrum
 Latini nunc quadriennium Iulianum, nunc vetus
 Romanorum quinquennium intelligunt. Lustrum
 enim est μέρος τοῦ χρόνου quantiliber. In libro
 Moſis, Numerorum 3, 39 capita censentur 22000,
 quæ tamen erant 22300. Sic Romæ xxx tribus di-
 cebantur, quæ tamen erant xxxv. Sic lxx Inter-
 pretes vocamus, quos dicunt lxxii fuisse. Sic de-
 nique δὲ Τετρακόντ, Πεντακόντεις dicitur, id est Præ-
 fectus quingentorum militum, qui tamen erant
 quingenti duodecim. Res igitur quæ constant
 numero, pondere, & mensurâ, triplici modo vsur-
 pantur, aut ἡ ἑπταπλοῦς, aut ἡ τριπλοῦς, aut

ῥῥὸ ῥῥον. Iustus modus, secundum quem dicitur
 ῥῥομοζία, vocatur ῥῥομομα. ut in re nummaria,
 ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον: in ponderibus, ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον:
 in mensuris, ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον. Suidas: ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον.
 ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον. ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον. ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον.

Εἰς τὸ ῥῥομομα, ῥῥομομα, ῥῥομομα, ῥῥομομα.

ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον τὸ ῥῥομομα διαλογισμὸς.

Nam ῥῥομομα est quicquid in usu positum est. Ari-
 stophanes Νῥομομα.

ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον.

Hinc apud Philostratum ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον. ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον.
 ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον. ῥῥομομα ῥῥὸ ῥῥον. lib. i.
 cap. xi. de vita Apollonii. Quod igitur modum
 non excedebat, id commodum vocabatur. Com-
 modum talentum, commodum pondus, commo-
 da amphora: Plautus Asinaria.

*Viginti argenti commodas minas, huius quas
 dum hatri.*

In Mercatore:

*RE. Numquam edepol me vincet hodie. CH. Com-
 modis poscit, pater.*

In Rudente:

*Talentum argenti commodum magnam inerat
 in crumena.*

Auctor priscus in fine Notitiæ Imperii: *Commoda
 auctoritatis prisca moneta.* Vitruvius libro i. i.
 cap. i. *Sub testis, si maiora spatia sunt, columnen in
 summo fastigio culminis, unde & columna dican-
 tur, & transtra, & capreoli. Si commoda, colu-
 men, & tanterii prominentes ad extremam sug-
 grundationem.* Hic commodum, quod iustum mo-
 dum habet. Sic Lucilio millia commoda, id
 est

est iusta, quibus nihil deest, nihil superest.

Millia porro his quina octoginta videbis

Commoda de Capna.

Nam ingens summa, tametsi aliquid ei deesset, non tamen nomen amittebat. Ideo solida dicebatur, ut Horatius:

Ut decies solidum exorberet.

Herodoto *ἑπτερίς* dicitur libro III, § 57. *ἑπτακοσίαι ἀμφορές ἑπτερίς* χαρί, τὸ ἐν Σκυθίαι χαλκίαι. Sexcentas amphoras commodas capit *Athenum*, quod in usu est *Saxthis*. Male excusum est *ἑπτερίς*. Idem: *Τετρίγων ἑπτερίς δακτύλων*: Quatuor digitorum commodorum. Itaque Hefychius *ἑπτερίς* interpretatur *ἁπτερίς*, id est, integre, ubi nihil deest summa, iuxta mentem Herodoti, ubi videtur legisse *ἑπτερίς*, quod est vetustum mendum. Nam si *ἑπτερίς δακτύλος* dixit, quid ei & *ἑπτερίς ἀμφορέας*? Hoc idem significat *διόλιον*. Herodotus: *Αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυαὶ δίκαιαι εἰς τὰ δύνει ἐξ ἀμφορέων*: Centum autem vlna commodas stadium sex iugerum faciunt. quomodo apud Ciceronem iusta itinera. Apud Herodotum idem est *μέγεθος* modicum. Nam libro primo: *Ὁ δ' βασιλεὺς πῆχυς τῷ μετρίῳ ἐπὶ πᾶσι μείζων ἦεν δακτύλοις*: Cubitus regis modico cubito (sive commodo) maior est tribus digitis. Vnde quas commodas Minas vocat Plautus non semel, eas modicas alibi dicit. In Pseudolo:

At me modicis multavit minis.

Et modica amphora, id est commoda. Plautus:

Anus hac sitit. quantillum sitit? modica est.

quadrantal capit.

Nam per modicam amphoram intelligit iustam, quæ XLVIII sextarios capit, ut contra quinquagenariam

genariam Cato dicit, quæ quinquaginta capir.
 Virtuuius 1, 1. *Ordinatio est modica membrorum
 operis commoditas.* tam n̄ commoditas quam τὸ
 modica ab eadem origine pender. Theognis μέτρον
 οἶνον vocat, quod Plautus modicam amphoram, aut
 modicum quadrantal.

— μέτρον γὰρ ἔχει μετὰ δὲ τοῦ οἶνου.

Οὐτὶ γὰρ τὸ μέτρον, ἔτι καὶ λίαν μέτρον.

Quomodo quod τὸ μέτρον excedit, dicitur
 ὑπερμετρον, ita quod ei abest, vocabatur διαμέτρον.
 Harpocratio: Διαμέτρον, τὸ ἐλλείπον καὶ τὸ διαλείπον με-
 τρηθῆναι. Διμετρον δὲ τὸ καλλιστόν· εἰσαγγελεῖται.
 Idem enim τὸ διμετρον, quod μέτρον. In Tacticis:
 Λόχον· ἔναι μὲν τὸ σύστημα τῶν ἀνδρῶν ἢ οἱ γὰρ τὸ ἐξ αὐ-
 δρῶν ἴσθ'· οἱ γὰρ τὸ καὶ ἵς ἀνδρῶν καὶ θῶ· ὁ δὲ τέλειος οὖτος,
 ὁ σύμμετρον. Igitur σύμμετρον δὲ τέλειος idem, cui nihil
 abest, neque excedit. Quod autem præter iustam
 mensuram est, illud est αὐτὰρ τὸ μέλλον, αὐτὰρ τὸ
 ἥτις quum plus, aut quum minus iusto est. Quum
 plus est, hoc Græci vocant ὑπερμετρον. ut ὑπερμετρον
 qui excedit ordinarium. Alianus apud Suidam:
 Πόλις ὑπερμετρῶν ἀνδρῶν μετὰ ἑξ· Βυζάντιον ἐλθὼν πείθει.
 Pollux dixit ὑπερμετρον. ut quum scribit: Λόχον γὰρ τὸ μὲν
 Κρατὶστῆλον, [hoc est περὶ ἀδελφῶν] οἶναι ὑπερμετρον ἀδελ-
 φῶν. Aliter dicebant παχύν. ut παχύν ἀδελφῶν, quæ
 eumque excederet Atticam drachmam. qualis est
 Æginetica; quæ ad Atticam erat, ut decem ad sex
 & Achiua, dupla ad Atticam. Pollux: Ἀλλὰ μὲν
 τὸ μὲν Αἰγινεῖον ἀδελφῶν μίσην ἔχει ἢ ἡμῶν. Λόχον γὰρ ὁ δὲ
 καὶ Αἰγινεῖον ἴσχει, ἢ οἱ Αἰγινεῖον παχύν ἀδελφῶν ἐλά-
 λου, μίσην τῆς Αἰγινεῖον Αἰγινεῖον καὶ μὴ δέλοντες. He-
 sychius: Παχύν ἀδελφῶν. τὸ δὲ ἀδελφῶν. Ἀχαιῶν.
 Quomodo Latine hæc summa dici possit, quæ
 modum

modum excedit, nondū comminisci potui. Quod autem minus est, quam iustus modus, id *βραχύ* vocabant. unde *βραχύ τάλαντον*. Auctor Etymologici, ex quodam probato commentario in Homerum: *Εἰς τὸ ἄξιον ἢ ἑλάττω*.

Ἐπὶ ἀπύρως ἡμίση, δέκα ὃ χρυσὸν τάλαντον.

Εἰ γὰρ οὐ τὸ τάλαντον ἦν ἑλλάνον ὅδ', βραχύ π τὸ τάλαντον ἦ χρυσὸν ἑλάττω αὐτοῖς, αἷς ὁ Δίριλλον ἐν ἀγγύρι, βραχύ π τάλαντον φησὶ. Hunc morem loquendi secutus Persius curtum centullem dixit, cui aliquid deest, & aliquot assibus deficitur. Sic Xenophon *ἀναβάτης*. 248. 38. *Μικρόν π τάλαντον* dixit, non aliquem modum Talenti definitum, sed Talentum, cui aliquid deest. Non enim adieciisset *τί. Ἀγγύριον μὲν ἔχω, ἀλλ' ἢ μικρόν τι, καὶ τὸν τόσον δίδωμι, τάλαντον.*

In Talmud legimus *רַחֵץ נֶחֱסוּ palmus ludens*, id est non exactus, cui aliquid deest, aut superest, & *עלוקה עֵסֶרֶן*, quam *ἀνεκρίστηρον* dictus est. contra *רַחֵץ נֶחֱסוּ palmus morosus*, vel *anxius*, id est *ἀκρίβης*, cui nihil deest, nihil superest. Sic Hipponax, ut putamus, *κατήρας τὸ ἐτέρω πώχε* dixit, qui appens in statera non æquilibrium faciunt, sed subsidunt, & lancem pessum dant. Hoc enim est pessumdare in re ponderaria, quum pondus lancem degrauat. Ponam Epigramma Hipponactis, quam lacerum:

*Ἐμοὶ γὰρ ἐκ ἔδωκα ὅτι πω χλαῖναν
Δασύαν ἐν χειρὶ φάρμακον ῥήγι,
Οὐτ' ἀσκήρητι τὲς πόδες δασύησι
Ἐκρυψας, αἷς μὴ μοι χίμετρα γίγνηται*

Ωτ' ὅλως Ἐρμὴ Ματαιοδὸς ἐκκαλῆναι

Δόξ

Δὲ χλαῖται ἰσχυρότερον πρὸς ἄλληλους
 καὶ βαρβαρίζοντες * * *
 Δὲ χλαῖται ἰσχυρότεροι, καὶ πρὸς ἄλληλους
 καὶ συμβάλλουσιν, ὡς ἐν ἑκάστῳ
 διακρίσει ἰσχυρότατον δὲ τὸν πρῶτον

Ἰσχυρότεροι ἢ ἰσχυρὸν τὸν χι fortasse dixit τὸν ἰσχυρότερον
 Gallice *trebuchans*, qui lancem in alteram partem
 appensi inclinant, translatione a navibus, quæ eis
 ὑπὸ πύγῃ protumbunt, prout læva, siue dextra,
 ut Cassellus loquitur, spirat aura. Hoc Polluci dicitur
 τοιχίζῃ, neque analogia prohibet ἰσχυρότερον
 χι dicere. Iuvenalis Satyra xix. dixit *alternum*
latius, Glossæ: *Latius dabat naves*, id est, ἰσχυρότερον
 Virgilius:

tum prona avertit, et undis

Dat latius.

His ira demonstratis, nunc videndum quod
 fuerit Talentum magnum. Nam magni quidem
 mentio est semel apud Terentium, & non semel
 apud Plautum. Id autem non ἡ τοῦ μέλλου, dictum,
 neque arbitrium aut fortuitum eius, sed iustum
 aliquem modum fuisse, ut Horatio solidum, mani-
 festum est ex Plauti Rudente:

Talentum argenti commodum magnum ineras
in crumena.

Sane quia *commodum* vocat, aliquem certum eius
 modum fuisse oportet. Quærendum igitur quis
 modus fuerit, & quot drachmarum. In eadem fa-
 bula piscatori offeruntur a lenene mille centum
 nummi, quibus ille foretis magnum talentum po-
 stulat sibi dari. Mille centum nummi Plautini,
 ut supra demonstratum est, sunt undecim millia
 drach-

drachmarum, centenos alteros nummos hic desiderari constat, ut talentum magnum conficiatur, quia post mille spretos centum additi sunt. Talentum igitur commodum magnum fuerit duodecim millium drachmarum, duplum ad Talentum Atticum, quod erat 6000 drachmarum Atticarum. At drachmæ Atticæ dupla erant Achaica, quæ vocabatur *πυξία*, ut supra vidimus. Erat ergo Talentum magnum sex millium drachmarum Achaicarum. Et quia drachmæ illæ *πυξίαι* vocabantur, ideo hoc Talentum *τάλαντον πυξίον* dictum esse videtur, quod penuria librorum, nusquam legimus, quum tamen necesse sit, ut si quædam Mina sit *πυξία*, sit etiam Talentum *πυξίον*, quod ex 60 aut 120 eiusmodi minis constet: item *εδρόν*, quemadmodum erat *ἐνάδριον*, aut *ἐδεδριον*. Nam *μέγα τάλαντον*, certum est numquam nominatum fuisse ullum apud Græcos, neque *μικρόν*. Quod si & *μέγα* & *μικρόν* *τάλαντον* aliquod fuisset, id a Latinis maius & minus, non autem magnum, & paruum talentum dici debuisse. Priscianus magnum Talentum a Liuiio definit scribit id, quod lxxx librarum esset, quum tamen magni Talenti mentio nulla fiat in verbis Liuii. Idem quoque Grammaticus maiores nugas agit, quum scribit ita: *Et est sciendum, quod secundum Liuii computationem, centum mina Atticæ, quarum singule septuaginta quinque drachmas habent, faciunt talentum magnum. Nam minus sexaginta habet, secundum Dardanum.* Dardanum enim, aut ipsum Priscianum ullum talentum fuisse septuaginta quinque minarum putasse, idque maius talentum vocari, propterea quod aliud esset, quod minus diceretur,

cetetur, ineptum esse censemus, quum tale Talentum apud Atticos nullum fuerit; sed apud Euboeenses, quorum talentum fuit septem millium quingentarum drachmarum, siue cistophororum, ut scribit Festus. Quare Euboicum talentum, quod maius erat Attico mille quingentis drachmis, magnum dici debeat potius, quam Aegineticum, quod quatuor millibus drachmarum Atticum superabat, equidem non video. Quod igitur de magno & parvo talento, dixit Priscianus, non maioris ponderis apud nos esse debet, quam quod postea cum secuti somniantur viri doctissimi. Nam quod *ad p. l. m. x. v.* a Gracis dictum fuit, id magnum vocant Plautus, & Terentius. Sed non ideo consequens est, vllum talentum paruum dici. Citat Priscianus ex decimo Epistolarum ad Nonarum: *Viginti quatuor sestertia, id est Talentum Atticum paruum.* Ultima vox addita est a Prisciano. Nullum enim umquam paruum talentum fuit. Georgius Agricola Priscianum voluit superare commento, quum talentum maius dicat fuisse, lxxx minarum, minus autem sexaginta. Quae facile confutantur iis quae supra ex Plauto adduximus; quibus manifesto demonstratur Talentum magnum fuisse drachmarum duodecies mille, siue minarum centum viginti. Grammaticorum commenta sunt magnum Talentum, paruum Talentum, & apud Isidorum minus, medium, summum, quae sunt ineptissima. Sic inuisconsultissimus, & apprimè eruditus duplex genus assium comminiscitur, graues & leues, quum tamen neque granium neque leuium assium apud vllum veterem scriptorem mentio extet.

ret. Et si eiusmodi vlli asses fuissent, ii grauiores,
& leuiiores, non graues & leues dicendi essent.
Quemadmodum enim ex eo, quod Talentum magni
mentio fit apud Plautum & Terentium, *en. Hic. Quid
re* huiusmodi sunt esse aliquod paruum talentum:
ita iste doctissimus vir ex eo quod Lilius semper
meminit grauis æris, putauit asses quosdam fuisse,
qui dicerentur leuiiores, quum tamen graue
æs, vt & pueri sciunt, opponatur non signato.
Graue æs est *τὸ ἐν ἀδύμῳ* asses autem æs *ἐν πολυμῳ*.
tu Sed quid faciemus illo loco ex Mostellaria, vbi
duo talenta magna æquantur quadraginta & octa-
ginta minis: quæ sunt *xxx* minæ, vt diximus. Nam
de ædibus, quas filium præstinasse seruulus apud
senem fingit, ita legimus:

— quid eas quanti destinat?

TR. Talentis magnis totidem quot ego *en. tu*
sumus.

Sed arraboni has dedit quadraginta minas.

Scena Perii hercle:

TH. Minas tibi octaginta argenti debeo.

Et post aliquot versus:

Tu cane quadraginta accepisse hinc te neges.

Hic duo magna talenta sunt *xxx* minarum: &
proinde vnum talentum magnum sexaginta mi-
narum, quod est talentum ordinarium. Quomo-
do ergo in Rudente talentum magnum est maius
vndecim millibus drachmarum, hic vero est tan-
tum sex millium drachmarum? quod tamen Agri-
cola vocat talentum minus. Sane hic talentum
magnum nihil aliud est, quam talentum commo-
dum, integrum, solidum, ordinarium. In Cur-
culione:

Alias

Alia me poscit pro illa triginta minas,
Alia talentum magnum.
 nimirum quia triginta minæ est dimidium talenti
 magni. Sed in Rudente talentum magnum est
 tot drachmarum, quot duo hæc talenta. verba
 sunt hæc.

LA. Mille dabo nummos. GR. somnias. LA. nihil
addo. abi. GR. igitur audi.

Si hercle abiero hinc, hic non ero. LA. vin' cen-
tum et mille? GR. dormis.

LA. Eloquere hercle quantum postules. GR. que
nihil enarras addas,

Talentum magnum. non potest triobolum hinc
abesse.

Postulat aliquid addi vndecim millibus drachma-
 rum ad talentum magnum absolvendum. ecquid
 aliud præter centum nummos, ut proxime fece-
 rat? Ergo talentum magnum in Mostellaria est LX
 minarum, in Rudente cxx. Quid hic dicemus?
 Expecto, qui nodum hunc soluat, quandoquidem
 nos hic hæremus.

Libra eo loco Romanis fuit, quo Mina Græcis,
 qui maiorem, ut ipsi loquebantur, *ὀκλὴν νομισμα-*
τον non habuerunt. Nam talentum maior qui-
 dem summa est, sed ex minis præcise constabat.
 Vnde Seneca minam Atticam libram vocavit, li-
 bro x Epistolarum ad Nouatum, citante Priscia-
 no: *Viginti quatuor sestertia, id est Talentum At-*
ticum [parum.] Viginti quatuor enim sestertia
sexaginta libras habent. Liuius quoque minas
 Atticas pondo, id est libras, vocat. *Talentum ne-*
minus pondo octoginta, Romanis ponderibus, pendat.
 Intelligit enim LXXX minas veteres Atticas, quæ
 talentum

talentum commodum constituunt drachmarum
 sex millium. Vetus enim mina Attica ante Solo-
 nem, ut vulgo notum est, erat LXXV drachmarum.
 Apud Plutarchum enim perperam excusum est
ἰσδομύκοντα δραχμῶν, pro *ἰσδομύκοντα πέντε* procliui
 lapsu OB' in OF'. Postea Solon quum *ποσάδην*
 induceret, minam centum drachmarum consti-
 tuit lege lata, qua drachmæ pondus solido qua-
 drante imminuit: contracto pondere a LXXV in
 speltis ad LXIII. Ita factum, ut idem pondus es-
 set nouæ minæ centum drachmarum, quod antea
 veteris fuerat, quum esset LXXV drachmarum. Ta-
 men Talento semper imputatæ sunt octaginta ve-
 teres minæ; quemadmodum Romæ, postquam
 denarius sexdecim assium æstimatus fuit, in sti-
 pendio militari deni asses in denarium numera-
 bantur. Hinc Appianus Bellorum Civilium lib. II,
 in fine scribit Cæsarem singulis de populo Minam
 Atticam donasse, quod de eadem re Plutarchus
 loquens in Bruto, & in Antonio *δεκαπέντε ἰσδομύ-
 κοντα πέντε* dixit; & Suetonius in Cæsare *sestertia
 trecenta*, id est denarios septuaginta quinque, quot
 drachmas ponit Plutarchus. Romani autem in
 fœdere Antiochi Talentum pendi nolunt vsitatis
 ponderibus Atticorum, hoc est LXXX minis, qua-
 rum singulæ sunt LXXV drachmarum Solonis, sed
 ponderibus istis, quibus Romana Libra pendi so-
 let. Quæ sit illa Libra Romana, videndum, & qua-
 tenus ab Attica differat. Libram Italicam eandem
 esse cum Romana, maior pars doctorum homi-
 num censet, & utriusque præterea pondus diuer-
 sum fuisse. Vtrumque falsum esse demonstrabi-
 tur. Nam libram Romanam ab Italica non pon-
 dus,

dus, sed argenteorum nummorum diuersitas distinguunt. Argenteus enim nummus Romanorum denarius est, Atticorum drachma. Sed pauciores denarii vnciam Romanam constituunt, quam drachmæ vnciam Italicam: quum tamen ambatum vnciarum eadem potestas, atque æquale pondus sit. Si igitur certo deprehendere possemus discrimen denarii & drachmæ, vtriusque Libræ pondus exploratum haberemus. aut si constaret nobis de pondere denarii, de libræ modo dubitari non posset. quod inuestigandum est. Et primum negamus eandem fuisse libram Romanam cum Italica. Ponderatores pigmentarii, aromatarii, & medici Græculi propriam libram habuerunt drachmarum nonaginta sex, quam Priscianus nunc Libram, siue Minam, Graiam, nunc Italicam vocat, non vtiq; Romanam. quomodo enim Romanam fuerit, quam Græci medici in Italiam intulerunt? Alioqui si Romanam intellexisset, non Minam vocasset, neque statim a Libra Romana distinxisset, vt facit, neque ei drachmas ex Græcorum instituto, sed denarios, attribuisset; qui est nummus Populi Romani Quiritium. Remnius itaque Fauinus medicus initio Carminis sui, quum proposuisset de medicorum ponderibus scribere, vbi ad huius Libræ mentionem peruenit, eam medicam vocat.

*Accipe præterea, patre quam nomine Gray.
 Minam vocitant, nostrique Minam dixere
 priores.*

*Centum hæ sunt drachmæ. quod si decerpseris
 illis*

*Quatuor, efficies hanc nostram denique libram.
 Nostram*

Nostram libram : hoc est, medicam, siue, vt ipse vocauit antea, Pæoniam. Ita enim exorsus est:

Pondera Pæonis veterum memorata libellis

Nosse iuuat.

Toto cælo errant, qui Romanam libram intelligunt, inuito scriptore ipso. Meminisse saltem debebant, ex drachmis eam constitui, non ex denariis. Delibatis enim de centum drachmis quatuor, vel, quod idem est, sextulis tribus, factam ait esse hanc libram medicam, propter duodenarium numerum scilicet, cuius commoditas prælata est centenariò, quod plures, quam ille, diuisiones capiat. Iccirco pulchre hanc Italicam Minam ab Attica distinguit ἀτάνυμ⊙ Nicandri interpret: Ἡ Ἰταλικὴ μὲν λίτρα μία ἡμῶν ἢ 3 Ἀττικὰ σάγμα πέντε. Italica Mina est vnius libræ, id est LXIIII drachmarum, & dimidiæ. quæ sunt xcvī drachmæ. præter has xcvī, tria σάγμα addita, hoc est sextulæ tres, vel drachmæ quatuor, constituunt Atticam centum drachmarum. Hero: Τῇ δυνάμει ἡ Ἰταλικὴ μὲν ὅσος τὸ Ἰταλικὸν νόμισμα χρεῖται. ἰσοδύναμ⊙ γάρ ἐστι, καὶ ἰσοστάσι⊙ τῇ Ἰταλικῇ μινᾷ. σατήρων γάρ ἐστι κβ'. ἢ 3 Ἰταλικὴ λίτρα σατήρων κδ'. Attica mina, inquit, est viginti-quinque staterum, vel πενταδράχμων: ergo centum drachmarum. Italica autem xxiiii: ideoque xcvī. Abutitur nomine Minæ Italicæ, pro Libra. Idem Hero: Γινέσθαι τὸ τάλαντον λίτρῳ ἐξ β' ὡς νομίσματα. Hoc est: *Talentum nummarium est librarum* LX. s. Diuisis drachmis VI. M, quot talentum constituunt, per LX. s, habebis xcvī drachmas in libram. Sed ἰσχυροῖσι, vt ipse vult, non erunt Attica, & Italica: siquidem altera quatuor drachmis præponderat, vt docet Cleopatras: Ἡ Ἀττικὴ μὲν ἵσχυρος

ὀνίας 18' s. Ζ' ς. Attica Mina habet uncias XII. s.
 drachmas c. Galenus : Η' ἡ δ' λίτρα δραχμαὶς 128 ἔχει
 ποτὶς ταῖς ἐπερικοῖσι . Dioscorides : Η' ἡ λίτρα ἔχει
 ὀνίας 18, δραχμαὶς 176. Scribunt medicis, non Qui-
 ritibus, *Medici* enim, ut testatur Plinius, libro XXI,
 quum de drachma loquitur, *fere Attica observa-
 tione utuntur*. Item Celsus medicus in Epistola ad
 Natalem : *Græci medici pondera medicamentorum
 ad drachmam redigunt*. Igitur mere peregrina fuit
 hæc libra, neque Græcorum, neque Romanorum
 propria, sed communis utrisque, in Italia Graia
 vocata, in Græcia Ἰταλική, vel Πηλεμαϊκή, quod iti-
 dem Alexandriæ medicis, seplasiariis, aromatariis
 in usu esset: neque magis Romanorum fuit, quod
 Italica dicta; quam Græcorum, quod Graia; aut
 Alexandrinorum, quod Ptolemaïca. Et sane illa
 Libra ab auctoribus Græcis semper Ἰταλική, num-
 quam Πημαϊκή vocatur. Quæ sit igitur Romana,
 videndum. Plinius scribit libro XXXI II. cap. IX.
*Miscuit denario Triumvir Antonius ferrum. Alii
 e pondere subtrahunt, quum sit iustum LXXXIIII
 e libris signari*. En octageni quaterni denarii in
 libram: quod confirmatur Epistola Celsi ad Na-
 talem, in qua palam, ac nullis ambagibus scribitur
octaginta quatuor denarios in libram incurrere.
 Lampridius Elagabalo : *Idem numquam minus
 centum sestertis cenauit; hoc est, argenti libris tri-
 ginta*. Sine ullo dubio legendum *libris trecentis*.
 Dictum est ἑκατόν. Non enim trecentis libris
 commodis ad vnguem respondent centum sester-
 tia, si diuidantur per LXXXIIII. sed deest libra
 ditiæ, denarii XXXII. Tamen hæc verba Lampridii
 de libra LXXXIIII denariorum agunt, quantarum
 trecentæ

trecentæ pauxillo excedunt sestertia centum : hoc est denarium millia viginti quinque . quum trecentæ libræ Romanæ ducentis denariis maiores sint sestertiis centum. Neque vero nouum est *triginta* pro *trecentis* legi. Idem etiam error in Liuii codicibus hæsit lib. xxxiii : *Tulit in triumpho argenti denarios triginta, quatuor millia, & quingentos quinquaginta.* Quis tam exiguam summam in triumpho latam credat, & non videat legendū *argenti denarium trecenta quatuor millia*? Hoc, vt superius ostendimus, quum de Talento disputaremus, Græci vocant *βραχύ*, quum *Σταμπε* summa concipitur, hoc est *δραχμῆς ἡ δακτύλος*. Plinius libro xii, cap. xiiii. de ture: *Etiānum tamen inueniuntur gatta, quæ tertiam partem Mina, hoc est xxxix denarium pondus æquent.* Græcus auctor, vnde Plinius hæc exscriberebat, *Mina* dixerat, quod Plinius retinuit, sed tamen ad pondus Romanæ libræ accommodauit, vt vna opera & libram Romanam octaginta quaternum denarium, & eiusdem ponderis fere cum Attica mina fuisse nos doceret. Nam tertia lxxxiiii denarium, sunt xxix denarii; & eadem tertia pars centum drachmarum Atticarum, de quibus agebat scriptor, vnde Plinius ea hausit, sunt drachmæ triginta tres, scrupulus vnus. Tantum igitur pendebant centum drachmæ Atticæ, quantum denarii Romani lxxxiiii. Dixi, fere: quia discrimen est quatuor drachmarum inter Atticam minam, & Romanam libram, quæ pondere eadem est cum Italica, distributione autem diuersa, quatenus xcvi drachmæ in libram Italicam impenduntur, lxxxiiii autem denarii in Romanam. In loco Plinii, quem

proxime adduximus, duorum veterum codicum alter **xxix** habebat, vnde **xxix** fecimus, alter **xxviii**, qui confirmat emendationem nostram. In eo tamen multum æstuant duo summi viri Budeus, & Agricola: qui vt aliqua hinc se extricerent, ridicula commenta sunt, quæ nec adducam, neque confutabo. His animaduersis non erit operosum rationem denarii ad drachmam deprehendere ex verbis Liuii lib. **xxxiii**. *Signari octaginta quatuor millia fuere Atticorum. Tetradrachma vocant. Trium fere denariorum in singulis argenti est pondus.* **FEERE** non ad denariorum trium, sed ad quatuor drachmarum excurrentem summam scrupulariam pertinent. Si enim ratio denarii ad drachmam esset, vt **xxxii** ad **xxiii**, præcisè Tetradrachmun æquale esset tribus denariis. Sed illud **FEERE** ostendit rationem præcisam non fuisse, vt sane non est, inter **lxxxiii**, & **lxxv**. Itaque ratio denarii ad drachmam fuit, vt **xxv** ad **xxxi**. Nam quater **xxv**, sunt centum; ter **xxxi**, sunt **xcvi**. vt paruum discrimen sit inter Tetradrachmun, & tres denarios. Cleopattas vult rationem fuisse vt **v** ad **lxxi**. itaque ter **v** sunt **xv**, & quater **lxxi**, erunt **xxxi** quæ ratio est præcisior quam superior. Sed non respondet ei quæ est quatuor ad tria. Nam aliud est quinque ad quatuor, aliud quatuor ad tria. Ex his, quæ demonstrata sunt, primi denarii Romani pondus ad drachmam Atticam fuit fere vt **82** granorum ad **64**. Nam Atticæ drachmæ pondus fuit *σικεῖον* **ἔς**, quot hodie Iulius argenteus Pontificius, aut Regalis Castilianus; aut scutatus Solatus Francicus. Sed eiusmodi denarii tam graues, de quibus iam egimus, nulli

nulli extant hodie, qui scutatum Solatum, aut lulum Romanum superent **xviii** granis, siue *στυπιος*. Sed extant multi, qui **72** granis pendent, capite Urbis Romæ signati, & nota Denarii **x**. Quod si drachma penderet **63** tantum grana, octo tales erunt æquales septem denariis **72** granorum ponderis. Huiusmodi igitur fuerunt denarii primi. Proxime sequuntur **ii**, qui septeni in unciam imputantur, quæ fuit octo drachmarum; ita ut denarius ad drachmam fuerit, ut octo ad septem, hoc est, ut **xv** drachmæ ad **lxxxiii** denarios; & ut libra medica ad Romanam. Quod primus omnium nos docuit Celsus: cuius verba hæc sunt libro **v**, cap. **xvii**. *Sed & antea sciri volo, in uncia pondus denariorum septem esse: unius deinde denarii pondus, diuidi a me in sex partes, id est, sex uncias: ut idem in uncia denarii habeam, quod Græci habent in eo, quem ὀβολοῦ appellant. Id ad nostra pondera relatum paulo plus dimidio scrupulo facit.* Tam notum est, hunc locum deprauatum esse, quam scimus, quid velit Celsus. Itaque doctus Agricola censet legendum, *id est, sextantes*. Verum quidem est, denarium à Celso in sex partes diuidi. neque id ignorari potest. Sed sextam partem cuiusvis rei sextantem dici posse, nisi eius quam assem vocant Latini, & quæ in duodecim partes æquas diuiditur, non cōcedetur illi, quamquam Græci *ἡμίτερον* dicunt cuiusvis solidi sextam partem: Latine vero id sextantem non dixeris, nisi solidum duodecim partium fuerit. Vult igitur Celsus, Denarium in tot partes diuidi, quot obolos habet Drachma. Habet autem sex. ideoque vnus obolus est sexta pars drachmæ, non sextans.

sextans. Nam sextans sunt duæ duodecimæ vnius solidi. Imposuit librariis, aut typographis vetus nota, qua concepta fuit lectio Celsi: *vnus deinde denarii pondus dinidi a me in sex partes, id est sex vicias: ut idem in vicia denarii habeam, quod Græci habent in eo quem ἑξολὸν appellant.* vicia, est sexcla; vt vTennium, est sexennium; viiennium, octennium; pro quo in Epistola Paschali Ambrosii ineptè excusum biennium, quia viennium putarunt esse imperiti librarii. Sexcla autem, & Sextula, idem. Beda: *Sescla, sine Sescla, quatuor scripti.* Scripsit igitur Celsus Sextulas, vel Sexclas: & ita reponendum. Romani igitur duas duodecimās sextantem vocant; vnā autem sextam, sextulam. Vt libram medicam, quæ erat, vt vidimus, drachmarum xcvi, Romanæ adæquaret, septem denarios vnciæ imputat; quod ipse non innouauit, vt ex eius verbis colligi potest: sed hoc eius inuentum est, denarium in sextulas diuidere; vt vna sextula denarii ἀνάλογος esset vni obolo Attico. ἀνάλογον dixi, non ἰσοδύναμον. Nam ipsemet docet, sextulam denarii esse paulo maiusculā semis scrupulo. recte, xxiiii scrupuli in vii drachmis sunt. vt autem totidem sint in vii denariis, manifestum est, vnā sextulam denarii paulo maiusculam dimidio scrupuli esse. Ergo lxxiiii denarii, quæ est Libra Romana, sunt æquales xcvi drachmis, quæ est Libra Italica, & medica. Et proinde libra Romana fuit ἰσοδύναμος τῇ Ἰταλικῇ, & μὲν ἰσοστάτος, καὶ ἰσάριθμος. Græci dicunt Talentum ἰσοστάτον, καὶ ἰσάριθμον, quod pari nummorum numero constat, & cuius partes pro portione sunt alii Talento. Omne enim Talentum constabat sexaginta

Minis

Minis loci sui, Mina autem centum drachmis gentis eiusdem, & loci ubi eius usus esset. Denique, ut Pollux scribit, omne Talentum habebat τὰς ὀρχαίους μνᾶς, καὶ δραχμαῖς eodem numero. quod ἰσοστάσιον vocant Graeci, καὶ ἰσάθειμον Herodotus: Τὸ Ἀθηναίων Τάλαντον ἰσοστάσιον ἢ τῷ Πτολεμαίῳ καὶ Ἀντιοχείῳ, καὶ ἰσάθειμον ἐν παντί, διωκεται δὲ τὸ ἢ Πτολεμαίου καὶ τὸ ἰόνισμα βίβλασιον, ὁπίσθιον δὲ Ἀντιοχείῳ. Aliud ergo est ἰσοστάσιον, aliud ἰσοδυσάμενον. Nam, ut ipse interpretatur, ἰσοστάσιον est ἰσάθειμον, quod in Talentis Attico, Ptolemaico, Antiochico ἰσάσιον erat ἀειθρῶν Minarum, & in Mina ἰσάσιον ἀειθρῶν drachmarum. Sed potestate longe differebant, quod drachma Ptolemaica dum obolum Atticorum esset, ideo tripla erat drachma Attica ad Ptolemaicam, & sesquitertia ad Antiochicam. Nisi legissem apud Heronem, ego putassem ἰσάσιον esse ἰσάθειμον. Sed Heroni est proportionale. Igitur Libra Romana erat ἰσοδυσάμενον τῷ Ἰταλικῷ, non autem ἰσάθειμον καὶ ἰσοστάσιον. Ac proinde Denarius Romanus ad Drachmam Atticam fuit, ut octo ad septem. & consequenter si drachma fuit στατήριον LXXIII, ut re vera fuit, Denarius fuerit tempore Augusti, & Tiberii στατήριον LXXIII, & plusculo amplius. Sed mirum est, ne huius quidem ponderis talem reperiri. Nam quod Agricola & docti alii causantur, nummos vetustate rasos & detritos non posse primum pondus conseruare; nos asserimus, multos, quos vidimus, tractauimus, & ad stateram examinauimus, vix quicquam de figura deperdidisse, imo tam integros fuisse, ut vere asperi, ut Suetonius & Persius loquuntur, dici potuerint. & tamen ad momentaneam libellam appensi, non multo

Digitized by Google

dicto morosa est, & aliquando perplexa. Græci
 melius exposuissent: Τὸ τὸ δινάριον μῶρον. ἢ τὸ
 μῶρον, τὴν ἀρίστην ὡς γυναικῶν. Sanè ea fuit Varronis
 mens. Vetus igitur denarius ad posteriorem eam
 rationem habuit, quam quatuor ad tria, & certe
 hoc ita esse, fœdus Antiochicum apud Lium
 ostendit. unde confirmatur. quod alibi diximus,
 ultimis temporibus Reip. & sæculo Augusti fere
 idem pondus denarii & drachmæ fuisse. Clarius
 igitur dixisset: *Is quatuor scriptulis quævis esset,*
maior fuit quam nunc. Cleopatras: Τὸ δινάριον ἔχει
 δραχμὰς δ'. est vetus denarius. De ratione Ta-
 lenti Attici ad libram Romanam, & drachmæ ad
 denarium, satis quidem in præsentia dictum a no-
 bis. Sed tamen de Talento tacere non possum,
 quæ apud solum Heronem reperi; cuius verba
 nondum edita hæc sunt: Πᾶς Τάλαντος ἰσὺς ἔχει
 μῶρον ἑξ. ἢ ὅ Μῶρον, κατὰ τὴν κῆ. ὅ δ' ἑκατὴν δραχμὰς, αἱ
 οἰσιν. ὁλοκῆ. δ'. ἔχει οὖν τὸ Τάλαντος μῶρον ἑξ. κατὰ τὴν
 κῆ. δραχμὰς δ' ἑξ. ἢ ὅ δραχμὴν ὁλοκῆς ἑξ. ὅ δ' ὀκτώ-
 λος χαλκῆς ἑξ. ἔχει ὅτι ἡ δραχμὴ χαλκῆς μῶρον. Hæc omni-
 bus nota, Reliqua vulgo incognita. Τὸ Ἀ' ἡμίονο Τά-
 λαντος ἰσὺς ἔσται πρὸς Πτολεμαϊκῶν Ἀ' ἡμίονο, ὅτι ἑ-
 κατὸν ἐκ πᾶσι: Τὰς μὲν μὲν impenduntur, & impen-
 tantur Talenti Ptolemaico, & Antiochico, quæ
 Attico. Nimirum tot minæ & tot drachmæ loci.
 δυνάμει δ' τὸ πρὸς Πτολεμαϊκῶν καὶ τὸ κατὰ τὴν Ἀ' ἡμίονο
 (πρὸς τὰς ἀπὸ omnino legendum) ὁλοκῆς τὸν δ' Ἀ' ἡμί-
 ονον, πρὸς τὴν Τυρίαν ἰσὺς; quare autem iuxta taxatio-
 nem nummariam ad Ptolemaicum triplum est, ad
 Antiochicum autem sesquitercium, Tyrio. verò
 æquale. Ergo τὸ Ἀ' ἡμίονο πρὸς Τυρίαν ἰσὺς ἔσται, ὅτι
 ἑκατὸν, ἰσοδυνάμει fuit. hoc est drachmam Tyriam
 eandem

candem prorsus cum Attica pondere, & valore
fuisse: Prolemaïcam autem ad Atticam, ut duo ad
sex; Antiochicam, ut tria ad quatuor, fuisse, ut ex
sequentibus constat: Ἀναλόγως ὅτι τὸ τάλαντον
οἰκμένη διαφορῇ καὶ ταῖς ἀξιοῦσιν. Μία πρὸς
ῥωαί, καὶ σαττήρ σαττήρ, καὶ δραχμή πρὸς δραχμῆς ταῦτα
δοιοῦν, ὅσω ἀρρεῖ ὅτι τὸτο, διαφορῶν. Differt Talen-
tum a Talento, drachma a drachmâ pro portione
valoris. Sequitur: Οἶδεν καὶ ἡ ξυλικὸν ἐκ Ἀποχρίας τάλαντον ἵππων, ὃ ῥωαί πρὸς ἰδίαν ἔχει ξ'. ἑξαπλασιον ὅτι ἡ δὲ
πρὸς τὸ νομισματικὸν ἀριθμῶν. τό, πρὸς Ἀ' λαξανδρείας ξυλι-
κὸν πρὸς πέντε διαφέρει πρὸς τὸ ἀξιολογούμενον. ἑξαπλασιον
ἀξιολογῶν. Τὸ ὅτι πρὸς Ὀμήρῳ τάλαντον ἵσον ἰδύνατο πρὸς
μετὰ ταῦτα διαφορῶν. ἄρα γὰρ τὸ χρυσοῦν τάλαντον
Ἀ' πικρῆς δραχμῆς δύο, νομίσματα ε', πέντε διπλασι-
πενταπλασιον. *Talentum ξυλικὸν Antiochense, min-
tium propriarium LX, sextuplum autem nummorum
nummorum.* Quia Atticum Talentum est sesquiter-
tium ad Antiochense, ideo quantarum 6000 dra-
chmarum est Atticum, tantarum 4500 erit An-
tiochense. cuius sextuplum sunt drachmarum 27000.
For drachmarum erat lignarium Talentum An-
tiochense; ita dictum, ut apud eundem Heronem
ξυλικὸν μνησθῆναι. Bis autem apud Heronem hæc
duo inter se opponuntur: τάλαντον ἐκ νομισματικῆς, τάλαντον
ξυλικὸν: *Talentum nummatarium, & Talen-
tum lignarium.* Sed hallucinatio est apud Heronem:
τὸ ὅτι ξυλικὸν ἐκ Ἀποχρίας τάλαντον ἵσον ἰδύνατο πρὸς τὸ: *Tal-
entum lignarium Antiochense est librarum cccxxv.*
Paulo ante dixerat libram esse drachmarum 96.
quæ in cccxxv libras ductæ dabunt drachma-
rum triginta sex millia. Quod nihil aliud est
quam sextuplum Attici Talenti. Atqui ξυλικὸν τάλαντον

αυτον εἰς Ἀττικοῦς superius dixerat sextuplum Talentum Antiochenſis nummarii. Maniſeſta hallucinatio. Talentum autem Atticum ad Ptolemaicum, ſive Alexandrinum, triplam rationem habere omnino neceſſe eſt: quia, ut videbimus poſtea, Aeginetica miſta ad Ptolemaicam eſt quintupla. Sed eadem Aeginetica ad Atticam erat, ut x ad vi. Quantum igitur obolorum ſex erat Attica, tantorum decem erat Aeginetica. Sed quantum x eſt Aeginetica, tantorum duum eſt Ptolemaica. Ergo Attica erat tripla Ptolemaica. Quare ſupra τριπλάσιον, non πενταπλάσιον legendum eſt, ut monuimus. Quod clariuſ, ex Plauto patet in Truculento, ubi viginti Minæ vocantur Talentum Philippicum argenti magnum. Ita enim ruſticus ſecum loquitur:

Minas viginti mihi dat, accipio lubens,

Conde in crumenam. —

Deinde in fine fabulæ:

*Hec tibi talentum argenti. Philippicum eſt.
tene tibi.*

Si viginti minæ ſunt Talentum Philippicum, & ſexaginta Atticum, Atticum Talentum Philippi- ci triplum fuit. Eſt ergo Philippicum idem cum Ptolemaico. Et vere Macedonicum dici poteſt, quod commune regibus Macedonia, & Alexandri ſucceſſoribus. Porro Cleopatraſ ſcribit drachmam Aegyptiacam eſſe ſextam partem Atticæ, quod ſi Atticus nummus triplus eſt ad Ptolemaicum, ſextuplus ad Aegyptiacum; ergo non idem ſunt Talentum Ptolemaicum, & Talentum Aegyptiacum. Cleopatraſ: Δραχμὴ ἢ ἅλλη ὁμωνύμως καλεῖται Αἰγυπτιακή, ἥτις ἔκτον μέρους ἐστὶ τῆς Ἀττικῆς δραχμῆς,

χρῆς, ἀγναὶ θεοὶ α'. Rursus Alexandrinum ξυλινδρῶν
ad Alexandrinum ἐπιχρώειον habet rationem ses-
quiquintam. Et quia τὰ ὀπάρχοντα est 4,500 drach-
marum Atticatum, ideo τὸ ξυλινδρῶν erit 5400. De
Talento Homericeum nugari, superius declaratum
est. Subjicit: Οὐ λανθάνει δὲ με καὶ τῶν δραχμῶν τῇ
πλείῃ διαφοράς. Τὴν τε δὲ Αἰγυπτίαν, καὶ τὴν Ῥωμαίαν
ἐπὶ Πτολεμαϊκῆς τῇ πενταπλασίον. Hoc iam expositum
est. ἑξαπλασίαν δὲ τὴν ἰησιωτικὴν ἐπὶ περσικῇ Ῥωμαίων.
Insularis drachma est sextupla ad Ptolemaicam.
Sed Ptolemaica est obolorum Atticorum duplum.
Ergo Insularia erat duodecim obolorum, quos
scilicet Achaica, quae & παχυνά dicebatur. Sequi-
tur: Τῇ δὲ Ἀ' ἡλικῇ (μνα) πρὸς τὴν Ἰταλικὴν καὶ ἰσχυρὰ
χρησίαν. ἰσοδυναμῶν γάρ ἐστι, καὶ ἰσοστάσις τῇ Ἰταλι-
κῇ μνα. σατήρων γάρ ἐστι καὶ ἡ δὲ Ἰταλικὴ λίτρα σατήρων
καδ'. αἱ δὲ λυπαὶ μναὶ διαφορῶν. Haecenus autem ἰσοδύ-
ναμον καὶ ἰσοστάσιον τὴν Ἀ' ἡλικῇ μναὶ τῇ Ἰταλικῇ λίτρᾳ
dicit, nimirum neglectis quatuor illis drachmis
excurrentibus, quibus Attica Mina Italicam li-
bram superat.

Superest Cistophorus num-
mus Asiaticus, cuius Cicero meminit non semel
in Epistolis ad Atticum; & alicubi petit, ut de per-
mutatione cistophori ad denarium agatur. Cisto-
phori autem ratio ad denarium quae fuerit, solus
Festus nos docuit, qui scribit Euboicum talentum
septem millium & quingentorum Cistophoro-
rum fuisse, denarium autem quater millium. Erat
igitur ratio Denarii ad Cistophorum ut xv, ad viii.
Quum igitur ratio ad Cistophorum conficienda
erit, summam denariorum ductam in xv partire
per viii. & contra summam Cistophorum du-
ctam in viii in xv distribue, si ratio ad denarium
conficienda.

conficienda est. Talentum autem Ægineticum ad Atticum fuisse, ut *πρὸς τὴν ἑξήκοντα*, antea monuimus ex drachmæ proportionem alterius ad alteram. unde *ἐξ ἑξήκοντα δραχμαῖς* Gellius Talentum vocauit. Gellius: *Ad Laidem Demosthenes clanculum adit, & ut sibi sui copiam faceret, petit. At Λαϊδὸς μισίας δ' ἐξ ἑξήκοντα τάλαντων ποσὸς ἐστίν.* Meminisse debemus hoc gestum fuisse Corinthi. Corinthiacus autem obolus idem erat cum Æginetico, ut alibi ostendimus, quum de Siculo nummo & Talento verba faceremus, proinde & obolus & drachma, & Talentum Corinthiorum ad Atticum *ὁμοίωμα* eandem rationem habuit, quam Ægineticus nummus, hoc est ut decem millia drachmarum ad sex millia, Talentum Atticum. Quod vero Festus scribit Talentum Euboicum fuisse quater millium denarium, non conuenit illi cum Herodoto. Herodotus enim ait Babylonium Talentum esse minarum Euboicarum *ἑξήκοντα*. Atqui totidem Atticarum minarum erat Babylonium. Euboicæ *ἑξήκοντα* minæ, & Atticæ totidem, sunt æquales eidem talento Babylonio. Ergo sunt inuicem æquales. Nos vero scimus Festum alibi denarios pro drachmis usurpare. Quare verum non est *ἑξήκοντα* M. denar. Talentum Euboicum fuisse: aut esse errorem Festi, aut mendum librarii. Verba Herodoti ex lib. iii. 126. *Τὸ δὲ βαβυλωνίων τάλαντον δυνάμει εὐβοϊδῶς ἑξήκοντα μνίας.* Pollux de Talento: *Τὸ δὲ Ἀθηναίων ἑξήκοντα δραχμαῖς εἶχεν τὸ δὲ βαβυλωνίων ἑξήκοντα.* Hoc modo drachma Attica ad Cistophorum fuerit, ut *ἑξήκοντα* ad *ἑξήκοντα*, ut v. ad *ἑξήκοντα*. quod verissimum putamus. Quod si mendum non fuerit in Festo, quatuor millia denarium exæquabuntur sex millibus drachma-

Legendum: Α' αργύριον ὁ Τίτ'ος ἀργυρέος. Hactenus de Denario argenteo. Aureus vero Denarius LXII annis post cudi cœptus, quam argenteus, ut ait Plinius, hoc est anno A. V. C. 15. XLVI, M. Livio Salinatore iterum, C. Claudio Nerone coss. Sed quis expediet nodos illius loci Pliniani a tot doctis viris toties tamque frustra vexati? Verba Plinii: *Aureus nummus post annum LXII percussus est, quam argenteus, ita ut scrupulum valeret sestertius vicenis: quod efficit in libras ratione sestertiorum, qui tunc erant, sestertios DCCCC. post hæc placuit XLII. signari ex auri libris, paulatimque Principes imminuere pondus. Minutissime vero ad XLV. Non est locus inquinatio in toto Plinio: quem doctissimi viri dum sanare conantur, peius affecerunt, quam librarii ipsi. Primum frustra suspectam habent lectionem illam, sestertius vicenis. Non enim aduerterunt scrupulum, quod valeret sestertius vicenis, non esse scrupulum auri simpliciter, sed nummi aurei, qui pondere quidem duplus est ad argenteum, valore autem vigecuplus. Nam denarius ab initio fuit scrupulorum quattuor, teste Varone. proinde sestertius erat unius scrupuli. & quarta pars aurei, quæ est analoga uni scrupulo denarii, aut sestertio, erat duum scrupulorum, quia aureus erat duplus pondere ad denarium, ut diximus. Quare nihil mutandum. Si enim totum ad totum vigecuplum, & pars quoque ad partem erit vigecupla per XV, & XVI I quinti Elementi Euclidis. Illa vero quæ sequuntur, male a librariis affecta sunt: quod efficit in libras ratione sestertiorum, qui tunc erant, sestertios 15 cccc. Quod enim hoc portentum est, libram auri habere 15 cccc tantum sestertios?*

D

stertios?

tercios? Distribuiamus enim in **xx** sestertios. Fient **xlv** scrupula in libram. Atqui libra habet scrupula **cclxxvi**. Quid ergo hic dicemus? Si scrupulum nummi aurei **xx** sestertiis valet, hoc est denariis quinque, ii denarii in **cclxxvi** ducti producent denarios argenteos **m cccc xl**, non autem sestertios **io cccc**, vt habent editi & scripti codices. Manifestum est igitur, neque *sestertios*, sed *denarios*, hic legendum; neque **io cccc**, sed **c io cccc**, vno c amplius. Nam appendix summulae relicta est à Plinio, vt solet in numerosis summis, in quibus excurrentes summa supra centenarios omittitur: quod a nobis superius abunde declaratum, & exemplis illustratum est. Igitur anno A. V. C. **io xlv**, libra argenti erat denariorum **cxliiii**, ratione denariorum æui Pliniani. Et quia aurum decuplum est ad argentum, libra auri erat **c io cccxl** denariorum æui Pliniani. Sed priori sæculo Libra Romana erat æqualis **xcvi** drachmis Atticis, vt supra ostendimus; quæ drachmæ erant æquales denariis æui Pliniani, quod ex ipsis nummis hodie constat. Ergo libra prioris sæculi ad libram sæculi Pliniani, erat vt **cxliiii**, ad **xcvi**, hoc est, vt **iii** ad **ii**. Habebat igitur libra vetus ad libram Plinianam rationem sesquialteram, & proinde denarius vetus ad denarium Plinianum eandem rationem habebat, per easdem **xv**, **xvii** Elementi v Euclidis. Scripsit igitur Plinius: *Aureus nummus post annum **lxix** percussus est, quam argenteus, ita vt scrupulus valeret sestertiis vicenis: quod efficit in libras ratione sestertiorum, qui tunc erant sestertii - x. c io cccc.* id est denarios mille quadringentos. sed subintelligenda & supplenda summula excurrentes, **xl** denarii.

narii. Quæ vero sequuntur, quo plus obscuritatis habent, eo minus ab illis summis viris intellecta. Ipsi putant Plinium loqui de numero aureorum, qui in libram cudebantur. In quo fugit eos ratio. Nam quum ipsi non ignorent Plinium loqui de imminutione libræ, quæ paulatim facta est; quo modo congruent ea, quæ dicit Plinius, primum XL, deinde XLV signari solere? Nam si primum aurei, ut ipsi interpretantur, XL signati, deinde XLV, sane posterior libra aureorum XLV, maior fuit priore, aureorum XL. Nugæ sunt hæc. Non enim de aureis hic sermo est, neque de numero aureorum in libram cudendorum: sed de denariis, iisque non cudendis in libram, ut ipsi putant, sed diminuendis de libra. Quo enim maior numerus diminuetur, eo minor erit libra, ut & puero paret. Idque ita semper interpretati sumus. Sed beavit nos Fredenandus Pincianus vir apprime doctus, & diligens, qui veterem lectionem retulit, quæ interpretationi nostræ egregie fauet. Vbi enim in editis est; *Post hac placuit XL. M. signari*, in scriptis codicibus erat; *Post hac placuit .x. XL. M. signari*. quæ verissima est lectio. π - x - est *denarius*, ut & pueri sciunt. π M. est *Minus*. ut patet ex inscriptionibus: V. A. P. M. XXIII. *Vixit annos plus minus xxiiii*. Verba Plinii luce clariora sunt: *Post hac placuit denarios XL minus signari ex auri libris. Paulatimque Principes imminuere pondus. Minutissima vero ad XLV minus*. Minutissimæ, id est libræ. Denarios signari minus quadraginta, Græci dicerent: $\Delta\nuάκαινα \chiαράναια \text{ ἢ } \text{ϞϞ \text{ ἢ } \text{ϞϞϞϞ}}$. Eodem modo Manilius:

Tarquinioque minus Reges. —————

καὶ οἱ βασιλεῖς ὡς ἐν τὰς Ταρμύσιον. Quare est vetus locutio. Statius:

Aqua ferunt, terrore minus. —

id est, excepto terrore. Ex MCCCC XL primum imminuti sunt denarii XL : & libra facta est denariorum CIO CCCC. Tempore Plinii à Vespasiano in libras signati sunt CIO CCCXCV. quod est quinque denariis argenteis minus, quam in priore specie. Hi ergo sunt denarii argentei Vespasiani, deducendi de prisca libra; non autem, vt docti interpretabantur, denarii aurei cudendi in libram: quo nomine oporteret priorem libram minorem esse posteriore, quum tamen contra sentiat, atque adeo doceat Plinius, de priore gradatim aliquid semper processu temporis detractum fuisse. Nemo non hunc locum vexauit, & nemo est eorum, qui tentarunt, qui se restituisse sibi & aliis non persuasit. Aureus autem nummus priscis Romanis dictus fuit denarius auri, vel aureus; posterioribus Imperatoribus, Solidus: Macedonibus Philippicus, Atticis Σπυτῆς, Asianis Δαρεικός. Harpocratio: Λίγισσι δὲ πλεονεξία δὲ Δαρεικὸν ἀργυρεὶ δὲ χαλκὸς ἐκτὼ. Harpocratio scripserat κ'. *virinti*. Posteriores librarii deprauarunt in μ', quod est ἐκτὼ: vt milles contigisse animaduertimus. Sequentia cōfirmant: ὡς τὸ πέντε Δαρεικὸς δὲ πλεονεξία μὲν ἀργυρεὶ. Omnes isti nummi Græce χρυσοὶ dicuntur. Omnis aureus primum dicebatur Δαρεικός, tamen si percussus in Græcia. Postea Philippicus dictus, à Philippo patre Alexandri Magni. & eodem modo omnis quoque aureus Philippicus dictus. vt Philippicus Antonianus. & *Philippicos vultus nostri* dixit Alexander Mameæ. Sed Solidi appellatio propria est nummi

nummi aurei Constantinopolitani, quæ nupera ac nouitia, & vix tandem post tempora Diocletiani recepta mihi videretur, nisi eius mentio extaret in Epigrammatis Urbis: ET. OB. DEDIC. EIVSDEM. STATVAE. PATRONIS. ET. Q. Q. P. P. SOLID. DIVISIT. Græcis νόμισμα, ut & Horatio Regale nomisma. Digestis l. Quintus Mutius. de auro & arg. leg. §. cui legatum est. Si autem aurum, vel argentum signatum legatum est, id paterfamilias videtur testamento legasse, quod eius aliqua forma est expressum, veluti quæ Philippi sunt, itemque numismata, & similia. lege: veluti quæ Philippi sunt numismata. Recentiore appellatione χρυσόν. Glossæ: χρύσόν, Solidus. Theodoritus lib. II. cap. XVI. circa finem: Ο βασιλεὺς ἀπέστειλε πεντακοσίους ὀλοκοτίνας ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ. Vetus lectio: χρυσίνες. Nam mirum verbum est ὀλοκοτίνας. Solidum, νόμισμα. Sestertios auri etiam vocat Gregorius Turonensis, de Mirac. I. XIX. Existimantes enim inimici, auri ibidem sestertios aggregatos, effracta clauē, omne rimantur intente. Eodem modo locutus est Marcellinus Comes Indict. XIIII, Iustiniano, & Valerio Coss. Famofissimum hunc Consulatum Iustinianus præ Consulibus, omnium Orientalium utilitatibus edidit. Nam CCLXXXVI II solidorum HS libera Consulū profecta diligentia in populum, inque spectacula, siue spectaculorum machinam distributa sunt. In Iure Orientali 143. νομισμάτων λίτραι τρεῖς: Solidorum libras tres. Nam pro solidis doctissimus Lewnclavius sui oblitus, assros vertit. hi sunt solidi CCXVI, ut patet ex lege Vnica Cod. Theod. de obl. vot. item l. XIIII, de suscept. præpos. Rursus Solidus dicitur etiam Sextula, quod

lit sexta pars vnciae, teste Isidoro: quo nomine Græci vocarunt ἑξάριον. Zonaras: Μέχρι γὰρ ἐκείνου παντός νομισματὶ ἑξαγία σταθμὸν ἔλκοντο ἐκείνοις τὸ τετάρτηρον ἐπινόησε. Græcis aliter compendii causâ scribitur ἑξάριον, quum tamen pronunciandum sit ἑξάριον. Nam ὀπίσθιον ε' est nota τῷ ἑξάριον. Errant igitur, qui pronunciant *Stagion*. In Edicto Turci Aproniani Præfecti Urbis aliud est, **SVB. EXAGIO. PECORA. VENDERE.** Ibi enim *Exagium* est σταθμῶσι, pensatio ad libram. Glossæ: Ἑξάριον, pensatio. Ἑξαμάζω, examina, perpendo. *Exagios*, ἀστὺ ἐν πηλῇ. Apponebatur enim panī nota ponderis, quia & panis quoque pensum ab ædilibus exigitur. Pro hoc verbo, in veteribus pondusculis, quæ Romæ reperiuntur, legitur **O. O. EXADSA.** vltimis illis temporibus Latinitate pura cum pronunciatione exolecente. Græci hodierni scriberent ἑξατάζα. Sed hoc nostrum ἑξάριον prima aspera pronunciandum, quod sit, ut dixi, sexta pars Solidi. Quemadmodum Sextula non solum Vnciae, sed Solidi est pars: ita ἑξάριον non solum Solidi, sed & Vnciae est sexta pars. Appendici Nicandri libra est vnciarum xvi, vncia drachmarum ix, quæ ibi *Αυτιάεια* vocantur. Nouem drachmarum sextam partem ἑξάριον vocat. Sed non prius Aureus cœpit vocari *Sextula*, quam aurei percussi sunt quaternum scrupulorum, quantorum vncia est viginti quatuor, quod fuit pondus primi Denarii cusi sub Tullio Rege, teste Varrone. Itaque cum in vnciam antea quaterni aurei percuterentur, postea seni percussi sunt, & vocati Sextulæ ob eam causam. Et *Δαρεικός*, siue Στατήρ ad Solidum eandem rationem habuit, quam tria ad duo. hoc est, *Δαρεικός* est ἡμισ-
λίον

λιθ ad Solidum. Huius Solidi diuifio $\chi\tau\iota$ ἀργυρεο-
 μόν hac est. Κεράτιον, μιλιάρησιον, φόλλις, Tremissis, μί-
 λον, χαυκίον, τετραγώνιον. Hoc est, diuifio Solidi per
 species argenteas est primum per *Siliquas*, quæ Κε-
 ράτια dicuntur. *Cornus* vocat Isidorus, quia *Siliqua*
 dicitur theca siue vaginula, quibus fructus* κραταίαι
 siue Cornus arboris continentur. Arabes vocant
Al Charub: Hispani ab Arabibus *Algaromas*. Est
 autem vigesima quarta pars Solidi, drachmæ ar-
 genteæ valore. Isidorus: *Siliqua, vigesima quarta*
pars solidi est, ab arboris semine vocabulum tenens.
 Δικέεσιον enim est æquale Miliarenfi. Μιλιάρησιον
 autem duodecima pars Solidi, δίδραχμον. Apud
 Suidam: Μιλιάρησιον, τὸ τῷ νομίσματι δέκατον. Ma-
 nifestum mendum. Reponendum δωδέκατον. Mi-
 liarenfium autem apud nullum veterem Latinum
 legere memini, præterquam in Notitia Imperii
 Romani, vbi in Comititia largitionum mentio fit
 SCRINII A MILIARENSIBVS. Cedrenus, quum μι-
 λιάρησιον exigi solitum scripsisset, postea δικέεσιον
 vocat. Ergo Miliarenfis nummus fuit duplus Sili-
 quæ, quæ est vigesima quarta pars Solidi. Proinde
 Miliarenfis est duodecima. A militia hoc nomen
 deducit Epiphanius, ac post eum Cedrenus. Τὰ δ'
 ἀργυροὶ τῶτο ἔσιν, ὃ Ρωμαῖοι [id est, Constantinopoli-
 tani] Μιλιάρησιον καλοῦσιν, ὃ ἐρμηνεύει τετραγωνικὸν δόμα.
 Hoc verum erat, siquidem Militarenfis, non Mi-
 liarenfis vocatus fuisset. Valde alludit ad hoc no-
 men appellatio nummi aurei Lusitanici, qui in
 Gallia dicitur *Millereis*, sed longe diuersa origi-
 natio. Nam corrupte dictum, quum verum nomen
 fuerit *Muley rais*, ab Arabe Rege, quisquis is
 fuit, qui primus eiusdem ponderis & valoris no-

missa in illis partibus Hispaniæ percussit. Quum autem ἀργυρον vocet Epiphanius, ἀργυρὸν vero δίδραχμον constet fuisse, qualia fuerunt illa triginta, quæ Iudæ proditori data fuerunt, (vel potius tetradrachma; Nam Eusebius lib. 1111. ἀπὸ δριγ. σατήρας interpretatur bene, meo iudicio:) non male iudicauimus Miliarensē esse δίδραχμον, duodecimam nimirum partem Solidi, qui drachmarum 21111 erat. Huius duplum fuit FOLLIS, sexta pars Solidi, quam Sextulā vocare possumus. duobus enim ἀργύροις, id est, Tetradrachmo, valebat, Epiphanius: Φόλλης, ὃ τὸ τετράριον καλεῖται. διπλὴν δὲ ὅτιν, ἡ δὲ δύο ἀργύρων συγκείμενον. οἱ γὰρ ὅτιν ἀνάστα. καὶ φόλλης δύο λεπτοὶ καὶ ἀναεισμός, ἀλλ' ὃ καὶ ἀργυρισμός. Primo mendum est, τετάρτιον pro βαλάντιον. Follis enim Latine, est quod Græcis βαλάντιον. Iunialis:

Si reddat veterem cum tota arugine follem.

Idem: ——— *Et tenso folle reuerſi.*

Sacculus Martiali & Catullo. Isidorus: Folles dicuntur à sacculo, quo conduntur: a continente. id quod continetur, appellatum. Deinde vitiose σή, quum Epiphanius scripserit σή. Ita reponendum ΦΟΛΛΙΣ: ὃ βαλάντιον καλεῖται. διπλὴν δὲ ὅτιν. τὸ ἑξὺ δύο ἀργύρων συγκείμενον, οἱ γὰρ ὅτιν ἀνάστα. καὶ ΦΟΛΛΙΣ δύο λεπτοὶ καὶ ἀναεισμός, ἀλλ' ὃ καὶ ἀργυρισμός. Duplicem facit. Communis appellatio utriusque τὸ βαλάντιον, id est Follis. alterum duorum didrachmosum, alterum duorum minorum. De quibus postea. De hoc igitur Folle, siue didrachmo accipienda est vetus Inscriptio Buccini Lucaniæ: SI. QVIS. AVTEM. INFRINGERE. VEL. APERIRE. VOLET. INFERET. FOENE. NOMINE. REIP. FOLLES. MILLE. Eiusmodi mille Folles intelligimus C. Th. 1. 1.

1. 1. si quis pec. confl. item in Fastis Siculis: Vi-
uiano & Basilio coss. *Ἐπὶ τέττῳ καὶ ἑκατὼν λεῖψις*
ζέρονε τῷ ἀργυρῷ, ὥστε πρὸς θῆναι τὸ ἑκατὸν φέλειον τριῶν. Τε-
τρακίστατον cum Zonara vocare possumus.

Tremissis est tertia pars Solidi, duplum Follis
argentei, semuncia argenti, tetradrachmon. Isido-
rus de Solido: *Hunc, ut diximus, vulgus aureum*
[Solidum] vocat. Cuius tertiam partem ideo dixe-
rent Tremissem, eo quod Solidum faciat ter missus.
Meminit & Lampridius in Alexandro. Tremisses
pro sacro balsamo vnctionis solitos exigere prohi-
bet Synodus quarta Carthaginiensis. Legum Ri-
puar. xxiii, Tremissis quatuor denarii, quia So-
lidus xii denariorum. *Μήλων, καυκίων, τετραγωνίων*
mentio tantum extat in Nouella Iustiniani cv. §ii.
Τῶτον (ἄργυρον) ἐφέμεν αὐτὸς ῥίπῃσιν ὅντε τοῖς καλυμένοις
Μιλιαρσίοις, καὶ Μήλοις, καὶ Καυκίοις, καὶ Τετραγωνίοις, καὶ
πῖς τοιούτοις. ὅσον αὖν μικρότερον ἢ τὸ ῥιπθόμενον, ποσὺ τῷ
πλείους οἱ λαμβάνοντες. Videmus hic quæ præcedunt,
pluris valere, quam sequentia: Miliarensem, quam
Μήλον: & illud, quam *Καυκίον*, &c. Sed quotæ par-
tes Solidi fuerint, non indicauit Imperator. *Μήλον*
autem putamus dictum ab incusa Mali figura. *Καυ-*
κίον absque dubio, quod cauum esset, instar aceta-
buli, aut eius poculi quod acetabulum referebat.
Suidas: *Καυκίον παρ' ἡμῶν, κύλιξ ἢ παρὰ σοφοῖς.* In quar-
to Anthologiæ, cap. *Εἰς λίθος*, legimus: *Οἰνομάκῃς*
Ἐρωτα καλυμένον ἐν καυκίῳ. Deinde:

Ἐν κυάθῳ τῶν Ἐρωτα τίν' ὀχλαίν; —

Ergo *καυκίον* est cyathus, sed sessilis instar obbæ, aut
pateræ. In Annalibus Glycæ: *Rursus e canco bibi-*
sti, rursus mentem amisisti. de Phoca sermo est.
Apud Hieronymum, & in Vitis Imperatorum Ca-

penem perperā editū; vbi *Cancum* legendū. Eiusmodi nummulos argenteos catos non paucos vidimus, nō saculi illius Iustinianici; sed vetustissimos, ante lucē Christianismi. Τετραγώνια proculdubio à figura, quod nō rotūda, vt reliqui nūmi, sed quadrata essent. cuiusmodi argenteos nummulos Turcicos videre est, quos Græci αἶζονες vocant, id est albos. Glossæ: *Asprum*, ἐλάδρον. Α' αἰσθητός, candor. Turci *Aksei*, id est album. Τετραγώνια σατράπων mentio apud Suidam. Σπατήρ, inquit, τετραγώνος. Sed suspectum, vt apud Helychium, vnde Suidas exscripsit. Σπατήρ, τετραγώνου. Nam ibi legendū τετραγώνου.

Secunda diuisio Solidi καὶ δρακίμων, in æreolos, aut stipem, quæ χαλκία Græci vocant. Nam vltimistemporibus Denarii pro exigua stipe vsurpati sunt, vt hodie in Gallia. Imperator Aurelianus: *Philippeos minutulos quinquagenos, æris denarios centum*. Bos Vopiscus in Bonolo *sestertios æris vocat*. Macrobius de nummo ratito loquens, qui erat æreus: *Ita fuisse signatum hodieque intelligitur in alea lusu, quum pueri denarios in sublime iactantes capita, aut navia lusu recte verustatis exclamant*. In Evangelio secundum Marcum, x i i: Ἀπλὴ δύο, ὅτι καὶ ἐγὼ. Hilarius: *Duos denarios vidua inopis Deo acceptiores*. Luca x: Ἐβαλὼν δύο δρακίμα. Ambrosius: *duo æra*. Vetustissimus est igitur Denarii vsus ἀπλὴ χαλκία, vel stipe. Neque exemplo caret. Nam & Arabes دراهم pro dachmia accipiunt, & pro æreolo. & quum iisdem literis scribatur, quum pro argenteo accipiunt, vocant *Darham*; quum pro nummulo æreo, *Dihem*. Quia vero arbitrarius fuit modus stipis, & denarii;

Denarii ; propterea & arbitrarius est modus τῷ δι-
 ταισιν in Solido diuidendo. Nam apud Epipha-
 nium πηράδραχμον siue Follis argenteus valet de-
 nariis cclxxxviii. Ergo drachma, siue κοράντιον,
 pars vicesima quarta Solidi, erat denariorum
 lxxii, & Solidus M dccxxviii. Cassiodorus lib. i.
 Epist. x. *Sex millia denariorum Solidum esse vo-*
luerunt. Ergo κοράντιον erat denariorum ccl, qui
 Epiphanio lxxi tantum erant. Apud Hesychium
 Solidus vocatur Τάλαντον, idque ab eo diuiditur in
 λεπτά, νύμμις, κοδράνταις, δασάειαι. Sed non paucae
 ἀντιλογίαι sunt in eo, & non constat sibi. Κοδράντης
 τὸ πᾶν, ἢ τὸ τέταρτον τῆς φάλλειαι, ἢ λεπτόν. Τὸ δὲ λεπτόν ἐξ α-
 κοχλυστὸν Τάλαντον, δὲ ἐστὶ νόμισμα ἐν, ἢ κόκκοι τρεῖς. Ait
 Quadrantem ab aliis pro toto Folle, (idem repetit
 Suidas,) aliis pro quarta parte Follis accipi : alias
 esse λεπτόν, quod sit sexmillesima pars Τάλαντον, id
 est, Solidi. Ergo Κοδράντης, Λεπτόν, Νόμισμα, est de-
 narius Cassiodori. [Τὸ δὲ τάλαντον λέγει ἕκαστον ὀ-
 κοσι πέντε.] Hæc non pertinent ad hunc locum, ut
 & cæco paret : sed ex alio loco huc infarcta sunt.
 Hic enim πεὶ τάλαντον νόμισμα, non de ponderali
 Talento, sermo est. ὁ δὲ Κοδράντης νόμισμα τρία.
 Hæc νόμισματα alibi νύμμις vocat. Itaque Solidus
 diuiditur in Quadrantes sexies mille, νύμμις δε-
 cies ὀκτὶς mille. δὲ ἕκαστον κοδράντης τὸ τέταρτον
 τῆς φάλλειαι. Intelligit de Folle ærario. Infra : Κο-
 δράντης, τὸ πᾶν, ἢ λεπτὰ δύο. Deest, τῆς φάλλειαι. τὸ πᾶν
 τῆς φάλλειαι, ut supra, id est, sumitur pro tota stipre,
 quæ Follem constituit. Hic vero melius κοδράντην
 ait esse λεπτὰ δύο, ex Evangelista : quod alibi repe-
 tit. Ergo Τάλαντον, siue Solidus diuiditur eis κοδράν-
 ταις γ' ἢ μ. eis λεπτά ιβ' xii μ. eis νύμμις ιγ' xiii μ.

πρὸς λεπτοὺς ἑξακχιλίους τάλαντα. *Legē: ἑξακχιλίους τάλαντα.* Contradicit sibi. imō δωδεκακχιλίους τάλαντα. Alibi: Ἀσάειος, ὃς λεπτὸν ἐστίν οἶον, ἤρην ἑξακχιλίων πεντασίων τάλαντον. Et hic nemo non videt legendum esse, ἑξακχιλίους τάλαντα. quod est consentaneum iis quæ proxime dixit, λεπτόν esse sexmillesimā partem Solidi. ὃ ἐστὶν ἡμῶν λεπτὸν. Quomodo λεπτὸν potest esse ἡμῶν λεπτὸν? Hæc sunt nugatoria. Illa vero recta, & quibus standum est: Ταὶ δὲ δύο λεπτὰ καὶ ἑνὶ οὐκ ἔστιν οἶον, ἤρην νυμμία πρία. Hæc ultima statuunt Quadrantem, & Assarium sexmillesimam partem Solidi, ut Cassiodoro; λεπτὸν duodecies millesimam, νυμμία, siue, ut alibi vocat, κοκκίον, decies octies millesimā. Follem autem æreum Hesychius videtur eundem facere cum Quadrante, quum ait esse λεπτὸν δύο. Atqui λεπτὰ δύο Epiphania est φάρις καὶ συναρισμὸν. Hos φολαρὰς Græcis; Larinis Teruncianos dictos scribit Martellinus Comes Indiēt. vi, Iohanne Scythæ, & Paulino cos. *Nymmis quos Romani Teruncianos, Græci Follarales vocant, Anastasius Princeps suo nomine figuratis, placabilem plebi commutationem, distinxit.* Follarales composita voce dixit, quod disiunctim Lampridius Elagabalo: *Centum aureos, & mille argenteos, & centum folles aris.* Inde in Bereschithi rabba legitur *פולר פולר*, pro specie monete. quod nihil aliud est, quam φολαρὰς. Sed alia diuisio Solidi apud Suidam in voce δολαί. *Ὁ δολαί δὲ ἔστιν ὁ καλῶς φολαί. ὃ δὲ Γεωργίου, ὃς ἀρρηξαμένῳ ἐστὶν ἐν τῇ σατῇ. & χρυσὸς περὶ τῶν πέντε θυμάλων ἐισθότων δὲ καὶ διακοσίς δολαί, αὐτὸς ἐστὶν χρῆμα. καὶ δὲ οἰκία πρὸς μύρας ἐπὶ τῇ σατῇ. & δὲ τάλαντο*

τάξατο δίδωξ ὀβολούς. De hoc & simili κεραυνοῦ, vel potius πύλαχτου accipienda ea quæ in Nouella Theodosii, quam P. Pithæus noster publicauit, de Solido præcipiuntur: *Ne unquam intra septem millia nummorum Solidus distrahatur emptus e collectorio millibus ducentis.* Nam nummi ibi sunt denarii ærei, & stips minutissima. Atque vt diuisio Solidi Romani arbitraria fuit, siue ἐν ἀργυροῦ, siue ἐν χρυσῷ, ita & Solidi ipsius modus vagus fuit, & ambulatorius, præsertim apud barbaras eas nationes, quæ Imperium Romanum in tot lacinias discerpserunt. Eorum enim Solidus fuit verus Solatus aureus Francorum hodiernus, ponderis granorum **LXIIII**, qui est modus drachmæ Atticæ, Regalis Castiliani, Iulii Pontificii, & veteris Denarii Francorum. Tit. **xxviii** Ripuar. § **xxiii**: Solidus verus est denariorum **xii**. Vnde *ἁπλοῦς* Tit. **xxiii** Tremissis sunt quatuor denarii. eumque vocant Priscum Solidum. In Francorum legib. **iiii**, 106: *Ut omnis solutio atque compositio quæ in lege Salica continentur, inter Francos per **xii** denarios Solidus componatur, excepto, ubi conventio contra Saxones & Frisiones exorta fuerit. Idē volumus, ut **xl** denariorum quantitatem Solidus habeat, quam vel Saxo, vel Frisio à parte Salicæ Franci cum eo litigantis solvere debet.* In appendice libri de limit. agrorum: *Iuxta Gallos vigesima pars uncia denarius est: & duodecim denarii Solidum reddunt: ideoque iuxta numerum denariorum tres uncie quinque Solidos complent. Sic & quinque Solidi in tres uncias redeunt. Nam duodecim uncie libram **xx** solidos continentem efficiunt. Sed veteres Solidum, qui nunc Aureus dicitur, non capabant.*

capabant. Locus est luculentus. Gregorius Magnus. Postea Solidus ad tres denarios redactus est: ita ut nouus Solidus priscei quadrans factus sit. Fris. Tit. xv; de homicidio ad partem dominicam pro freda xxx solidi componuntur, qui Solidus tribus denariis constat. Inde Frision. 1x, 11. Denarii 1x sunt Solidi xx. & eodem 17, quatuor Solidi sunt denarii x11. Et Frision. x111, 7, 1x Solidi sunt libræ 111. Imp. Karolus Magnus Franc. 111, 14. xxx solidi libra vna, & dimidia. Ergo viginti Solidi erat Libra vna Francica. Hodie nomen, non potestas νομισμα? mansit in Gallia. Nam Libra Francica sunt viginti solidi in δυναμισμῷ. Sunt enim Solidi, quorum quinque valebant argenteo Castiliano ex edicto Henrici 111. & ab vltima antiquitate Franci constituunt suam libram Solidis vicens. *Libra* etiam hodie, & *Franci* vocatur. Poterant huc addi & Aurei aliarum nationum, ut Seraphii Arabum. Sed alius operis est. Non omittendus tamen nummus ὑπερπυρον vltimorum temporum Constantinopolitani Imperii. Is fuit aureus, & argenteus pondere drachmæ. Itaque in auro æqualis fuit Solato Francico, in argento drachmæ. De aureo ita legimus in legatione Armeniorum: Εἰς τὴν ὥς ἐν ὑποθήσει, ἐν ταῦτα ὑπερπύρα βία μιᾶς ὄντα φύσιως, χρυσῷ διλοῦντι. Georgius Codinus Curopalates libello de Constantinopoli, quæ prius vocauit ὑπερπύρων λίβρας, ea sequenti pagina dicit χρυσῷ λίβρας. Sed priore casu quinquaginta libris Hyperpyrorum, id est Scutaris Solatis 3600 domum suam venditam fuisse Antiochus ostiarius querebatur. Imperator misericors iussit auctionem earum fieri, & plus licitanti

eas addixit libris auri LXXXV, qui sunt scutati sola-
 ti VI. M. CXX. Τῆς χρυσῆς Ἀπόχης πρὸς ὑπαίτιον ὁ
 δὲνέχῃ, ὅς ἀπτιμωθῇ εἰς ὑπερπύρας λίτρας ς'. Postea:
 Ἐπαύθη εἰς χρυσὴν λίτρας π'. Ergo ὑπερπύρας & χρυ-
 σίον idem. Gulielmus Tyrius lib. xvi, cap. xxiii.
Soli domino Regi viginti duo millia Hyperpyrorum
(Hyperpyrorum legendum) & tria millia Marca-
rum argenti examinatissimi dicebatur largitus.
 Eodem libro, capite xxi, Emanucl Constantino-
 pol. Imp. fratris sui filia Balduino III Regi Iero-
 solym. in matrimonium tradita, dedit dotis nomi-
 ne centum millia Hyperpyrorum. Vbi idem er-
 ror *Hyperpyrorum*. Apud eundem Georgium Codin-
 num Curopalaten in Notitia officiorum Palati-
 norum: Ἐν τῇ πρυτανείᾳ δίδωσθαι τοῖς μέγας ὑπηρε-
 τείων, καὶ κρυπτικῶν, χάραγμα διενεχθῆναι, ὑπερπύρας ὅς.
 Quemadmodum autem Romæ denarius per .x.
 drachma autem in Græcia per .c. denotabatur, ita
 etiam duo ὡς ὑπερπύρας designabant. Scholia-
 stes Harmenopuli lib. i. xv. § 311 p. hoc est ὑπερ-
 πύρας ς'. infra 11 σ'. quæ postea exponit διακόσια
 ὑπερπύρας. De argenteo puto Vincentium Belua-
 censem intellexisse, quum scribit quadringenta
 millia Hyperpyrorum quingentis septuaginta
 marcis argenti valuisse. Sed ibi error est. Nam to-
 tidem Hyperpyra argenti valent marcis argenti
 v m. dlv, & vncia. Centum autem libras auri si-
 gnati κατηναιίον vocabant, id est, χρυσίον, siue Soli-
 dos, vii m. cc. Procopius: Τὸ μὲν εἰρηνικὸν πένρας ἐκ
 ἑκατὸς δὲ καὶ ἑκατὸν κατηναιίον ὁμολόγηται τοῖς αὐτοῖς δι-
 σταθμῶν. Paulo post: Ἐκ μὲν τῆς λίτρας τὸ κατηναιίον ἑκατὸν, αὐτὸ
 δὲ καὶ ὀνόμασαι. Centenarium igitur erant centum
 libræ auri signati: cuius creberrima mentio in hi-
 storiciis

storicis Græcis, qui post Procopium scripserunt.
 Isidorus: *Centenarium numeri nomen est, eo quod
 centum librarum ponderis sit.* Rectè numeri no-
 men vocat, vt distinguat à ponderali. quod Ara-
 bes corrupto nomine *Kintar* vocat. Hispani &
 Aquitani adhuc *Quintal* dicunt. Centenionales,
 maiorini, & decargyri nummi qui sint in C. Theo-
 dos. si quis pec. confl. adhuc quæro. item in Glos-
 sis: *Binio, Struqua. Biniones, Smapia.* videntur esse
 ærei non argentei. Potro adhuc tempore Con-
 stantini Magni septeni solidi scrupulorum quater-
 norum in vnciam adpendebantur. Constantinus
 Magnus C. Theodos. de pond. & aur. inlat. *Si quis
 solidos adpendere voluerit, auri cocti septem solidos
 quaternorum scrupulorum nostris vultibus figura-
 tos adpendat pro singulis vnciis.* Data est Iuliano
 & Paulino Coss. anno Christi cccxxv. Si vncia
 erat septentim solidorum, solidus scrupulorum
 quaternorum, Solidus ille ad solidos reliquos, qui
 tantum ternorum scrupulorum erant, eam ratio-
 nem habebat, quam xxviii ad xxi; hoc est vt
 septem ad sex. Nam vncia fuerit xxviii scrupu-
 lorum, quum tantum deberet esse xxi. & libra
 eiusmodi erit scrupulorum cccxxv, quum tan-
 tum imputandi essent ccxxvii. qualem postero-
 res Imperatores feriri iusserunt. Itaque libra auri
 Constantini est solidorum lxxxiiii, quot dena-
 riorum argenti libra vetus Romana. Posteriorum
 autem Imperatorum Solidi lxxii in libram ad-
 pendebantur. Valentinianus & Valens Lupicino,
 & Iouino Coss. anno Christi ccclxvii. l. xiii.
 C. Theod. de suscept. præp. & arc. *In septuagin-
 ta duos solidos libra feratur accepto.* Arcadius Oly-
 brio,

brio, & Probino coss. anno Christi cccxcv. C. Th.
 l. vn. de obl. vot. *Quando votis communibus felix
 annus aperitur, in una libra auri, solidi septuaginta
 duo obrysiaci Principibus offerendi, deuotionem ani-
 mo lubenti suscipimus.* Sane si solidi illi duplo
 pondere drachmarum erant, libra posterior est li-
 bra hodierna aurificum. Sin autem scrupulus au-
 ri tantum pendebat, quantum scrupulus argenti,
 libra illa fuerit marca nostra. quod vero propius
 est. Quia Imperatores ad legitimam & commo-
 dam libram gentes reuocant, manifestum est om-
 nium prouinciarum, atque adeo omnium ciuita-
 rum, non eandem fuisse libram: quod passim
 vsui pari videmus, quandoquidem quot ciuitates,
 tot pondera & mensuræ. In Actis Marcellini Pa-
 pæ septuaginta duo testes vocantur libra occidua.
 occiduam quidem libram intelligo Romanam.
 quæ distingueretur ab ea, qua vterentur Constan-
 tinopolitani, qui dicuntur orientales. Sed obstat,
 quod hæc acta sunt sub Diocletiano, antequam
 vllum Imperium Orientis esset. & præterea sub
 Diocletiano occidua libra illa erat LXXXIIII de-
 nariorum, sub Valentiniano, & Arcadio orienta-
 lis libra LXXII denarium. Deinde quod subiicitur,
 partim intelligo, partim ignoro, *quoniam in se-
 ptuaginta duorum libra occidua in reparationem
 surgit annus.* Sane scimus quinquies LXXII esse
 duodecim menses Ægyptiacos. Sed cui bono?
 Quum autem diuersæ sint libræ, LXXXIII, & LXXII
 denariorum, videndum vtram intellexerit Palla-
 das lib. primo Antholog. *εις Γεγραμμένους*

Ἀΐσαν ἐν τῷ χρόνῳ μετὰ γραμματικῆς βαρυνόμεν.
 Tot enim annos se in nugis Grammaticorum
 E con-

consensuisse designat, quot sunt argentei in libra: non autem quot vnciae, vt interpretatur doctissimus Brodæus. quod est ridiculum.

QVAMVIS consensus gentium in numeris conspirauerit, tamen quædam deprehenditur differentia in appellationibus ipsis, vt illa non solum re, sed etiam verbis fiat. Primum in vtraque lingua ab vnitæte, ad mille, non admodum dispar ratio: in sequentibus variat. Græci numquam *δύναμις* dicunt, non vtique analogia, sed vsu repugnante, qui est magister & dictator loquendi. Itaque pro eo *μυριάς* dicunt. Quia est quiddam summum *ὁ δλον*, in numeris, mensuris, ponderibus, quod proprio nomine designatur, non partibus suis. Non enim dicimus lignum viginti quatuor vnciarum, sed bipedale, quia pes est *ὁ δλον π*, quod Pedis nomen proprium habet, neque partibus suis nominatur. Diodorus tamen Siculus *τέτρας παλαισάς* dixit, qui est pes solidus, quum pedem cubiti partem faceret; non facturum, si pedibus tantum mensuram concepisset, quum ait Sesonchin regem *μυρία τῆ τετρας παλαισάς* fuisse. excessisse staturam eius quatuor cubitos quatuor palmis. At quatuor palmi sunt pes. Poterat dicere: *procœritate fuit cubitum quatuor, & pedis: & quidem disertius, v. i. i. pedum*. Itaque *τὸ δλον* & maximum in numeris apud Græcos est *μυριάς*. Latinis ea quidem fertilitas sermonis non est, vt *μυριάς* dicere possint, quemadmodum Hebræi, Æthiopes, Syri, Arabes. Sed quum pro eo *decem millia* dicunt, in eo a Græcis & Hebræis vincuntur; eos autem vincunt, quod millenarium

millenarium numerum elegāter reticere possunt, quod nullus sermo præstare possit. Neque enim dixerō *δυσήκοντα δεαχμῶν*, quemadmodum Latine *ducenta sestertium*. Nec solum numerum millenarium subticent; sed etiam speciem ipsam, quæ numero concipitur, quod Græci non possunt. Dicunt enim: *Da mihi mutua centum*. Græci: *χρῆσόν μοι ἑκατὶν χιλιάδαι σσεπτήων*. In illis Lucilii numerus concipitur, nummi reticentur:

Quid vero &, centum ac ducentum possideas si Millia?

hoc est, ducenta millia sestertium. Idem:

Maximu' si argenti sexcentum mille reliquit. Vbi obiter duo notandum. primum æno Luciliano *ducentum millia*, *sexcentum millia* dici æquo solitum, ut ducenta, sexcenta, ut apud eundem Lucilium:

Millia ducentum frumenti tolle medimnum.

Nam construunt *ducentum* non cum millibus, sed cum nomismate aut pondere: quod est valde *ἰσχυρὸν*. de quo statim infra videbimus. Præterea notandum apud Lucilium primam produci in *ducentum*; quemadmodum apud Plautum & Terentium in *Triduo*, *Biduo*. Græcis & Latinis convenit in millenario. Nam ut illis *χίλιοι ἄνθρωποι*, & *χιλιάς ἀνθρώπων*, sic Latinis *mille homines*, *mille hominum*: quorum plura exempla apud Gellium suppeditantur. Sed Græcis tam *διχίλιοι ἄνθρωποι*, quam *δύο χιλιάδες ἀνθρώπων* in usu est. Latini poetæ tantum dixerint *bis mille homines*. Atque hæc quidem leuia, quamquam non negligenda. Illud vero mirum, veteres illos, quum dicerent *mille nummum*, putasse τὸ *nummum* esse casus quarti,

hoc est, accusatiui singularis. Nam, vt omittam Nonium, qui in illis exemplis, quæ non pauca adducit, accusatiuum pro genitiuo positum ait in *mille passum, mille nummum*, audiamus Varronem vti de Lingua Latina: *Numeri*, inquit, *qui æs non significant, usque à quatuor ad centum, triplices habent formas: quod dicuntur hi quatuor, hæ quatuor, hæc quatuor. Quum peruentum est ad mille, quartum adsumit singulare neutrum, quod dicitur hoc mille denarium: a quo multitudinis fit millia denarium.* Item infra: *Si esset denarius in recto casu, atque infinitam multitudinem significaret, tunc in patrio denariorum dici oportebat: & non solum in denariis, victoriat, drachmis, nummis, sed etiam in viris idem seruari oportere, quum dicimus iudicium fuisse triumvirum, decemvirum, non triumvirorum, decem virorum.* Quis tam futilem sententiam in doctissimo togatorum non miretur? Vult enim, vt ex eius verbis clare colligitur, *mille drachmum* ita dictum, vt *drachmum* sit quartus casus singularis. Adeo hæc stulta opinio mentibus illorum veterum inoleuerat, vt putarent *amphorarum, drachmarum* non posse dici coniunctim, *decem millia amphorarum*, sed *decem millia amphorum*, in qua sententia fuit C. Iulius Romanus vetustissimus & doctissimus magister, vt a Charisio vocatur. Quis hoc ferat in tanto Critico? quasi Lucilius non dixerit

———— *scalprorum, forcipicumque*
Millia viginti. ————

& Plautus Trinummo:

———— *mille drachmarum Olympicum.*

&

& contra Remnius Fauinus libello de ponderibus dixit *drachmum*.

Sexaginta mīna, seu vis, sex millia drachmum. non drachmas, ut editum est. Charisius: Item in coniungendo propria quibusdam potestas, quæ ratione excluditur; ut quum dicimus, quinquaginta millia nummum.

His omnibus præmuniuimus nos, antequam ad nobile certamen summorum virorum veniamus, quorum alii *Sestertia* neutro genere nummum millenarium significare affirmant; alii *Sestertia* neutro genere a veteribus oratoribus usurpata, a solis autem poëtis architectata somniant: unde etiam, si Diis placet, *Sestertia poetica* appellant. Quæstio e media quidem Grammatica est, sed quâ, in re nummariâ, nulla sit maioris momenti. Vtrique enim illi castigandi sunt; quod parum Grammatici hic fuerunt. Primum, hæc duo, MILLE, & DECIES, alterum purum putum substantiuum est, ut *χίλιας* Græcis; alterum transiit in naturam substantiuui communicatione articuli. Dicitur enim *hoc Decies, hoc Centies*. Varro: *Nam quum dicatur Hoc DECIES, ut Hoc MILLE, huius mille; ut sit utrumque sine casibus vocis, dicemus, ut hoc mille, huius mille; sic Hoc DECIES, &c. Martialis:*

Sed adhuc supererat centies tibi laxum.

Denarius autem, & Sestertius sunt adiectiua; ut, Denarius numerus; denarius nummus; denarium Philippeum Plauto in Rudente:

—centum denaria *Philippea*.

Nam *Philippeum* est substantiuum neutrum. Varro: *In quo nobilius Philippeum, quod in vulgum*

abdimus. Sic sestertius pes, xii Tabulis, sestertius nummus, sestertium biparium Columellæ: sestertium miliare. In feminino genere quid vetat dicere sestertiam drachmam? ἑστέρτιον δραχμήν, ut Græci loquuntur, & Theutonismus non solum hodiernus, sed etiam priscus Ripuariorum, in quorum legibus Titulo xxi iiii, tertio dimidio solido, ut Græci ἑστέρτιον ἡμιζύγιον, Latine sestertio solido. item Tit. xxvi, octavo semisolido. ὀγδοῦν ἡμιζύγιον. In Titulo xx, 2, error est: quinque dimidiis solidis. Προculdubio legendum, quinto dimidio solido. πέντε ἡμιζύγια. Sic igitur sestertiam drachmam dicere, analogia non prohibet. Ergo denarium, & sestertium adiectiua sunt, non substantiua, & in re nummaria Millia sestertia, Millia denaria dicuntur, perinde ac si Græce esset, χιλιάδες σκεῖπται, χιλιάδες δηνάρια. Dicimus ergo tria millia sestertia, & tria sestertia pro eadem summa, ea felicitate reticendi in millia, qua Græcos carere supra indicauimus. Propterea Iurisconsultus dixit tria Denaria, hoc est, tria millia denaria. l. Lucius. D. de Legatis ii. Quisquis mihi heres erit, sciat debere me Demetrio patruo meo denaria tria, & deposita apud me a Seleuco patruo meo denaria tria, qua etiam protinus reddi & solui eis iubeo. Bis idem repetitur, ut omnem suspicionem mendii abesse necesse sit. Quin & vetustissimæ Inscriptionis auctoritate ea locutio confirmatur. DONVM. DEDIT. XV. VT. EX. VSVRIS. CENTESIMIS. EIVS. QVANTITATIS. QVÆ. EFFICIT. ANNVS -X- DC. DIE. VIIII. KAL. OCTOBR. NATALI. DIVI. AVGVSTI. EROGENTVR. EX. ARK. Ibi -X- v. sunt denaria quinque millia, ut apud Iurisconsultum tria denaria

denaria. Nam ex quinque millibus denarium centesimæ vsuræ annuæ nomine gignuntur denarii DC, vt continetur in ipsa Inscriptione. Itaque in eadem habes v *denaria* in neutro, & DC *denarios* masculino. Eodem modo concipiendum in inscriptione Barcinonensi: -X- VII. D. nempe, *denaria septem, quingenti*. Prius in neutro plurali adiectiuo. posterius in plurali masculino. Sed in inscriptione agri Bergomatis XXX. appositum est bis sine adiectione, id est *triginta denaria*. M. CARBASVS. PATIENS. DEDIT. XXX. & infra: FILIO. RIVS. RETERE. DEBEYNT. XXX. *Sestertia* an *Denaria* dicendum sit, nemo posset assequi, nisi vsura dextantalıs apposita fuisset -X- III. *denaria tria*. In Heluetia in pago Wettingen: AD. CVIVS. TEMPLI. ORNAMENTA. ALPINA. ALPINVLA. CONIVNX. ET. PEREGRINA. FIL. -X- C. DEDERVNT. Interpretandum *denaria centum*. Item Arolate: LEGAVIT. HIS. TESTAMENTO. -X- CC. id est, *denaria ducenta*. In Mandubiis ex Antonio Pisone: FLAVIVS. CATVLLVS. TESTAMENTO. AD. MARMORANDVM. BALINEVM. LEGAVIT. R. P. -X- LXXV. id est, *denaria septuaginta quinque*. Eodem modo dicta sunt *denaria decem*, l. xx. §. 1. de ann. leg. & fideicom. *Quisquis mihi heres erit, fidei eius committo, uti det ex reditu cenaculi mei, & horrei, post obitum, sacerdoti & hierophylaco, & libertis, qui in illo templo erunt, denaria decem, die nundinarum, quas ibi posui*. Neque vero poetice *denaria* hic dici obiicient, nisi priuatos homines in testando poetati splere concedamus. Neque possunt effugere, quin tria sestertia, & tria denaria eodem modo dictum sit, quo plena oratione tria

millia sestertia, tria millia denaria. Quid audebunt hiscere aduersus illud Horatianum?

• *Accipit & bis dena super sestertia nummum.*

Nam, si ut ipsi volunt, *sestertium* est Nummus poeticus, quæ hæc erit locutio, *Sestertia nummum*, nisi nummos nummorum? Mirum vero, quum tot poetica sestertia protulerint, non vidisse iugulari sese istis poeticis sestertiis nummum, id est nummis nummorum. Sed quid opus hæc pluribus rationibus munire, quum Charisius doctissimus & vetustissimus Grammaticus id digito ita indicarit, ut vel obstinatissimo cuique per illum tacere liceat: *Item in coniungendo propria quibusdam potestas, quæ ratione excluditur: ut quum dicimus, Quinquaginta millia nummum: nec statim centies nummum dicere possumus, sed centies sestertium: nec tamen quinquaginta sestertium, sed quinquaginta sestertia dicimus.* Ecquod telum efficacius eorum pertinaciæ conficiendæ adferri potuit? Quinquaginta sestertia, non quinquaginta sestertium dici debere diserte dicit. Quid? dicemus Charisium poetari? Huius ineptæ sententiæ pater est maximus ille Georgius Agricola, cuius auctoritas & eximia doctrina alios doctos viros in eundem errorem præcipites dedit. Poteram huc congerere multa testimonia, non solum ea, quæ ipsi aduersus sese adducunt, sed & alia non pauca, quæ illorum manifestum errorem confutare possunt; præsertim inscriptiones veteres, in quibus *HS. XII. N. sestertia duodecim nummum* significant, ubi numerus XII non habet virgulam infra-tam, qua ipsi volunt millenarium numerum designari: quum tamen plures numeri in veteribus
saxis

saxis extent, quibus illa virgula imposita non est, quam qui habent. Præterea quæro ex illis, quid in Catulli Hendecasyllabis extat, quod e medio vulgi sermone petatum non sit? Quid in Sermionibus Horatii, qui gloriatur suos versiculos, si carminis legem retexas, videri posse id, quod titulus libri promittit, sermones meros? Sed friget eorum commentum: neque omnia faciendo vitæ possunt, quin quæ Horatius, & Catullus, ut alios poetæ taceam, *sestertia* vocarunt, eadem Cicero, & alii sermonis Latini proceres, totidem syllabis, ac literis vsurparint. Cicero Paradoxis: *Capit ille ex suis pradiis sexcenta sestertia*. Idem vi Verrina: *Ex eo fundo, cui sestertia dena merces esset*. Hic corrigunt *sestertium dena*. quod barbarum, & inauditum esse audacter pronunciamus. Sallustius: *Præmium seruo libertatem, & sestertia centum*. Et hic *sestertium* substituunt: quod negamus Latinum esse. L. Seneca decimo Epistolarum ad Nouatum, citante Prisciano: *Viginti quatuor sestertia, id est, talentum Atticum*. M. Seneca in Controuersiis: *Quum donaret illi Caesar Talentum, in quo xxiiii sestertia sunt*. Q. Curtius libro viii: *Data singulis quinquaginta sestertia*. Quæ libro ix rectissime exponit aureos mille. Iuuenalis Sat. v.

Quadringentis tibi si quis Deus. —

veteres Glossæ, *Sestertia dederit, scilicet*. Apuleius Milesia x: *Etque protinus quinquaginta promittit sestertia*. S. Cyprianus de redempt. captiuorum: *Missis sestertia centum millia nummum*. Tacitus Annali xi: *Daturum liberis eius ducena sestertia*. Eodem: *Capiundis pecuniis posuit modum vs-*

que ad dena fēstertia, quæ egressi repetundarum tenerentur. Quid de illo Gelliano dicent lib. XIX, cap. I? *Necessaria esse videri fēstertia fere trecenta, & præter propterea quingenta.* Sed disertius lib. V, c. XII. *Id est, nummi nostri fēstertia duo, & septuaginta.* Suetonius Vespasiano: *Centum sibi fēstertia darent, ac se vel in Tiberium præicerent.* In vita Virgilii: *Dena fēstertia pro singulo versu Virgilio dari iussit.* Macrobius: *Quum Caesar aliis, qui secum pila lusitabāt, centena fēstertia, illi uni quinquaginta dari iussisset.* Tertullianus Apologetico: *Videō enim & centenarias cenas à centenis iam fēstertiis dicendus.* Ille locus Tertulliani fēstertiis poeticiis tragulam iniicit. Quis enim dixerit centenarias cenas à centenis nummum, ut ipsi volunt, dictas? Quam ridiculum! Non sunt etgō audienti doctissimi viri, qui fēstertia poetica hāriolantur, & sexcentos veterum locos temerare audent, ut somnia sua muniant. An & Græcos quoque poeticiari dicent? Iis quidem Denarius, Δανάριον, & Sestertius Σηστέρτιον neutro genere enunciatur. Tamen Σηστέρτια numero multitudinis illis sunt idem, quod Sestertia Latinis. Græci etiam mille nummos vocant Σηστέρτια. Plutarchus in Fabior θίας. ὃ μυσηαὶς καὶ θυμολικαὶς ἄξιον ἐπὶ σηστέρτιον τριακσίον τριακόντα τριῶν, καὶ δυακσίον τριακσίον τριακόντα τριῶν, ἐστὶ πενταμορίη πρὸς ἑξήκοντα. Deinde huius summæ rationem conficit ad drachmam Atticam: Τὴν τὸ κεφάλαιον ὅσον ἑκτὸς μυριάδος δραχμῶν, καὶ δραχμῶν πεντήκλειαι πεντακλίσαι ὀγδόηκοντα τριῶς, καὶ δύο ὄβολοι. Hic igitur τριακσίοντα τριακόντα βία σηστέρτια haud dubie sunt, quæ Latine trecenta triginta tria fēstertia. Ea sunt ΙΧΧΧΙΙΙ millia, CCL denarii, quibus si addas

addas trecentos triginta tres denarios , efficies summam propositam nummi Attici. nempe octaginta tria millia, quingentas octaginta tres drachinas. Sestertia poetica, & menda librariorum, quæ docti homines caussabantur , strenue hoc vnico loco Plutarchi eluduntur. Nam sestertia poetis ademitt Plutarchus; Cicero autem, & alii , ac imprimis Varro & Charisius *sestertia millia* a mendi suspicione vindicant. Dicebant igitur plene, decem sestertia millia ; & præse , decem sestertia. Alterum, quia millia est nomen substantiuum; sestertia adiectiuum. alterum, quod *sestertia* ex adiectiuo in naturam substantiuum transierunt; quæ hodiernum Grammaticorum vulgus barbare quidem, sed tamen signanter, nomina substantiuata vocant. Quæ obseruationes Grammaticæ multum lucis his difficultatibus adferunt. Dices igitur, decem sestertia, decem millia sestertia , decem sestertia nummum. quorum exempla infinita sunt apud auctores, & in veteribus saxis. Cicero Verrina quarta : *Facta est sponsio sestertium quinque*. Sestertia quinque vocat, quæ postea sestertia quinque millia. Paulo post : *Coëgit Scandilium quinque illa millia dare*. Plus dico. vt *millia sestertia*, ita *millia modia*, *millia medimna* dicebant, & simpliciter *medimna*. Cicero Verrina v, *Tritici septem medimna ex Nymphonis arationibus tollit*. Ibi dem : *Tritici medimna triginta quatuor*. vtrobi- que inepte *medimnum* excusum. Nam *medimnum* ex substantiuo factum adiectiuum. idem mendum in eadem : *Anni tertii decime anno tertio venierunt tritici modium triginta sex*. quod barbare conceptum. scribe *modia*. Iterum in Verrina:

rem : *Medimna* dcc, *Medimna* septingenta, id est, septingenta millia *medimnum*. Ibid. *Medimna xxxvi*. intellige triginta sex millia *medimnum*. Priscianus lib. vii agnoscit *Medimnum*, non *medimna*. quare menda est vetustissima. Priscianus legit *septies medimnum*. quod est & ipsum adiectiuum. Sed summa longe maior. nam *septem medimna* sunt septem millia *medimnum*; *septies medimnum*, septies centena millia. Rursus Cicero in Epistolis: *Ea pars est ad xxx sestertia*. In Verrinis: *Numerantur illa sestertia ducenta quinquaginta Syracusis*. Superest nunc vt de amplis millenariis verba faciamus. Ampli millenarii sunt, quibus præposita est nota aduerbii amplificatiui, *decies, centies, millies*. Hæc aduerbia naturam nominum substantiuorum induunt accessione aut articuli, vt hoc *Decies*; aut *καποκλήρη*, vt *Decies plenum, decies laxum, decies amplum, decies sestertium*. Nam, vt ostendimus, *sestertium* est adiectiuum. Valerius libro ix: *Qui decem arbutularum umbram tricies sestertii summa compensas*. Suetonius Cæsare: *Sexagies sestertio margaritum mercatus est*. Seneca: *Claudius Cæsar centies sestertio canauit vno die*. Cornelius Nepos in Attico: *Vt neque in sestertio vicies, quod a patre acceperat, parum se splendide gesserit: neque in sestertio centies affluentius vixerit*. Seneca De beneficiis. IIII, cap. xxi, *Sestertio centies obiurgandus sim*. Idem ad Heluiam: *Quorum Pantomima sestertio decies nubunt*. Ista autem quæ per amplificationem enunciantur, intelligenda sunt de sestertiis, nisi speciatim denarii nomen adiciatur. Plutarchus in Antonio: *Τῶν πέντε πρὸς μίαν ὑποτάξας ἐκείνου πέν-*

71 ἡ ἑξήκοντα ὀκτώσαυ. τὰ Περμαῖος ΔΕΚΙΕΣ ἑκατὶ. vi-
 ginti quinque myriades quadruplicatae sunt de-
 cios centena millia sestertium. Quum tam clare
 id a Plutarcho scriptum sit, vir tamen doctissimus
 Othomanus negat DECIES de sestertiis intelligen-
 dum. Quod quia manifesto falsum est, non con-
 futabo. Idem doctus vir collegit magnam suam
 amplissimæ huius summæ: vbi maior pars redi-
 genda ad variationes casuum; quas ipse quum in-
 telligeret, non posuit tamen; quum *sestertium* in
 genitiuo plurali, pro *sestertiis* aut *sestertio* legit.
 Hæc lector studiosus corrigit. vt in illo Suetonii
 in Iulio, L. *Sexagies HL. margaritum mercatus est.*
 Othomanus legeret *sestertium*: nos vero *sestertio*.
 Sic Philippica secunda: *Syngrapha HS centies per*
legatos viros bonos, sed timidos, & imperitos, sine
Sextii, sine reliquorum hospitum Regis sententia,
facta in gynæceo. Rursus idem doctus vir hæc lege-
 ret *sestertium*: nos *sestertiis*. Apud Velleium de
 C. Curione: *An accepto centies HS fecerit. An hic*
dicet accepto centies sestertium, non sestertio? Nu-
 gæ. Quis ferat ita loquentem? Adducit postea lo-
 cum ex Capitolino, vbi mendum, insigne odora-
 tius non est: *Omne autem conuiuium aestimatum di-*
citur sexagies centenis millibus sestertium. Quod
 quid sit, qui Latine sciunt, non intelligent. Legen-
 dum enim *sexagies centies millies sestertio*. Retro
 ratio concepta est, more Græcorum, & Hebræo-
 rum; quum prisca Romani ita dicturi fuissent,
millies centies sexagesies sestertio. Negari non po-
 test hanc lectionem ab erudito viro intellectam
 non fuisse. Locum ex IIII Historia Taciti addu-
 cit Othomanus, vbi mendum tollendum est:

Quum

*Quam ex funere Reip. ruptis consularibus spoliis septuagies sestertio signatus, & sacerdotio fulgens. Vbi sine villo dubio legimus, septuagies sestertio saginatus. Doctissimus vir posuerat dignatus. Sed neque consultius in Suetonii Vespasiano xix. Vt audist 222 centies, locum illū interpretatur sestertium centies, ita vt sestertium sit genitinus pluralis. Quis enim Latine intelligens dixerit centies millia sestertium? Grammatica patitur centies mille, vsus non admisit. Quis dubitare possit, ibi legendum sestertis centum? Idem error apud Ciceronem ad Atticum lib. xi. Epist. xx: Diodorus mortuus est. reliquit nobis HS fortasse centies. legendum enim centum. id est, sestertia centum. Minus assequitur illud Suetonii in Galba: Livia mortua testamento pane ditatus est. HS nanq. quingentes, quum praeipuum inter legatarios habuisset, quia notata, non perscripta erat summa, herede Tiberio legatum ad quingenta reuocante, ne hoc quidem accepit. Locus est luculentus, & ex iis, quae supra adduximus, facilis explicatu. Livia scripserat HS 100 PRÆCIPITO. Diuinandum est, vtrum hae notae quingentes sestertium, an quingenta sestertia designent. Hinc Tiberius ansam circumscribendi legatarii captauit, quod interpretatio in notis ambigua est, eodem modo, quo Epistola v lib. vi ad Att. Ego tua gratulatione commotus, quod ad me pridem scripseras; velle te bene euenire, quod de Crasso domum emissens. Enti eam ipsam domum xxxv. Paulus Manutius male eam summam interpretatur. Incertum vtrum tricies quinquies sestertio, an triginta quinque sestertiis. Vel-
lecius lib. ii. Mandetur deinde memoria severitas iudiciorum.*

Indiciorum : Quippe *M. Cato Consularis*, *M. Cato* nis nepos, *Africani sororis filius*, *repetundarum ex Macedonia damnatus est*, quum *lis eius* *iiii m. aestimaretur*. Nemo non videt ex voce eius faciendum ei *hs*. Sed *quatuor millibus sestertiorum*, an *sestertio quater milles* legendum, dubitari possit. Apud *Ciceronem* in *Verthinis* *xv i i i m.* non *i i i i m.* legimus. quum de hac re bis loqueretur. At *vir eruditus* in *Suetonii Galba* ait a *Liuvio* in testamento scriptum fuisse *hs qv lxx*. Quis unquam ita scripsit, ut quum notulis 10 possit *quingenta* designare, id pluribus literis, truncata voce, quomodo nemo unquam scripsit, mallet exponere? Manifestum est eum errare. ut in illo ex *Verrina* *i i i i*. *Sestertium undecies numerata esse*. probat hanc lectionem; veterem, quæ *numeratum* retinebat, damnat. Nos contra. Idem non multo post utramque lectionem probat. nos negamus *undecies sestertium nummum*, item *undecies numerata* Latinum esse. Hoc indignum tam disertio viro. Concludimus igitur, *Decies*, *centies*, *millies*, & omnia eius formæ amplificatiua omnium casuum attentos, & omnium adiectiuorum casus recepisse. Hoc *decies*, huius *decies*, *decies amplū*, *decies amplius*, *decies amplo*. Sic *decies sestertio*, *decies sestertii*. &, toties *sestertio*, toties *sestertii*. *Seneca Epist. xcv*: *Et toties tamen sestertio adiciales cana fortissimis viris constiterunt*. Ita habent scripti codices, & editi antequam *Mureti* editio prodiret; qui, nisi fallor, auctor est istius mutationis. Atqui *Seneca* toties *sestertio* dixit, id est, tam immani summa. Neque profecto causæ erat, cur aut *Murerus* lectionem mutaret, aut alii docti de ea dubitare & velitari

velitari nondum desinant. Sed considerandum fuit, quod dixi, hæc aduerbia amplificatiua esse nomina substantiua, & propterea *centies sestertium* dici posse, quod *sestertium* sit adiectiuum, Charisius: *Nec statim centies nummum dicere possumus, sed centies sestertium*. Verissime quidem ille, sed causas non apponit, aut nesciuit. Nescit enim, aut non aduertit, *sestertium* esse adiectiuum. At ille putat esse genitiuum pluralem, vt *nummum*. Miratur igitur, quod quum dicatur centies sestertium, non dicatur tamen centies nummum. Non igitur dicimus *accepto decies nummum*, neque *acceptis decies sestertium*. Hæc enim barbara sunt. Esto hæc regula: Numquam genitiuum cum amplificatiuis iungi. Non enim dicimus *centies nummum*, vt recte monet Charisius, & Varro. Præterea: Numquam amplificatiua pluraliter enunciari. Non enim dicimus *hæc decies, hæc centies*. in Verrina III. *Hinc HL quaterdecies P. Tadio numerata*. scribendum, *numeratum*. Gellius lib. XII. *A P. Sulla; quitum reus erat, mutua LLS vicies tacite accepit*. Imo *mutuum*. Sed infinita extant passim apud auctores multitudinis numero scripta, quæ ad singularem numerum restituenda sunt. Satis est attentum lectorem monuisse. Liuius lib. XI. *Sestertium nummum quater & vicies ab eis est exactum*. Tollatur *quaterdecies*. Iam enim ex Charisio intellexisti, non dici *decies nummum*. Apud eundem XLI. *X pondo auri & argenti ad summam sestertium decies in ararium retulit*. Legendum *sestertii*. Apud Senecam nondum locus animaduersus est Quæst. I. cap. XVI: *Hunc diuitem auarum sestertium millies seruum*. Legendum *sestertii*.

sestertia. Tacitus : *Bis & vicies mille les donationibus Nero effuderat.* Scribendum, *Bis & vicies milles sestertium*. Martialis propter versum, licentia poetica dixit decies centum millia. In soluta oratione esset decies centena.

Si dederint superi decies mihi millia centum. Solinus amplificatiuam summam amplum sestertium vocauit, cap. xl. *Denique basilisci reliquias amplo sestertio Pergameni comparauit.* Amplum sestertium putamus esse DECIES, quod Horatius vocauit solidum.

Scilicet vt decies solidum exorberet. —

ea enim est ampla summa. Non enim est numerus, vt placet doctissimo Turnebo, sed numerus, & abstractus. Budæus non semel perstringit eos qui censent se sestertium esse rectum, aut quattuor casum, quum, inquit, is sit genitiuus. Notandum vero, quod supra monuimus, tam simplam, quam amplam summam, iisdem notis concipi solitum fuisse, vt quia error in ambiguo lectionis committi posset, magna attentione opus fuerit: quemadmodum vidimus in testamento Liviæ apud Suetonium Galba. Legimus itaque apud Plinium: *A Gange amne, ostioque eui, quo se in eorum Oceanum effundit, per Indiam Parthienamque, ad Myriandron urbem Syria, in Issico sinu positam* L. l. m. xv passuum, decem & nouem. Martianus Capella hæc, vt solet, ex Plinio exscribens non notis, sed perscriptis verbis, ita extulit: *quinquagies bis centena quindecim millia*. Tamen ex Plinio quod centena non possunt erui, nisi per interpretationem. Rursus apud eundem: *Latitudo autem terra à meridiano sua, ad Septentrionem dimidio fere mi-*

nor colligitur LIIII M. LXII. possumus interpre-
tari quinquaginta quatuor millia passum, sexa-
ginta duos. Sed Martianus amplificatiue: quin-
quagies quater centena sexaginta duo millia. Pli-
nius: Longitudinem Europa & Athenodorus, atque
Isidorus a Tānāi, ad Gades, LXXXI I. XCII I I. Puta-
rit aliquis esse octaginta duo millia nonaginta
quatuor. Martianus: Octogies bis centena nona-
ginta quatuor. scilicet, millia passum. Itaque qui
huic dubio occurrere volebant, simplicem sum-
nam addito N. scribebant HS. V. N. sesteritiis
quinque nummum. HS. V. autem est sesteritio quin-
quies. Quod autem attulimus de amplificatiuis
aduerbiis per omnes casus vsurpatis, id fecimus,
non quia nemo id aduerterit; aduerterunt enim
Budæus, & Othomanus, alii; sed quia vterque, ac
præsertim Othomanus; non raro in iis, quæ ad-
ducunt, testimoniis peccarunt, quorum quædam
superius correximus. Sic apud Livium lib. XLV,
hodie editum est: X pondo auri & argenti ad sum-
nam sesteritium decies in ærarium retulit. Vbi
idem doctus vir non vidit, legendum esse, sester-
tii, ut in illo Annalis I I apud Tacitum: Inlectus a
diuo Augusto liberalitate decies HS. putat sester-
tium legendum. vbi eadem hallucinatio. Nam
sestertii scripserat Tacitus. Sed infinita sunt, quæ
ille præpostere legit, ut mediocriter docto consta-
re potest. Plinius de Cipro lib. XI I I, cap. XV: Ex-
stat hodie M. Ciceronis in illa paupertate, & quod
magis mirum est, illo auro, emptæ HS X. Memora-
tur & C. Asinius sesteritio undecies. Vbi mirum in
modum Budæus hallucinatur, qui putavit esse se-
stertiis decem, & sesteritiis undecim. Mirum veto
decies

decies sestertio mensam Ciceronis emptam dici a Plinio, a Tertulliano autem quingentis millibus: hoc est dimidio, quam Plinius dixit. contra Asinii Galli duplo, id est decies sestertio, non undecies sestertio, ut perhibet Plinius. Itaque Petrus Ciacconus Hispanus, vir acri iudicio, legebat HS. D. id est, ut ipse interpretabatur, sestertiis quingentis. Sed hoc esset quingentios sestertio. quæ summa est immanissima. Sic in Vita Persii a vetustissimo Grammatico conscripta: *Reliquit circa HS. xx matri, & sorori.* Haud dubie intelligendum, sestertium viages. At si scriptum fuisset HS. xx. N. essent sestertia viginti. ut, quod Ciacconus volebat, si scriptum esset HS. D. N., essent sestertia quingenta. In eadem Vita statim post: *ut daret Cornuto sestertia, ut quidam dicunt, centies.* Nemo non videt legendum esse *sestertium*. Sic eiusdem optimi Grammatici Glossæ à nobis olim excerptæ, in Sat. IIII, de Crispino oratore: *Possedit bis 60 HS. Intelligit bis milles sestertium.* Addita notula N, fuisset *bis millena sestertia.* Quæ quidem nota in veteribus saxis & libris extare videtur, ob eam causam, ne summa simpla pro ampla accipiat, Aliquando non apponitur, si adiectivum, aut participium plurale antecedit: ut in illo monumento: HVC. MONUMENTO. EX. TESTAMENTO. LEGATA. SVNT. HS. VII. A. SEMPRONIO. SEVERO. Est simpla summa. Hoc est sestertia septem. Quod si LEGATVM scriptum fuisset, ea esset ampla summa, nempe Sestertium septies. Romæ in S. Casarii ad Tiberim: L. TARQVITIO. L. P. POMPE. STRVSCO. SVLPICIANO. SCRIBÆ. QVÆSTOR. EX. TESTAMENTO. D. HS. XX. Ambiguum, utrum datum sestertium

tium vicies, an data festertia viginti. Et multa alia præterea, quæ lectori obseruanda relinquimus. Romæ ante hortos Carpenſes: PROCVR. TRIVM. PROV. GALL. LVGV DVNENSIS, NARBONENS. ET. AQVITANIÆ. AD. SS. LX. PROC. ALEX. PELVSI. AD SS. C. id est: Procuratori trium Prouinciarum Galliæ, Lugudunenſis, Narbonenſis, & Aquitanix ad festertium sexagies. Procuratori Alexandriæ Pelusi ad festertium centies.

Nunc exiguum spicilegium faciemus quorundam locorum selectorum apud veteres auctores, qui animaduersione opus habent. Plinius libro xxxv. cap. lxi. Namque quum in prædâ vendenda res distraxisset, & Rex Attalus sexdecim libris emisset Aristidis tabulam &c. pro sexdecim libris, legendum sexcentis millibus. Lapsus facilis. id est. 12500 scutatis Solaribus.

Valerius Maximus lib. lxi. cap. i. Fabricius a Samnitibus, quos uniuersos in clientela habebat, denos æris, & quinque pondus argenti, &c. Manifesto legendum dena æris, scilicet pondus. duplum pondus auri quam argenti: ubi Othomanus legit decies æris, quod supra ostendimus barbarum, non Latinum esse. Minus vitiose editio Pighiana, decem æris.

Liuius lib. xxi de ludis votiuus Q. Fabii Maximi: Eius rei causa ludi magni voti æris cccxxiii millibus, triente. Mutila oratio. Scripsit Liuius: Eius rei causa ludi magni voti æris cccxxiii millibus, trecentis triginta tribus, triente. Plutarcho auctore, cuius verba: *ὅτι ἡ τιμὴ τοῦ ἱεροῦ*
αἰεὶ

ἔξεν ὑπὸ σικεργίων τριακοσίων τριάντα βίαν, καὶ δινάρια
 βιακοσίων βιάνοντα τριῶν, ἐπ' ἑκτημορίου πενήντα.
 Duo errores; alter librarii; alter Plutarchi. Plu-
 tarchi quidem æreos nummos σικεργίαι ἀντὶ δακ-
 τήρων interpretantis: Librarii, quum Plutarchus
 scripserit: ὑπὸ σικεργίων τριακοσίων τριάνοντα τριῶν χα-
 λιάδων, καὶ τριακοσίων τριάνοντα τριῶν, ἐπ' ἑκτημορίου πενή-
 ντα. Quam ridiculum enim, postquam fester-
 tiorum meminisset, totidem denarios pro minore
 summa subiicere? Budæus recte suspectum de
 mendo locum Plutarchi habuit; sed Orthomani
 sententia longe discedit a vero, neque ullum ope-
 ræpretium est confutare. Contrarius error est eius-
 dem Plutarchi sestertios pro drachmis accipien-
 tis. Cicero pro Sexto Roscio: *Bona patris huius-
 ce Sexti Roscii, quæ sunt sexagies, quæ de viro for-
 tissimo & clarissimo L. Sulla duobus millibus num-
 mium sese dicit emisse L. Chrysogonus.* Plutarchus
 hæc interpretans: αὐτὸς ἐωνήσατο διχαλίων δραχμῶν,
 imo διχαλίων σικεργίων, hoc est πεντακοσίων δραχμῶν,
 vel potius δινάρων dicere debuit. Idem error Stra-
 bonis libro v. in fine: ὥστε ὑπὸ λιμῇ διακοσίων δρα-
 χμῶν πενήντος μύδης. Plinius lib. viii. cap. lvii.
*Venisse murem ducentis nummis Casilinum obsi-
 dente Annibale,* hoc est, πεντήκοντα δραχμῶν.

Plutarchus in Camillo: ὡφλετὶ μὲ δίκην ἐρίμην
 τίμημα ὑπὸ ἑκατὸν καὶ πεντακισχίλιων ἀσταρίων ἔχουσα, ὃ γίνετο
 πρὸς ἀργυρίου λόγον χίλια δραχμαὶ καὶ πεντακισχίλια. ἀσ-
 τάρειον γὰρ ἦν τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ δινάριον ὅπως ἐκαλεῖτο.
 Plutarchus scripserat: ὃ γίνετο πρὸς ἀργυρίου λόγον χί-
 λια δραχμαὶ καὶ πεντακόσιοι. Ἀσταρίων γὰρ τὸ τὸ ἀργύ-
 ριον.

Apud Liviū viii. *Vestigal quoque eius Cam-*
 F 3 *panus*

panis populus iussus pendere in singulos quotannis
(fuere autem mille & sexcenti) denarios nummos
quadringentos quinquagenos. Quis non videt tē
denarios abundare? Neque enim Liuius denarium
nummum, sed denarium tantum vocare solet: ne-
que adhuc denarius Romæ signatus erat, ut do-
cet Plinius, & nos in Eusebianis.

Apud eundem libro xxxi i i. Τὸ ἐν τριumphῳ
argenti denarios triginta quatuor millia, & quin-
gentos quinquaginta. Neque proba est locutio, ne-
que summa digna triumpho florentissimis rebus
Romanis. Legendum, denarium trecenta quatuor
millia: quo modo locutus est lib. xli. Τὸ ἐν τῷ
triumphῳ denarium cccvi i millia, & victoriatum
lxxxv millia, dcc i i.

Appianus Ciuium ii. Διόμω τὰ πντακχίλια πέν-
τα ὅτε ἄλλον, φρασιώτε μὲν ἀνὰ πντακχίλια δρε-
χμαῖς Ἀ'ήναις, λοχαγῶ δ' αὐτῷ τὸ διπλάσιον, ἢ τοῖς δι-
μύτοις ἐκάστῳ μὲν Ἀ'ήνιόν. Lege, πντακχίλια δρε-
χμαῖς cx. Suetonio in Iulio, xxxvi i i. Sic contra
alibi πντακχίλια pro πντακχίλια.

Dion in Claudio: Τοῖς ἀργυροῖς πέντε ἢ εἴκοσι
δραχμαῖς ἴσους. Iosephus de Claudio: Δορυῖ δ' εἰς πε-
μασεύλιν πντακχίλια δρεχμαῖς. Sane πέντε ἢ
εἴκοσι non sunt πντακχίλια. Sed antiquarius, qui
Dionem exscripsit, πέντε ἢ εἴκοσι δραχμῶν posue-
rat. Nam & est χιλιάς. Itaque πέντε ἢ εἴκοσι δρεχμῶν
χιλιάδων scripsit Dion, non πέντε ἢ εἴκοσι δρεχμαῖς.
Idem dixit Spartianus in Didio: Sane quum vice-
na quina militibus promississet, tricena dedit.

Cicero Attico lib. i. Epist. v. L. Cinnia lls xxc
constitui me curaturum. Lege lls xx ci d. minima
mutatione, hoc est, sestertia viginti millia.

Dio

Dio lib. xli. de Casare Dictatore : Ἀπὸ τῶν
 μισθίων πέντε ταχέως ἐν ἑσχαμίᾳ ἐν ἀργυ-
 ρίῳ, ἢ χρυσίῳ κατέβη. Lege : πέντε ταχέως μισθίων.
 Porro potest vox δαχμῶν sine detrimento senten-
 tiæ abesse, quod putamus verum esse.

Apud eundem lib. lvi. Τῶν δὲ γυμνασίων τισὶν
 ἔδωκε τὸν Ὀδοκώτην ἔμισθον, καὶ ὅν ἐδεῖται αὐτοῖς ἐδέναι
 ἑστῶ δὺς ἡμῶν μισθίων ἀεὶ αἰῶς κληρονομίᾳ ἔξω, σωτηρία,
 ροὴ τῶν πτωχῶν. Mendum manifestum. Reponen-
 dum : ἐδέναι ἑστῶ δὺς ἡμῶν μισθίων ἀεὶ αἰῶς
 κληρονομίᾳ.

Cicero in Verrem : Sestertium quadringentes
 accepisse, ea arguo contra leges. Plut. in Cicrone:
 Οὕτω γὰρ Βέρρου καταδικασθέντος ἐξ ὁμοίων τὰ πέντε μισ-
 θίων τιμωσάμενος τὸ δίκαιον ὁ Κικέρων διαβολῶν ἔχων
 αἰετὸν ἀργυρίου τὸ τίμημα καθύπερθε. Docti frustra
 de mendo suspicantur. Cicero Verrem quadrin-
 genties quidem accepisse dixit, quum tamen tri-
 cies sestertio litem ei æstimari pecunia corruptus,
 quod Græce dicitur καθύπερθε hoc est causam pro-
 dere : quo nomine καθύπερθε δίκον Athenis prodi-
 τα. Glossæ : Πραγματικὴν ἑστῶν : καθύπερθε τὴν ἀνδ-
 ριαν.

Tacitus Historia secunda, de Vitellio : Ipse ab-
 undatus, si præsentiibus funeraretur, nec longius
 consultatus, novies lls paucissimis mensibus inter-
 vixisse creditur. Deest nota m. novies m. lls. hoc
 est novies millies sestertium. Zonaras de eadem
 re : Πέντε πάντων ὁμοίων δὺς μισθίων μισθίων ἐν
 χλῆσι πέντε τοῖς αἰῶσι ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῶν χρόνῳ τὰ δὲ
 πρὸ αὐτῶν δεκαπενταετία. Locus est luculentus, sed
 insigniter mutilus. Nam Zonaras ita scriptum re-
 liquerat : ὁμοίων δὺς μισθίων μισθίων, ἐν χλῆ-
 σιν.

ἀνδρῶν πεντακοσίαι. Nouies milles sesterium sunt denarii, vel, ut ipse loquitur, drachmæ 12500000, quæ sane sunt ἑκατὸν δύο μυριάδες μυριάδων, ἢ χίλιαι πεντακοσίαι μυριάδων. Hoc est, ut vulgo logistæ loquuntur, Regalium Castilienſium, aut Iuliorum Pontificiorum miliones ducenti viginti quinque, Scutorum moneta in Italia, miliones viginti duo, & præterea scutorum quingenta milia, aut miliones viginti duo semis scutorum moneta. Franciſci nūmi 18750000 scutorum Solorum. Tantum potuit abſumere gurgis ille,

Plutarchus in Cæsare: Ὁ Κάτω ἔπειτα τῶν οὐγκλητῶν ἀπορίσαι σπηρίων ἑμμίσθον· ἔξ δ' αὐτῶν δὲ πεντακοσαί πεντήκοντα μυριάδες ἐπικύβητος περὶ τῶν τοῖς ἄλλοις ἀναλώματων. Legendum sine dubio: ἐπικύβητος πεντήκοντα μυριάδες. Nam idem in Catone, de eadem re loquens, hanc summam mille ducentis quinquaginta talentis æquat. Verba eius sunt: Ὁ Κάτων φοβηθεὶς ἔπειτα τῶν βελῶν ἀναλῶσθαι τὸ ἔσθον, ἢ ἀνέμωτον ὄχλον εἰς τὸ σπηρίον, ἀναλώμαθ' ἢ ὅτι εἰ μὴ τὸ χιλίων ἢ δικιοσίαν, ἢ πεντήκοντα τεκάωντα. Sane ἐπικύβητος πεντήκοντα μυριάδες δραχμῶν, hoc est 7500000 drachmæ, sunt 1250 Talenta.

Budæus, & cum secutus Georgius Agricola, ambo eruditissimi viri, ἔσθον ἔσθον ex oratione περὶ φορμῶνα interpretantur fossis sesquiesimum, id est, præter drachmam, sextam partem drachmæ, nimirum obolum: ut præter centesimam vsuram, quæ est drachma mensura, obolus quoque accedat, & annua vsura sit drachmarum κει··· Putauit Budæus ἔσθον τόκον, ita dictum, quemadmodum ἔσθον λόγον apud Logistas. Ἐπειτα λέγεται dicitur, as, & sexta pars assis, ut sunt vi··· ad vi·.

At

DIE. VIII. KAL. OCTOBR. NATALI. DIVI.
AVGVSTI. EROGENTVR. EX. ARE. Quæ alibi ci-
tauimus. Perspicuum autem est denarios de esse
centesimam vsuram quinque milliū denariorum.
Quod autem Volusius Martianus addit, siue vna
conuenerat, vnum D siue sicilicum; siue plures,
tot Sicilicos poni solere, intelligitur de centesima
centesimæ, qui est $\text{Ϡ} \text{Ϡ} \text{Ϡ} \text{Ϡ} \text{Ϡ}$, Ϡ ἀρταμίσκος , cuius
exemplum extat in veteri inscriptione Neapolita-
na: HEREDES. VIRO. PATVI. INOCL. MYLTEN-
TVR. SORTI. VNA. CVM. ANATOCISMO. BINAE.
CENTESIMAE. VSURAE. PROPTER. NEGLECTAM.
RELIGIONEM. SEPVLCHRORYM. Videtur vero hæc
vsura propria Græcorum fuisse, & ita accipien-
dum esse locum Pomponii Atellanatii in Pasto-
ribus:

— *quæ tuleram tecum decem millia*

Victoriatum, Græca mercede silico

Curam ut occuparem. —

Nam merces est fœnus. Horatius.

Hic quinquæ capiti mercedes execat.

Nam x millia Victoriatum sunt quinque millia
denarium quorum vnciarium fœnus annuum, de-
narii de. & rursus ipsorum de vnciarium fœnus
Romæ lxxi denarii. Ita Græca mercede, hoc est
 ἀρταμίσκος binæ centesimæ vsuræ, fœnus annuum
quinque milliū denarium erit DCLXXI denarii.
Græcam mercedem igitur intelligimus DCLXXI
pro v. m. Nam Romani non ha-
bent quo exprimant ἀρταμίσκος . Ergo proprium
Græcorum, non Romanorum.

Vsuræ semisses. $\text{Ϡ} \text{Ϡ} \text{Ϡ} \text{Ϡ} \text{Ϡ}$ δὴ τρεῖς ὀβολοίς . in iure
Constantinopolit. $\text{Ϡ} \text{Ϡ} \text{Ϡ} \text{Ϡ} \text{Ϡ}$. cuius te-
stimo-

Simonium exeat in luculentissimo saxo Barcinonensi: DO. LEGO. DARIQUE. VOLO. X. VII. D. EX. QVORVM. VSVRIS. SEMISSIBVS. EDI. VOLO. QVODANNIS. SPECTAC. PVGILVM. DIE. IIII. IDVVM. LVNI. VSOVE. AT. X. CCL. ET. EADEM. DIE. EX. X. CC. OLEV. IN. THERMIS. PVBLIC. POPVLO. PRAEBERI. ET. TECTA. PRAESTARI. EA. CONDICIONE. VOLO. VT. LIBERTI. MEL. ITEM. LIBERTORVM. MEORVM. LIBERTARVMQVE. LIBERTI. QVOS. HONOR. SEVIRATVS. CONTIGERIT. AB. OMNEVS. MVNERIBVS. SEVIRATVS. EXCVSATI. SINT. QVOT. SIQVIS. EORVM. AT. MVNERA. VOQVITVS. FVERIT. TVM. EA. X. VII. D. AT. REM. TARRAC. TRANSFERRI. IVBEO. SVB. EADEM. FORMA. SPECTACVLORVM. QVOT. SS. EST. EDENDORVM. TARRACONE. Legatum denaria septem, quingenti: vt tunc loquebantur: id est, denarium septem millia, quingenti. Semissis vsura in duo membra scissa: in ccl. & cc. denarios, qui fiunt vna ccccl. denarii, quod verum est. Sed vir & probitate & doctrina insignis Antonius Augustinus Archiepiscopus Tarraconensis, quum totum hoc saxum interpretaretur, non satis sententiam assecutus videtur. Nam illa, quæ mediocriter Latine peritus intelligit, quam præpostere accipit! ET. TECTA. PRAESTARI. VOLO. Mens testatoris hæc est, vt hæc facta tecta & bona fide præstentur sub conditione proposita, nempe excusatione seuiratus. qua conditione deficiente, legatum ad Rem. Tarraconensem transferri vult. At doctissimus vir intellexit, quasi testator voluerit liberas ædes sine mercede iis præstari, qui ad panegyrum illam se conferrent, quæ certe magna

gna est hallucinatio. Minus affectus est senten-
 tiam eorum: QVOS. HONOR. SEVIRATVS. CON-
 TIGERIT. Ea inquam ne minimum quidem affe-
 ctus est. Horum enim sententia est: Ad quos ex
 ordine contigerit, ut Seuii Augustales fiant, quia
 per orbem fiebant. Quos igitur contingebat ex
 ordine Seuiros Augustales fieri, illi hoc munus
 detrectare non poterant. Testator autem vult, ut,
 etiam si ordo & successio eos vocet ad munus seui-
 ratus, tamen eius muneris excusationem conse-
 quantur. Nam honorem quidem seuiratus eos
 recusare non vult, quoties ex successione ad illud
 vocabuntur, sed ab oneribus excusari. Sumptus
 enim magnos eos, qui seuiratu Augustalitatis
 fungerentur, sustinere testatur Kapor ex testa-
 mento M. Megonii, in quo testator Reipublicæ
 Petilinorum vineam suam legat, ut ex semissibus
 vsuris eius Augustales facilius onera functionis
 suæ sufferre possint. QVOD. IPSVM. AD. UTILI-
 TATEM. REIP. N. PERTINERE. EXISTIMAVI.
 FACILIUS. SVBITVRIS. ONVS. AVGVSTALITA-
 TIS. DVVM. HOC. COMMODYM. ANTE. OCYLOS.
 HABENT. Aññi: P. DECIMIVS. P. L. EROS. ME-
 RVLA. MEDICVS. CLINICVS. CHIRVRGVS. OCY-
 LARIVS. VI. VIR. HIC. PRO. SEVIRATV. IN.
 REMF. DEDIT. HS. ∞ ∞. Videmus hic pro se-
 uiratu collata HS M M. Illud vero leuissimum
 videbitur, quod dicam, mihi vero prætereundum
 non videtur ob id, quod quum leuissimum sit,
 tanto viro ansam errandi dederit. In inscriptionis
 initio est ATLECTVS. AB. ANTE. quod est idem
 quod simpliciter ante. VI INANTE apud Proper-
 tium nihil aliud est, quam ante. Rauennæ saxum:

NEQVE,

NEQUE. AB. ANTE. ALIAM. PONAT. Id est *οὐκ*.
 Aliter in inscriptione Romana: FVNDI. HVIVS.
 DOMINVS. INFANS. HIC. IACET. SIMILIS. DEO.
 HVNC. ABANTE. OCVLIS. PARENTIS. RAPVE-
 RVNT. NYMPHAS. Nam ibi est, quod Bibliis Græ-
 cis, & Nouo Testamento *ἡμεῖς* *οὐκ* *οὐρανοῦ*.
 Sunt & alia ab illō maximo viro aliud agente ex-
 posita, quæ libens omitto. Plinius autem lib. XII de
 vini generibus loquens vſuram semissem ciui-
 lem, ac medicam vocat. Sed vetustissima videtur
 apud Atticos *ἑξαμηνίαι*, siue sextantalıs, quum obo-
 lus menstruus in minam datur. Nam ideo veteres
 Attici *ἑξαετήριον* fœneratorem vocauerunt, quia
 prima vſura fuit *ἑξάς ἑξαμηνίαις μηνῶν*. Aliud ex-
 emplum semissis vſuræ in saxo Ferentino: HIC. EK.
 S. C. FVNDOS. CEPONIAN. ET. ROIANVM. ET.
 MAMIAN. ET. PRATVM. EX. OSCO. AB. R. P.
 REDEM. LLS. LXX. M. N. ET INAVIT. R. P. RED-
 DID. EX. QVORVM. REDDITV. DE. LLS. IV. M.
 CC. QVOD. ANNIS. VI. ID. MAI. DIE. NATAL.
 SVO. PERPET. DARETVR. PRÆSENT. MVNICIP.
 ET. INCOL. ET. MVLIERIB. CRVSTVL. P. L. & C.
 Nam III. M. CC. LLS sunt manifesto semissis
 vſura LXX millium ſeſtertium. In luculentissimo
 monumento, quod extat Bergomi in æde S. Bene-
 dicti. Ex vſuris legati HS C. N. Testator vult ero-
 gari -x- ccc inter præſentes: deinde inter propin-
 quos -x- dccc & tempore parentaliorum -x- cc.
 & in cõſonas -x- l. Summa denarii M ccc. Ad se-
 miſſes vſuras deſunt cc denarii. Nam HS C M.
 vel, quod idem eſt, -x- xxv. M. dant ſemiſſium vſu-
 rarum nomine -x- M D. Illud vero quis intelligit
 in eodem marmore? SCHOLAE. VEXILLARIOR.

LARGI-

LARGITVS. EST. LLS. XXX. N. EX CVIVE.
 SYMMAR. REDITV. QVODANNIS. DIE. SS. NA-
 TALIS. BIVE ANDE. STATVAM. LECTIST. EX. -X-
 CCL. PONANT. SPORT. -X- CCL. INTER. PRÆ-
 SENT. SIBI. DIVID. Reditus, siue commodum,
 aut vsura 8s. xl. MILL. id est Denariorum ait
 esse ccl. & ccl. -x- id est quingentos denarios.
 Atqui quingenti denarii est dimidium totius for-
 tis. Quæ hæc est vsura? ut c. dent l?

Τὸ ἑξῆς ἀπὸ Δημοσθένους exponitur
 ab Harpocrate & Suida, quum tres oboli pro
 tetradrachmo fœneratori dantur. In Minæ sunt
 tetradrachma xxv. proinde in minam redeunt fœ-
 neratori oboli lxxv, quod est ὀβολὸν τῆς μινᾶς,
 octava pars Minæ, quemadmodum triobolum est
 octava pars tetradrachmi. Quod si vsura est men-
 strua, anno vestente fœnus æquatur drachmis cl.
 Est autem nauticum fœnus. Quare vna mina, quæ
 in sortem data erat, sesqui minam commodi lu-
 crabitur. Ita pro vna mina, duæ cum semisse fœ-
 neratori restituentur, quum navis ex negotiatione
 redierit. Sed non ita est. Nauticum fœnus erat
 diarium, non menstruum; item τὸ ἐπὶ ὀβολῷ in mi-
 nam dabatur, non in τετράδραχμον. Itaque in sin-
 gulas minas annui debebantur oboli κ' lxxx, quæ
 erant drachmæ clxxx. Xenophon ἀπὸ ὀβολῷ
 538. 43. ὃ ἔστι δὲ αἰ δέκα μινᾶ εἰσφέρει ἥντι. ὁ δὲ ναυ-
 τικὸν ἔσθ' ἐπὶ πλεονάζοντι αὐτῷ γίνεσθαι. πενὼβολοι τ' ἡρώδης
 λαμβάνοντι. ὃ δὲ γὰρ αἰ πέντε μινᾶ, πλεόν, ἢ ἡρώδου.
 Ex decem minis capientem triobolum diurnum
 ait lucrifacere quintam partem sortis. Et sane
 clxxx drachmæ sunt quinta pars decem mina-
 rum, & præterea $\frac{1}{2}$. Sed verum non est, quod ait,
 eandem

easdem CLXXX drachmas esse plusquam tertiam partem quinque minarum. Hoc verum erat, si CLXXX esset plusquam tertia pars $\chi\lambda\delta$.

Τόκος ἐν τριῶντι. Trientale fœnus, duo oboli menstrui. *Ἰσῆς καὶ Καντιφῶν*. *ἑξακοσίαι δραχμαὶ ὀνοστόμις*: sexcentis drachmis trientali fœnore occupatis: quæ sunt annuæ XXI III drachmæ. *Τρίτω ἱκανοῦς* in Iure Constantinopolitano.

Vsuræ besalis, qui *δύμιος* *τρίων* in Iure Orientali dicitur, exemplū habes l. XXVI. D. Mandati. *τόκος ἑκάστη μὴν ἑκάτε πέντε δροῦς τέσσαρες*. quaterni oboli menstrui in minam. octeni denarij annui in minam.

Vsuræ dextantalis, qui potest dici *τρίων* *ἑκαδὲς*, exemplum extat in lapide agri Bergomatis. M. CARBASVS. PATIENS. DEDIT. XXX. ET. PROFVNDI. DE. VSVRIS -X- III. QVOT. SI. IVVENTATES. EIVS. NEGLEXERINT. FILIO. EIVS. RETEAR. DEEBVNT. XXX. AVT. SI QVIS. HÆRES. FVERIT. Intelligere debemus triginta denaria, hoc est triginta millia denarium, quæ pariunt tria denaria, id est tria millia denarium. quod manifestum est fœnus dextantale. Nam quæ ratio est centum ad decem, eadem est triginta millium ad tria millia.

Vsuræ sesquialtere, hoc est XVI III in c. Canon XVII. Nicenus vocat *ἡμιόλιον ἀπαιτῶν*. Item Canon LI II. Laod.

In Collectaneis Gratianis MRC. 21. QVI. HS. XII. ANIPVELICAR. IVENSIVM. QVOD. AD. HS. XXX. MVVRIS. PERDUCRETVR. TESTAMENTO. RELIQVIT. Vult testator tandiu pedes Remp. legatura consistere, quoad ex vsuris, fors, quæ erat

XII sesteritia, perveniat ad XI sesteritia. Ponamus
 XII sesteritia vnciatio fœnori locata. XII millia se-
 sesteritium sunt: XXI millia denarium; & XL millia se-
 sesteritium sunt decem millia denarij. Ita Respubli-
 ca hoc casu lucrabitur vii millia denarij. Vsuræ
 vero annuæ centesima duodecim millium sester-
 titium sunt denarii CCCX, qui in vii millia dena-
 rium distributi dabunt annos XII, dies Iulianos
 CLXI. 6. Tot annos & tot dies legatum manebit
 peries Rempublicam: & postea ad heredes redibit,
 aut ad quos testator id pertinere voluerit. Et hoc
 quidem in vnciario fœnore. Aliter dicendum, si
 aliæ vsuræ fuerint: quod & puero pater.

Apud Senecam de ira III cap. XXV. mentio
 millesimæ vsuræ, quæ est decima pars centesi-
 mæ. hoc est χαλκοῖ δ' In decem mensibus dra-
 chma.

In testamento Græco tabulæ marmoreæ, quæ
 extat Neapoli: ΧΕΙΑΙΑ. ΚΑΙ. ΔΙΑΚΟΧΙΑ. ΔΕΙ-
 ΝΑΡΙΑ. MCC Denarii legantur, aut constituuntur
 in tutelam factorum quorundam. Eorum MCC
 denariorum fœnus est ΔΕΙΝΑΡΙΑ. ΔΙΑΚΟΧΙΑ.
 ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ. CCL Denarii, quod immane
 fœnus est. Sunt enim χαλκοῖ annui deni in drach-
 mam, siue denarium. Nam CCL denarii sunt χα-
 λκοῖ XII M. At fors sunt denarii MCC. Ergo deni
 æreoli, siue χαλκοῖ, pariunt denarium vnum. Pro-
 pterea & χαλκοῖ & χαλκολόγων, qui χαλκοῖς a debi-
 toribus nomine vsuræ colligebant, mentio fit in
 eadem eleganti tabula: Τὰς χαλκοῖς οἱ δὲ δανισ-
 τὰ κατὰ τὸν νόμον τῆς πόλεως τῶν Περσικῶν μισθὸς κατὰ
 τοὺς νόμους τῆς πόλεως.

Velleius scribit sesteritium septies milles depo-
 situm

situm à C. Cæsare ad ædem Opis occupatum ab Antonio. Idem Cicero non semel obiicit Antonio in Philippicis. Plutarchus ridicule eam summam interpretatur *παραχιλία τάλατα* in Antonio: ἢ τι γὰρ Καλπερρία πιδόουσα χρημάτων τὰ πλείστα κατέβητο εἰς αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ, εἰς λόγον τὰ σύμματα παραχιλίων ταλάντων. In Cicerone dixit *δραχμίας πεντακοσίας μυριάδας*. Prior summa sunt 24000000 drachmæ, posterior 25000000. Vtraque immane quantum sestertium septies millies excedit, quæ sunt tantum 17500000 drachmæ. hoc est: *δραχμίας ἐννεακόσια ἑκατάδρακα τάλατα, μυᾶ ἑκοσι*: nempe Scutorum Franciæ Solatorum milliones duo, milia quadringenta quinquaginta octo, trecenti triginta tres, cum trichte.

Suetonius Caligula xxxvi i, in fine: *Totumque illud Tiberii Cæsaris vicies ac septies millies LLS non toto vertente anno absorpsit*. Sunt sestertii 2700000000: denarii 675000000. hoc est *ἑξακοτὰ ἑπταχιλίας πεντακόσαι μυριάδες*. Milliones quinque, sexcenta viginti quinque millia Scutorum Franciæ Solatorum. vel *πίντη μυριάδες, μυριάδων, ἑπταχιλίας, πεντακόσαι*. Apud Dionem lvi i i: *Πίντη γὰρ μυριάδας μυριάδων, ἡ πεντακοσίας ἡ πενταχιλίας, ὥς ὃ ἔπερ, ὀκτώτε, ἡ δραχμίας, ἡ πεντακοσίας τοῦ θρασυειμένους ὁρᾶν εἶδεν ἐς τὸ τρίτον ἔτις μὲς θ' αὖτ' αὐτῆς τι δίδωσιν*. Prior summa concordaret cum Suetonio, si pro *πενταχιλίας* legeretur *ἑπταχιλίας*. Idem error a iobis animaduersus in Plutarchi Cæsare. vbi *πεντακόσαι πεντήκοντα* perperam pro *ἑπτακόσαι πεντήκοντα* excusum est.

Martialis: *Amphora vigēssi, modius datur ære quaterno*. id est, Amphora quinis sestertiis, mo-

G

dius

dus singulo datur. Duo hic miramur. prius, quod quum posset dicere *asse quaterno*, maluit dicere *are quaterno*, quum *as* nunquam nummū vnum significet, sed stipem & collectionem; neque possit dici *are quaterno*, vt neque dicimus *pecunia quaterna*. Deinde, quod tanta vilitas annonæ fuerit, vt modius quaternis assibus, id est nummo sestertio, daretur.

In Panegyrico Eugenti, de Mænianis Scholarum Augustodun. *Salarium me liberalissimi Principes ex huius Reip. viribus in sexcentis millibus nummum accipere infferunt: non quod non amplius tribuere commodis meis vellent, in quem multo maiora tam prius, quam postea, premia contulerunt: Sed vt TERCENA illa sestertia, qua sacra memoria magister acceperam, in honore priuati huius magisterii addita pari sorte geminarent. Sexcenta sestertia sunt centum quinquaginta denarium millia. qui sunt Solati solidi duodecim millia quingenti. An credemus stipendium magistri fuisse?*

Herodotus libro 111, 126, 127, numerans tributa, quæ a gentibus Dario pendeabantur, totum regnum Persarum *eis τοῖς α'* diuidit, in præfecturas *xx*, ex nouem & decem illis præfecturis, secundum dinumerationem eius, consurgunt *vii m. dc.* quæ ipse dicit esse *ix m. d. xl*. Rursus ex *ccclx* talentis scobis seu ramenti auri terdecies multiplicatis consurgere Talenta argenti *iiii m. dc. lxxx*. quod verum est. quæ cum *ix m. dc. xl* composita fiunt *xiii m. cc. xx* Talenta argenti. Atqui ille dicit esse *xi m. d. lx*. Ita nihil prorsus certi ex eius rationibus elici potest. Nam fuerunt tantum talenta *xi m. cc. lxxx* (aureorum Solatorum
7368000.)

73,68000.) In multis aliis deprehendimus illum hallucinari.

Domus Crassi viri Consularis empta est a Cicerone tricies quinquies sestertio. hoc est scutis Solatis Francicis 72916 $\frac{2}{3}$. Quæ profecto immensis summa est, Paulus Manutius Epistola VI. Cic. lib. V. exponit eam summam centum quinque scutatorum millibus.: Quid habebat in animo Manutius, quum ea scriberet?

Ex vetusto Codice Bibliothecæ Budensis producit vir doctiss. Ioachimus Camerarius Matthæi XXI. Η λήρα ἔχει ὑγίας 16'. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν ὑγίαν μερίζοντες ἄλλοις ὀνόμασι αὐτῶν κακλήσωσιν. Τὸ δὲ ἡμῖν τῇ ὑγίαν κατῆρα ἐκάλεσεν, διὰ τὸ ἐξαμφοτέρως τῷ ζυγῷ τὰς πλάστηρας ἰσορροπεῖν, τῷ ἡμίσει τῆς ὑγίας ἐν ἑκατέρῃ τοῖς μέρεσιν ἐπιτιθεμένῃ. ὅθεν τῇ ἰσορροπίᾳ τὸ κατόνθ', ἢ τὴν τῷ ζυγῷ ἰσοπῆτα, Σταθῆρ ἐπεκαλέσθη. ἔχει δὲ ὁ κατῆρ ἡμῖν τῇ ὑγίαν, σίκλος δύο. Πάλιν δὲ τὸ Σίκλον, δὲ ὅθεν ἡμῖν τῷ κατῆρ, τέταρτον τῆς ὑγίας, ἔχει λεπτά κ'. τὸ δὲ λεπτόν * ὀλκῆς μιᾶς ὅτι δέκατον, ὅγδοον τῆς ὑγίας. ὅθεν ποιεῖ καὶ ὁ βολός καλεῖται. ἐδίδου δὲ πρὸς δύο βολούς, καὶ ἐλάμβανεν ἄρτον, ἢ ἑπτά τι ὡς διαβόλῳ. Διὸ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ ναῷ, οἱ κερματισταὶ ἐκαθίζοντο, οἱ καλούμενοι κολλυβισταί, ὡς κατέστρεψεν ὁ Κύριος τὰς τραπέζας, οἱ τινες τὸ κακὸν νόμισμα ὅθεν τοῖς βασιλευσὶν (ἀργύρεος καὶ χαλκοῦ) διὰ τὸ ἐξ ἀργυρίου τὸ τετυφθαι εἰκόνα ἔχον βασιλικῶν μέγα μὲν εἶναι τῷ χαρῶματι καὶ τῇ ὀλκῇ, ὁ κακὸς ἀργυρεὺς, ὅστις ἔχει αὐτὸν δηναρίαν, ἔκαστος δὲ δινάριον ἔχειν ἀσάριαν ζ' [ξ'] τὸ δὲ ὑποφαιόμενον ἀργύρεον, καὶ μὴ δυνάμενον ἀγοράζειν ἄρτον ἢ λάχανον, ἢ τι τῶν βραχυτίμων, διδόναι τὸ κολλυβιστὴν τὸ μέγα ἀργύριον, καὶ ἀναλύειν αὐτὸ εἰς βραχυτίμια [βραχυτάτα] ἥτοιμα δηναρία καὶ ἀσάρια, κερματίζειν αὐτὸ, ὅστις ἐπὶ κολλυβίστην. ὅθεν

καὶ κερματίζαι καὶ κολλυβίζαι κέκλωται οἱ δραχμαί.

Exagium. Inde *saggio* pro minuta moneta, cuius Polus Venetus & alii Itinerarii libri meminerunt.

Glossæ: Οὐρανοὶ τόκοι. Δοῦ ἑκατοσῆς τρίτης. Vsuræ pupillares. puto obolos *viii* menstruos. Compositus est, enim hic τὸν θ' ἐν τῷ ἐπὶ τῷ, καὶ τὸν ἑκατοσῆς.

Velleius de C. Curione: *Hic primo pro Pompeii partibus, id est, ut tunc habebatur, pro Republica, mox simulatione contra Pompeium & Caesarem, sed animo pro Caesare stetit. Id gratis, an accepto centies has fecerit, ut accepimus, in medio relinquimus. At Valerius Maximus lib. ix, cap. i, sectione vi. sexcenties sestertium, non centies. Quin etiam turbat Seruius vi. Æneid. VENDIDIT HIC AVRO PATRIAM. Etiam, inquit, hæc licet generaliter dicantur, habent tamen specialitatem. Nam Laethenes Olynthum Philippo vendidit: Curio Caesari viginti septem millibus sestertiis Romam. Locus perplexus, vnde extricare me non possum.*

Heautontimorumenos Act. i. i. Scena i. i. *Huic drachmarum hæc argenti mille dederat munus, Infra: Post daturum mille nummum.*

Denarius vetus Romanus fuit fere *lxxx* speltarum, quot vetus Drachma Attica, quam Solon quadrante imminuit. Comparatum Terradrachmis T. Liuii.

Paracharax imum apud Cassianum legitur, adiectivum, (vt *Parach araximum numisma.*) pro quo Ciacconius legit *paracharachmum*, collat. i. cap. xx. *xxi. xxii. paracharaximum numisma.* At Ciacconius *paracharagmon*; & *paracharagmis*. male. *ἡ γὰρ ἀλυσὶς* est adulteratio monetae, nō autem

tem moneta falsa. Legitur apud Origenem Homil. III. in Leuit. & Homil. III. in Psalm. xxxvī, *Pecunia extra monetam formata*. hoc est, ἔξω τῆς ἀργυροποιεῖν καὶ χαλκῶν. At Ciacconius putat in Græco fuisse πνευμάτιον. Non intellexit, quid sit *Moneta*. Præterea nummus potest cudi extra monetam bonus, & non ἑξω χαλκῶν. Moneta tria significat: τὸ ἀργυροποιεῖν, vt hic. Τὸ χαλκῶν Iuuenali. Hieronym. ad Miner. & Alexandrum: *Vt si quis nummus adulter est, & figuram Caesaris non habet, nec signatus est moneta publica, reprobetur*. exemplar Plinio lib. 33. cap. 9: *Falsiq; denarii spectatur exemplar*. Tertio est nummus ipse,

FINIS.

RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM I N D E X.

A.

A B A N T E, ἀπ' ἐνόμων	93
Achaica moneta	46
Ἀχαιεῖν, pecuniam non habere	12
Ἀδρίαν & Ἰάδρον, quod plus est, abundans	26
Adulteratio nummorum	100
Aginetica moneta eadem cum Corinthiaca	47
Agneticus obolus	8
Areoli, stips, χαλκία. § 8. idem qui χαλκοί. 96. deni pariunt denarium vnum, scēnore immani	96
As graue	31
As numquam, aut rarò, nummum vnum significat	98
As Romanis, omnis pecunia	11
Athenum Scythicum	25
Ἀχαιοί, vox Turcica, quæ Græcis Ἀσπρο	58
Alexandrinum talentum	4
Ampli millenarii, qui	76
Amplificatiua numquam pluraliter enunciantur	80
Ἀνακτισμός	90
Ἀπαρτιλογία	20
Ἀπρτισμένη ψήφος	20
Ἀπρτισμένος ἀεὶδμός	20
Ἀπρτισμα ἀργυρίων, collectio certa, non species nummorum	2
Ἀργυρισμός, numeratio, quæ fit per nummos argenteos	56
Ἀργυρίον διδραχμῶν	56
As Romanis est solidum quid, non solum in re nummaria, sed in magnitudine qualibet.	9.
Asper nummus, recens cuspis	41
Ἀσπρι moneta Turcica	58

Ἀσάριον Græcis semper neutro genere 11

Asarium. vide Quadrans.

Asarius, adiectiuum. 11. intelligitur, nummus 11

Ases decem in argenteo nummo, seu denario. 85. postea sedecim 85

Ases duo cum dimidio, sesterius: postea quatuor 85

Ases graues & leues nulli, ita propriè dicti 30

As, pro asse. 11. & omnis ratio nummaria Aëris nomine appellata. 11. Sed As numquam pro asse dictum 11

As quaternum, Martiali 11

Auræa, Plauto, est nummus aureus, seu decem drachmæ argenti 16

Aureus, denarius erat duplus pondere ad denarium argenteum. 40. ex vncia vna, tales olim tantum quaterni cudebantur. § 4. idem aureus nummus dictus. § 2. valore vigecuplus § 2

Auri potestas in re nummaria (& ponderaria) decupla erat ad argentum 13

B.

B A A A N T I O N, Follis § 6

Bei, διμίσσον 7

Besaltera ratio, solidum cum besse, vt decem ad sex 8

Bessalis vsura, octo ex centum. 95.

Biduò, primâ productâ 67

Bilustre tempus 23

Binionci, nummi 64

Βεσχέ,

C.

Cinuerum, sic est nota centesimæ vsuræ 89
 Capita, aut Naulis, seu Naulis 58
 Caucum, calix 57
 Causam prodere 87
 Celsi Cornelii inuentum nouum, vnam sextulam denarii analogam facientis vni obolo Attico 40
 Centenarium, centum libræ auri signati 63
 Centenionales, nummi 64
 Centesima centesimæ, τὰς τοῦ κέντου, & ἀντομισμός 90
 Centies laxum 69
 Centies nummum, numquam dicitur 80
 Centussis, maximum ἀθροισµα apud Romanos. 9. centum asses ibid.
 Χάλαζα τετραπία 3
 Χαλκία, æreoli, stips 58
 Χαλκίος Athenis omnis pecunia. 11.
 Χαλκοῖοι qui 96
 Χρυσός, solidus 53
 Χρυτὶ ἐξ Philemoni; qui aliis χρυσὶ τρεῖς 19
 Χρυσὸν τέλειον dicendum, non χρυσίου, pro nomismate 20
 Cistophorus, qualis nummus. 46. eius ratio ad denarium, vt vii i ad xv. 46. tales quinque, æquales quatuor drachmis Atticis 48
 Commodum, id quod modum non excedit 24
 Copulæ sescunciarum 10
 Coqui merces quotidiana 14
 Corinthiaca moneta eadem quæ Aginética 47
 Corinthiacus obolus 8
 Cornus, vicesima pars Solidi 55
 Crassi domus quanti à Cicerone emptæ 99
 Curtus, idem quod Βερχύς 27

DA R N A M, vox Arabica, ex Græco Δραχμή 58
 Δραχμὴς, postea χρυσὴς, omnis aureus nummus, quamuis in Græcia percussus 52
 Daricus ad Solidum est ἡμιόλιος, & habebat se vt iii ad ii. 54.
 55. idem cum statere aureo. postea Philippicus dictus. 52.
 tales quinque, idem quod Mina argenti, 13. viginti drachmis argenteis valebat 13
 De, particula priuatiua 8
 Δικάλτηρον, æreoli cxxx i i & triens. 9. minus ἀθροισµα argenti apud Siculos ibid.
 Decargyri, nummi 64
 Δεκατέλειον, & ὁλὴ τέλειον χρυσὴς, pro eodem 13
 Decies, centies, millies, amplificatiuæ voces, articulos omnium casuum; & casus omnium adiectiuorum receperunt. 79. sed ipsa sunt indeclinabilia ibid.
 Decies centies millies, substantiuè sumpta 76
 Decies, de sestertis intelligendum 76
 Decies, hoc decies 76
 Decies laxum 76
 Decies plenum 76
 Decies, transiit in naturam substantiuæ 69
 Decies, sunt decies centena millia sestertium, seu viginti quatuor myriades quadruplicata 77
 Decuma pars Herculanea dicta. 14.
 Decussis, decem asses. 9. modicum ἀθροισµα apud Romanos 9
 Δημερίπων νόμισμα Siculis, idem quod Drachma auri, dimidium Darici 13
 Δημερίπος idem quod Δημερίπων, nummus aureus 3
 Demens,

Denarius, qui mentem non habet 8
 Denaria decem; id est decem millia denariorum 71
 Denarii CCL sunt xreoli seu *ἡνελαι* XII M. 96
 Denarii & antiquz drachmz pondio fuit granorū LXXXII, vt hodie Iulii Pontificii 38
 Denarii nomen semper exprimendum; non subintelligendum, vt sestertii 76
 Denarii nota, x. 70. 94
 Denarii LXXXIV, quz est libra Romana, sunt xquales xcv i drachmis; quz est libra Italica, seu medica 40
 Denarii quatuor, stater 99
 Denarii ratio ad Cistophorum, vt xv ad viii. 46. ad drachmam erat sesquialtera vetustissimis temporibus: ita vt quatuor millia denarium exquarent sex millia drachmarum. 48. postea ad drachmam ratio fuit vt xxv ad xxxii, vel vt v ad iv 38
 Denarii xxix sunt tertia pars centum drachmarum Atticarum 37
 Denarii recentiores gravis LXXII pendunt 39
 Denarii vox, pro drachmis Festo usurpata 47
 Denarii vox, seu *δυναρισμός* ultimis temporibus pro exigua stipe usurpata 58
Δυναρεω Græcis semper neutro genere 11. 74
Δυναρισμός, numeratio per numeros xreos 56
 Denarium decem millia, sunt xl millia sestertium 96
 Denarius à Cello in tot partes diuiditur, quot obolos habet drachma 39
 Denarius ad drachmam est vt octo ad septem. 39. 41. idem cum drachma, tempore Severi. 42.
 Denarius, adiectiuum. nam in-

telligitur nummus 11. 69
 Denarius est pecuniz argentez nummus apud antiquos. 1.
 postea illud nomen pro xrea moneta sumptum, vt nunc Gallis 58
 Denarius granorum fuit LXXIII & paulo plurium: drachma LXIV granorum 41
 Denarius nummus, non est usitata Liuii locutio, sed Denarius tantum 86
 Denarius vetus ad denarium xui Pliniani habebat rationem sesquialteram, vt tria ad duo. 50. habebat pondus quatuor scrupulorum. 43. spectatum erat fere LXXX, quor vetus drachma Attica 100
 Denarius, vigesima pars vnciez, iuxta Gallos 61
 Denarius vulgo sedecim assium erat posterioribus temporibus; sed militibus tantum decem, in stipendio 33
 Dequadrans, postea Dodrans, cui quadrans deest ad duodecim. 7.
 Defextans, qui sextantem non habet, ad complendum duodenum 8
 Deunx 8
 Dextans, pro Defextans. 8. Siculum nomen 4
Διάματρον, cui aliquid deest 26
 Dibussis, deunx 8
Διδυχαίος ὀπλίης, seu *διδυχαίος πλῆς*, qui duplex stipendium merebant 15
 Digitus & vncia Aquitanis hodie pro eadem mensura 10
Δίκαιον, iustum, commodum 25
Διόβολον, idem quod Miliarense 55
Διμήνης τίκτος, usura bessalis 95
 Dinbolum, seu triens Denarii, stipendium diurnum militis Romani 16
Διόβολον non sunt tres asses, sed triens denarii 15
Διήμ, vox Arabica 58

Διδυχαίος

<i>Δράχμα</i> <i>αὐτός</i> , Aufonio	8	<i>Δραχμὴ χρυσία</i> , propriè erat decem drachmarum argenti	12
Dodralis, nouenarius	8		
Dodralis potus, Aufonio	8	<i>Δραχμὴ χρυσία</i> , <i>Δραχμή</i> Syracusanorum, & <i>νύμφη</i> , &c	
Dodrans, tres quadrantes	7.8	Nummus Plautinus, eadem.	
Dodrus, nouenarius	8		
Drachma Achaïca	29		
Drachma Achiua	26	<i>Δραχμίδιον</i> , drachmam merens.	
Drachma Æginetica. 8.26. erat obolorum Atticorum decem.	8.		
Drachma Attica ad Cistophorium se habebat vt v ad iv, & LXXV ad LX. 47. erat obolorum sex. 8. tripla erat ad Ptolemaïcam	41	Drusianus pes	9
Drachma auri, decima pars Minæ. 14. est decem drachmarum argenti valor	13	Ducentum millia	67
Drachma & Denarius idem tempore Seueri	42	Ducentum, primâ productâ	67
Drachma granorum LXIV fuit.	41.	Duellum, quod postea Bellum	7
Drachma insularis est duodecim obolorum, seu sex scriptulorum Atticorum. 46. talis & Achaïca	ibid.	Dues prius, quod postea Bes	7
Drachma Ptolemaïca est duum obolorum Atticorum, seu scriptulus Atticus vnus	41.46	Duodenarii commoditas, praelata centenatio	35
Drachma Tyria, æqualis Atticæ.	44.	Duonum, quod postea Bonum	7
Drachma, seu <i>καράνον</i> , denarium æreorum LXXII.	59.	Dupondius, adiectiuum; dupondium, substantiuum	11
Cassiodoro ccl.	ibid.	Dupondius Columellæ, duo pedes; aut bipedalis mensura	10
Drachma, stipendium diurnum militum Atticorum	15		
Drachma vetus Attica. 43. 100.			
à Solone quadrante imminuta	43.100		
Drachma vetus fuit granorum LXXXII. 38. recentior LXII aut LXIV.	39		
Drachmæ auri duplices LXXII, sunt Libra aurificum hodierna	65		
Drachmæ auri simplices LXXII, est Marca nostra	65		
Drachmæ 7500000 sunt talenta 1250.	88		
Drachmarum pondere utebantur Græci in medicamentis	36		

E.

H seu * Græcorum e longum
sæpe pro x sumptum magnas turbas in numeris excitauit

Ε φικτος, τὸ ἐκ τῶν ὀνίων τῶν ὀνίων

Ε φικτος ὀνίων, vt VII ad VI.

Ε φικτος τῶν

Ε φικτος τῶν

Ε φικτος τῶν

Ε φικτος, ὀνίων

Ε φικτος, ἀφικτος

Ε φικτος, idem quod Commo-

dum Latinis

Exadfa, ἰξέρτα, nota ponderis.

Exagium. 100. diuersum ab

Heragio. 54. idem quod

εἰς ἑκατόν, pensatio ad libram.

54.

Excurrens summa supra centena-

rios, in magnis numeris omit-

titur

F.

F A I, AE, turres 16, & 15

Fœnus menstruum, drachma

vna in Minam; annum XII

drachmarum in Minam. 17.

hoc erat vnciarium Fœnus 17

G 5

Fœnus

το 6	INDEX RER.
Forum nauticum, erat diarium.	
94.	
Φοινικίνη	60
Folles æris	60
Follis ærarius, quatuor quadrantes	59
Follis, βαλάντιον	56
Follis diuifio, apud Suidam.	60.
duplex: alter duorum drachmorum: alter duorum minutorum.	56.
duplum Milarenfis, fexta pars Solidi, feu tetradrachmum	56
Follis æreus Hefychio idem cum quadrante	60
Φόλλος καὶ δισπρασίμυς	60
Follis, facculus nummorum	56

G.

GENITIVI pluralis contractionem Varro & alii veteres non animaduertunt. 62.

Genitiuus numquam iungitur cum vocibus amplificatiuis. 80.

Γέμισμα Græcis, quod Latinis Scriptulus 43
Graue zo, opponitur non signato 31

H.

H & K magna fimilitudo in libris manuſcriptis Græcis

Hæc centies, non dicitur 13
Hæc decies, non dicitur 80
Ἑκὰς Libræ Siculæ partes duodecimæ duæ. 4

Ἑκαμύριον Græcis, cuiusuiusfoliidi fexta pars 39

Ἑκαμύριον 23
Ἑκαμύριον, idem quod drachma auri 13

Ἑμίονον, dimidium feu ſex duodecimæ partes Libræ Siculæ 4

Ἑπτάκιον, vel ἑπτάκιον, ſeptem duodecimæ partes Libræ Siculæ 4

MEMORABIL.

Herculæa pars, decuma 14
Ἑπείρητις, Gallia Trebuchant.

27.
Ἑπείρητις 28

Ἑξάκιον, Græcis idem quod Sextula. 54. fexta pars Solidi ibid.

Ἑξάκιον, pro fexta parte Libræ, miralocurio 4.5

Ἑξάκιον. 7. idem quod ἑκαμύριον. 7. ἑκαμύριον idem 7

Ἑξάκιον, Exadfa, nota pöderis 54

Ἑξάκιον, duo χαλκοῖ, feu ærcoli 5
Ὁλίον ἀργύριον 2

HS nota ſextertii 32

Ἑπίρμιον, cui aliquid ſuperēſt. 26.

Ἑπίρμιον Sedulii 51

Ἑπίρμιον & χρυσόν, idem: quia erat nummus aureus plerumque. 62. 63. nummus Conſtantinopolitanus erat, drachmæ pondere, vt Solatus Francicus 62

Ἑπίρμιον argenteum 63

I.

I A B V S S I S, deunx 8

Infularis moneta 46

Ἰσοδωμάτος differt ab ab ἰσοστάσιον & ἰσοστάσιον 41

Ἰσοστάσιον & ἰσοστάσιον eadem. 41.

Italica Mina, diuerſa ab Attica. 35.

Iudas proditor an didrachma, an tetradrachma acceperit 56

K.

K & H magna fimilitudo in libris Græcis manuſcriptis

καὶ 13

καὶ δωδεκάκιον, præuariatationis crimen 87

καὶ δωδεκάκιον, cauſam prodere 87

καὶ κώνιον, nummus cauus 57

καὶ κεντριάκιον, centum libræ auri ſignati 63

καὶ κεντριάκιον, Siliqua 55

καὶ κεντριάκιον 100

καὶ κεντριάκιον

Κισία Arabum, *Quintal* Aquitanis & Hispanis 64
Κοδράντης, *λεπτόν*, νόμισμα, idem quod Denarius Cassiodori 59
Κοκκία. vide *Νυμμίον*.
Κερατάπλος, τῆς ἀράχων 26

L.

L A B V S S I S, deunx 8
Λεπτόν, sex-millesima para Talenti; aliis duodecies millesima 60
 Libra annorum, pro annis LXXII aut LXXXIV sumitur 65
 Libra auri, Constantini 2^{uo} erat solidorum LXXXIV: quot denariorum argenti libra vetus Romana 64
 Libra auri posteriorum Imperatorum, post Constantinum, erat LXXII solidorum 64
 Libra & Pondo, synonyma 32
 Libra Græcorum, drachmarum nonaginta sex. 34. *Λίτρα* dicta 4
 Libra in denarios diuiditur apud Romanos 34
 Libra Italica dicendum propriè; non, Mina Italica 35
 Libra Medica, est Mina Graia, seu Italica. 34. vocabatur hæc in Italiâ Graia; in Græciâ Ἰταλῆς, vtpote peregrina, & tamē communis vtriusque 36
 Libra occidua, id est, LXXII testes, ad differentiam orientalis Libræ. 65. sub Diocletiano erat illa occidua libra LXXXIV denariorum 65
 Libræ omnium prouinciarum non eadem 65
 Libra Orientalis sub Arcadio & Valentiniano erat LXXII denariorum 95
 Libra prioris sæculi erat ad libram temporis Pliniani, vt lxx ad ii. nam denarius posterioris æui erat trium scrupulorum: antiquioris, quatuor 50
 Libra Romana diuersa ab Itali-

ca 34
 Libra Romana, & Mina Attica, ferè eiusdem ponderis. 37.
 erat *ισοδύναμος* Italicz, non autem *ισόβαρος* καὶ *ισοστάσις*. 41.
 octagenos quaternos denarios habebat. 36. quatenus ab Attica differat, nempe quatuor drachmis duntaxat. 33.

37.
 Libra Romanis, quæ Græcis Minna 32
 Libra senescentis Imperii fuit LXXII drachmarum 22
 Libra triplici norione fungitur 2
 Libræ nomen à Siculo *Λίτρα* de-torum 4
 Librales lapides 2
 Libripens 3
 Lignatium Talentum. 44. sextuplo maius monetario. 44.
 tale Antiochicum & Alexandrinum 44
Λίτροι *ταλασπαιοί* 3
Λίτρα apud Siculos, non erat nummus, sed *ἀθροισμα* seu collectio nummorum. 4. nomen Siculum. 4. solidum quid est Siculis; vt Romanis As. 2. valet obolo Aginzo. 5.8.
Λίτρα *ισή* 66
Λίτρον *δεκάλητρον*, xrepli mccciii & triens. 9. hoc erat maius *ἀθροισμα* argenti apud Siculos 9
 LLS. nota Sesterii 87
 Lustrum quid Latinis. 23. quadriennium Iulianum, seu vetus Romanorum quinquennium 23

M.

M nota, Minus significat 51
 Maiorini, nummi 64
 Marca nostra, LXXII drachmarum 65.
 Medimna septingenta; pro septingenta millia medimnū. 76.
Μύλον, nummus, incusam Mæi figuram

figuram habens 57
Μαρίς, *Βουχός*, curtus 27
 Milliarense, *Μιλιάρησιον*. 55 Mi-
 liariensis, pro eodem; aliter *δω-
 χίον* dictus. 55. quasi du-
 plus Siliquæ; duodecima pars
 Solidi 55
Μιλιάρησιον 55
 Mille denarium, millia dena-
 rium, eadem forma dicuntur.
 68.
 Mille nummum 67
 Mille, purum est substantivum.
 69.
Mille ren, quasi *Muley ren*, mone-
 ta Lusitana 55
 Millenarii ampli qui 76
 Millenarius numerus apud Lati-
 nos eleganter recitetur 66. 67
 Millesima vsura, est in decem
 mensibus drachma 96
 Millia medimna, recte dicimus.
 75.
 Millia modia, recte dictum 75
 Millia sestertia, recte dictum 75
 Mina Aeginetica. 45. ad Atticam
 ut x ad visse habet 45
 Mina Attica. 45. ad Aegineticam
 se habet ut vi ad x. 45. di-
 uersa ab Italica. 35. est vigin-
 ti quinq. staterum vel *τριά-
 κοντα*, seu centum drach-
 marum. 35. 33. tripla Ptole-
 maica. 45. vetus Attica Mi-
 na, ante Solonem erat Lxxv
 drachmarum 33
 Mina erat decem drachmarum
 aut, staterum aureorum quin-
 que. 15. est collectio pecu-
 niz, non species nummi, aut
 numisma 2. 20
 Mina Graia & Italica in drach-
 mas diuiditur 34
 Mina Græcis, quæ Romanis Li-
 bra 32
 Mina Italica xcvi drachmarum,
 seu xxiv Staterum 35
 Mina non specie, sed pondere
 aut numero representatur. 2.
 20.
 Mina ubique constat centum

drachmis loci sui 41
 Minus aliquid, quàm Mina aut
 Talentum, eius appellationem
 non immutat 21
 Minus, postpositio, ut tenus. 51.
 vsurpatur pro, excepto 51
Μῶ duplex 18
Μῶ & *στῆρ* in re ponderaria
 sunt eadem; in nummaria dif-
 crepant 18
 Modicum, *μῆτρον*, commodum,
 iustum, eadem 25
 Moneta quid sit. 101. triplex
 eius significatio ibid.
 Monetalis pes 10
Μονῆα vsurpatur Græcis, non *δὲ
 καὶ χαλκίδας* 66

N.

Nota, in veteribus saxis ad-
 dita, ne summa simpla
 pro amplà accipiatur. 83.
 nummum significat; seu se-
 stertium simplicem, non am-
 plum 82
 Natali die serui herilibus filijs
 auream drachmam ferre soliti.
 16
 Nauia, aut Capita, lusus aut for-
 tis puerilis genus 58
 Nauticum fornus 94
Νόμος quid? 1. 24. 53. 59.
 101.
Νομίσματα Hesychio quæ? 59
 Notatus numerus opponitur per-
 scripto 78
Νυμμία Hesychio eadem quæ
νομίσματα 59
Νυμμία, seu *κοκκίον*, decies octies
 millesima pars Solidi 60
Νύμμος apud Siculos, erat duo-
 decima pars Talenti. 3. prius
 vigesima quarta. 3. sesquio-
 bolus propriè erat, seu tria
μυριάδες, aut duodecim *χαλ-
 κῶ* 3
Νύμμος Tarentinorum, erat ar-
 genteus 3
 Noules millies sestertium, sunt
 22500000 denarii 88
 Numerus amplius & simplicis eis-
 dem

dem notis scribebantur	81	non sextans drachmæ	40
Numerus rotundus; vſitatiſſimus antiquis ſcriptoribus	20	Obrſiſſaci ſolidi	65
Nummi non ſunt propriè petunia	1	Oſtantes Vitruuius, octogoni designationes	6
Nummi quinque, drachmæ quinquaginta	14. 15	Oſtas, octuſſis	10
Nummi ſexcenti, idem quod ſexaginta minæ Plauto.	14.	O' λικπινος	53
ſexcentæ drachmæ auri, ſeu talentum Atticum	14	O' ραφικαὶ τίκται	100
Nummorum appellationes diſferentes	66	Oὐγκία, duodecima pars Aſtæ apud Siculos	4
Nummum, in, centies nummum, eſt gentilius	80		
Nummum, in mille nummum, putabant veteres eſſe accuſatiui caſus	67. 68		
Nummus, abſolutè poſitus, apud Plautum, eſt drachmæ decemi argenti mentione adiecta, eſt drachma duntaxat. 16. idem quod drachma vna auri.	13.		
non eſt cæteris	17		
Nummus quid propriè	1		
Nummus rariſſus	58		
Nummus ſeſtertius, quatuor aſſes; cum antea duo & ſemis fuiſſent. 98. 99.	propriè quarta pars denarii		
	85		

O.

Oboletus quaretni menſtrui in minam, ſeu octoni denarii annui in minam, eſt vſura beſſalis: ſeu octo in centum.	95		
Oboli tres, pro Terradrachmo	94		
O' βολος αἰνός, ſcœnator	93		
Obolus Aginæus, ſeu Agineticus, qui & Corinthiacus.	8.		
æquiualeat libræ Siculæ	5		
Obolus Atticus. 8. æreolorum, ſeu χαλκῶν Siculorum octo.	3. 8.		
Obolus Corinthiacus. 8. idem cum Aginético. 5. 8. æreolorum Atticorum tredecim, cum triente	8		
Obolus eſt ſexta pars drachmæ;			
		Π Α Χ Ε Ι Α δραχμῆ	26
		Παχὺ, idem quod ἀσθενὴς	26
		Παλαιά, palmus	66
		Palmus, quarta pars pedis, ſexta cubiti. 66. idem quod παλαιά	66
		Pani olim nota ponderis apponebatur	54
		Παραχαράξεις	100
		Paracharaximus	100
		Pecunia quid?	1
		Pecunia ſignata	1
		Πέντε Siculis, quod aliis πέντε	6
		Πενταγώνιον, vel Πενταγώνιον.	4.
		6. idem quod quinque duodecimæ partes Libræ Siculæ	4
		Πεπτακοστάρχης	23
		Περλαβώνιον, πεπτακόστης, & Πενταγώνιον, pro eodem	7
		Περλασάτης, idem quod πεπταχώνιον	18
		Περτηκοστάτης, nummus aureus Siculus	8
		Pes diuiditur in duodecim pollices. 9. in ſedecim digitos	9
		Pes Drufianus. 9. 10. xxii digitorum	10
		Pes Gallicanus & Belgicus, idem cum Drufiano. 10. maior Romano	10
		Pes monetalis. 10 qui in uncias ſeu pollices diuiditur.	10
		Pes Romanus ſexdecim digitorum	10
		Peffum dare, vox vſitata in re ponderaria	27
		Philippeum, ſubſtantiuum neutrum	69
		Philippicus, idem qui antea Daſicus.	

ricus. § 2. § 3: id nomen aureis
omnibus commune § 2. § 3
Plus aliquid, non mutat appella-
tionem 21
Pollex & Vncia in Pede, eadem 9
Pondo & As, pro Pede 10
Pondo & Libra, synonyma 32
Pezuaricationis crimen 37
Ptolemaica Mina. 36

QUADRANS & Assarium;
eadem. 60. nomen Si-
culum 4

Quadrans, *Κοδράντης* Græcis; seu
λεπτά δνο. § 9. eota stips, quæ
Follem constituit 59

Quincunx 7

Quinquaginta sestertia, aurei
mille. 73. ita dicendum; non,
quinquaginta sestertium 72

Quinque denaria, pro quinque
millibus 71

Quintal, idem quod *Kintar* 64
R.

RATITVS nummus 58
Regale nomisma 53

Regulæ aliquot, de re numma-
ria. 80

Rhegium talentum 4

Romani à Siculis multa accepe-
runt in re nummariâ 7
S.

SACCVLVS, follis 56
Saggio, minuta moneta 100

Scriptulus, scripulus, & scrupulus
pro eodem. 43. *γραμμά* Græ-
cis 43

Scriptulus Atticus pōdus drach-
mæ Ptolemaicæ habet 41

Scriptulus auti erat duplex pon-
dere ad scrupulum argenti;
valore vigecuplus 49

Scytharum athenum 25

Secuncius, idem quod Sescun-
cius 10

Septunx 7

Sescuncix copulæ. 10

Sescuncius, seu secuncius, sesqui-
pollicari crassitudine 10

Sesquas, sescussis, as cum dimi-
dio 10

Sesquis, *ἡμίολος* 10
Sestertia drachmæ 70
Sestertia millia. 75. neutro ge-
nere 69

Sestertia poetica, explosa 69: 74

Σεσέρτια Græcis numero multi-
tud. neutrogen. vt Latinis 75

Sestertii aurei 53

Sestertii nomen subintelligitur;
at Denarii exprimendum 76

Sestertis quinq. nummus, non
est numerus millenarius 82

Σεσέρτιον Græcis semper dicitur,
neutro genere 11. 74

Sestertium amplum 81

Sestertium centies; septies, vicies,
sexagies, est casus nominari-
us, non genitiuus. 76. 78.
81. 97.

Sestertius, adiectiuum. 69. nam
intelligitur subst. nummus 11

Sestertius aris 58

Sestertius, quarta pars denarii.

49. vocabatur & nummus 85

Sexagies absolutè, vel sexagies se-
stertium, quid? 76

Sexcentum millia 67

Sextla, Sextula 40

Sexdecim, sedecim; sexdecimus,
sedecimus 10

Sextans, vox Sicula 4. 39. 40

Sextula denarii 35. 40. 54

Siclus Hebræorum, nummus, &
pondus 18

Sicula moneta 7

Siliqua, *κεράτιον*, nummus 55

Solida summa 25

Solidus, aureus nummus. § 3. § 2.
granorum LXIV, vt Solatus

Francicus. 61. *Ἡεψυχίο τά-
λαντον.* § 9. modus eius vagus:

61. § 3. 62. *νέμισμα* etat. § 3.
obrysiacus, quis. 65. scrupu-

lorum modò trium, modò
quatuor. 62. 64. varia & ar-

bitraria eius diuisio: in qua-
drantes, *λεπτά, νόμισμα, ἀντά-*

ειά, denarios æneos, &c. § 9.
vigesima pars Libræ Francicæ.

62. vltimorum temporum § 2

SS superscriptum 91. 94

6 NOTAT

¶ notat iſ	54
στατήρ, iſχμον propriè	35. 54
Stater, στατήρ	2
Stater argenteus, tetradrach-	
num	2. 17
Stater Athenis antiquitus erat	
nummus aureus.	12. 17.
pondere duarum drachmarum	
argenti, valore viginti.	12. 17.
tandem pro tetradrachmo	
sumptus. 12. vocatus Græcis	
ὁλὴ δραχμὴν διῶκε	12
Στατήρ & Μνᾶ in re ponderariâ	
non discrepant	18
Στατήρ & τάλαντον notationem	
ῥῶν habent, non numisma-	
tis	18
Στατήρ τῷ ἰστέρι ποίχῃ	27
Στατήρ δὲ, & στατήρ, quid	6
Strachmichus, σταδμῆχος	3
Σταπῖδος, quid	18
Stipendium militis Romani	
menstruum, drachmaz decem:	
Attici triginta	16
Stips, æcoli, χαλκία	58
Στραλὶς ἡ ἀσπίς μισθὸς	26
Σύμμετρον, quid?	25. 26
Syracusanum talentum	4

T.

TAAANTIAIOI λίδοι 3	
Τάλαντον ἄργεῖον, κὶ χρυσίον.	
19. νομισματός. 59. σελικὸν.	
3. 59.	
Τάλαντον χαλκόν	29
Talentum i. Ægineticum x mill.	
drachm. 47. Alexandrinum	
xii denarium. 4. argenti,	
sexaginta minz. 19. Atticum,	
constabat sexaginta novis min-	
is, octoginta veteribus, id est	
præciis sex millibus drachma-	
rum. 33. 47. auri, sexaginta	
drachmarum argenti, seu triū	
Daricorum: Menandro idem	
quod decem talenta argenti.	
13. 19. Babylonicum vii	
mill. drachmarum. 20. 47.	
Euboicum, vii millium quin-	
gentarum drachmarum. 30.	
46. lignarium, sextuplo maius	
monetario. 44. Macedoni-	

cum, tertia pars Attici.	45
magnum, apud Plautum, &c	
alios xii millium drachma-	
rum; interdum solummodò	
vi millium; interdum capitur	
pro integro, solido, ordinario.	
20. 28. 29. 30. 31. 32. mi-	
nus, secundum Priscianum.	
29. Neapolitanum, sex dena-	
riorum. 4. omne, est collectio	
pecuniarum, dinumeratione, non	
corpore aut specie constans:	
vbique ἱεραρχίον, id est, con-	
stans sexaginta minis loci sub	
quod non semper eodem num-	
mero, aut pondere præstaba-	
tur. 1. 2. 20. 33. paruum,	
num fuerit? 30. Philippicum,	
tertia pars Attici; seu viginti	
minarum. 45. Ptolemaicum	
idem quod Philippicum. 45.	
Rheginum, victoriati valor	
erat. 4. Siculum, analogum	
Libræ Romanæ. 3. Syracusa-	
num, idem quod Siculum,	
trium drachmarum. 4. Ty-	
rium, æquale Attico	43
Τίτλων, quid?	25. 26
Tetunciani	60
Tetrachmum, τετραχμὸν, idem	
quod τετραδραχμὸν	2
Tetradrachmum, argenteus num-	
mus. 12. Attica moneta erat,	
æqualis quinque cistophoris.	
48. Græci peculiaris num-	
mus, ferè trium denariorum	
pondo æquans	38
Τετραδράμων στατήρ	58
Τετραδράμων, sexta pars solidi.	
89. idem est quod Follis	56
Tetrantes Vitruvii quid?	6
Τετρας Libræ Siculæ partes duo-	
decimz tres	4
Tetras propriè tres duodecimz,	
non quatuor	6
Τετραστάτης, idem quod τε-	
τραστάτης	20
Τοιχίτης, quid?	28
Τόκος ἰφικτός	88
Τόκος τόκων	90
Τοννα auri	2
Toties	

Toxici festerio 79
 Tremissis, tertia pars Solidi, octo denarii. 57. sed quatuor denarii solum, quando Solidus duodecim denariorum: & tunc est duplum Follis argentei, seu semuncia argenti, tetradrachmon 57
 Tredicim, tredicim 10
 Tria denaria, pro tria millia denaria 70
 Tria festeria, idem quod tria millia festeria 70. 71
 Τριανταδραχμόν, milites, qui? 15. 16
 Τριαντα meretrix 5
 Trias, quatuor duodecimæ 5. 6
 Tribus Israëlitarum quot propriæ 23
 Tricesis, triginta asses 9
 Triduo, prima producta 67
 Triens denarii, stipendium diurnum militis Romani 16
 Triens, nomen Siculum 4
 Τριμήσιος, tres menses 5
 Trinummus Plauti unde dicta. 15.
 Triobolum, octava pars tetradrachmi 94
 Τριτάς, Libræ Siculæ partes duodecimæ quatuor 4
 Τριμηνίς, tertia pars mensis 5
 Tyrium talentum, æquale Attico 45

V.

VETUSTAS an nummos leuiore reddat 41
 vi pro sex, in libris manuscriptis nota, causa variorum errorum fuit 54
 Vicefis, viginti asses 9
 Victoriatas, dimidia pars dena-

rii 99
 vi annium, sexennium; pro quo ineptè excusum, bien-nium 40
 Vigessis, viginti asses 11
 Virgula instrata numeris, non designat millenarium 72
 Viginti quatuor festeria, est Talentum Atticum 73
 Vncia Diodoro Siculo, paulo maiuscula æreolo; 9. duodecima pars Libræ apud Romanos. 3. 9. est & duodecima pars Hereditatis & Pedis. 9. in Pede idem est quod Pollex. 9. nomen Siculum. 4. pondus denariorum septem habet. 39. sæpe est xxviii scrupulorum. 64. valor eius apud Atticos vnus æreoli 5
 Vnciæ tres, quinque Solidos complent 61
 Vnciales literæ; id est, pollicares. 10.
 Vnciarium fœnus (xii in c.) 96
 Vsuræ bessalis 95
 Vsuræ centesima, drachma menstrua. 88. eius nota est o, vel c inuersum. 88. quando ea sotriæqueitur. 21. 22. 23. id fit octennio & quatuor mensibus 23
 Vsuræ millefima quæ 96
 Vsuræ semissis, ciuilis, ac modica. 93.
 Vsuræ sesquialtera, (xviii in c.) 95
 Vsuræ sextantal. 89. vnciaria 96

X.

X. nota denarii 70. 94

F I N I S.